

Velp

Rheden

De Steeg

Ellecom

Dieren

Programma- begroting 2021-2024

Spankeren

Laag-Soeren

gemeente Rheden

INHOUDSOPGAVE

Inleiding.....	1
Opbouw begroting en leeswijzer	2
Inleiding.....	4
Financiële positie	8
Programma's	11
1 Economische Ontwikkeling	12
2 Welzijn	20
3 Gebiedsontwikkeling	37
4 Duurzaamheid	51
5 Bestuur en Veiligheid	57
6 Overhead en algemene dekkingsmiddelen.....	64
Paragrafen	68
A. Lokale Heffingen.....	69
B. Weerstandsvermogen en Risicobeheersing	76
C. Onderhoud Kapitaalgoederen	82
D. Financiering	88
E. Bedrijfsvoering	93
F. Verbonden Partijen.....	100
G. Grondbeleid	113
Financiële begroting.....	118
Inleiding.....	119
Financieel meerjarig perspectief	120
Financiële positie	128
Bijlagen	130
Bijlage 1 Beleidsindicatoren	131
Bijlage 2 Taakvelden	132
Bijlage 3 Kerngegevens	135
Bijlage 4 EMU-saldo	136
Bijlage 5 Sustainable Development Goals (SDG).....	137

Inleiding

Opbouw begroting en leeswijzer

De programmabegroting 2021 bestaat uit 4 delen;

- Inleiding
- Programma's
- Paragrafen
- Financiële begroting

Inleiding

Dit onderdeel bevat zowel een beleidsmatige beschouwing op de huidige situatie als een financiële uiteenzetting op hoofdlijnen.

Programma's

De programma-indeling is als volgt:

1. Economische ontwikkeling; dit programma omvat onder meer werk & re-integratie, economische ontwikkeling en onderwijs.
2. Welzijn; sport & bewegen, cultuur, erfgoed, jeugd, algemene voorzieningen, Inkomensondersteuning en armoedebestrijding en volwaardige maatschappelijke deelname en volksgezondheid.
3. Gebiedsontwikkeling; hieronder vallen gemeentelijk vastgoed, mobiliteit, infra en beheer openbare ruimte, wijkvernieuwing, natuur en landschap, ruimtelijk kader en ondersteunen initiatieven en wonen.
4. Duurzaamheid; met onder meer klimaat & duurzame energie, afval & water & milieu.
5. Bestuur & Veiligheid; hieronder vallen partnerschap, dienstverlening & communicatie en veilige en inclusieve samenleving.
6. Financiën en algemene dekkingsmiddelen; een algemeen hoofdstuk met wettelijk voorgeschreven taakvelden zonder specifiek beleidsdoel, zoals de hoogte van de algemene uitkeringen, de lokale heffingen, overhead en de kosten van de financieringsfunctie.

Bij de opzet van de programma's is, waar mogelijk en hieronder nader toegelicht, rekening gehouden met de aanbevelingen van de Rekenkamercommissie. Deze zijn ook besproken met de afzonderlijke raadswerkgroep die is ingesteld. De verdere doorontwikkeling van de programmabegroting wordt in samenspraak tussen organisatie en raadswerkgroep opgepakt.

De programma's zijn onderverdeeld in thema's die nog zoveel mogelijk aansluiten bij de thema's uit de begroting van 2020. Per thema zijn actuele ontwikkelingen vermeld en worden, op advies van de Rekenkamercommissie, de 3 W-vragen gesteld en beantwoord:

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we daarvoor doen?
- Wat mag het kosten?

Voor zover mogelijk zijn de maatschappelijke effecten meetbaar gemaakt evenals de acties die tot het maatschappelijk effect moeten leiden. Ook is per programma en thema aangegeven aan welke Global Goal (sub)doelen van de VN het thema bijdraagt. Voor een toelichting op de subdoelen is een bijlage als toelichting toegevoegd. Het is een gezamenlijke ambitie om dit nog specifieker en meetbaar te maken voor de verantwoording. Verder geldt dat de beleidsmatige beschrijving is gebaseerd op het bestaande beleid. Dit kan voor 2021 nog wijzigen als gevolg van aanvullende bezuinigingen. Dit is een parallel proces, met besluitvorming tijdens de begrotingsbehandeling, waardoor hiermee in de voorliggende begroting geen rekening kon worden gehouden.

Bij elk thema worden, op niveau van taakveld, de kosten die hiervoor in de begroting zijn opgenomen vermeld. Daardoor ontstaat meer inzicht in de inzet van middelen in relatie tot de beleidsdoelen. Elk programma wordt afgesloten met een opsomming van geldende beleidsdocumenten voor dat programma, de verbonden partijen en totaaloverzicht van baten en lasten en eventuele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves.

Paragrafen

Naast de programma's, zijn de volgende voorgeschreven paragrafen opgenomen:

1. Lokale heffingen; in de paragraaf lokale heffingen wordt ingegaan op de ontwikkelingen van de belastingen en heffingen en de consequenties voor onze inwoners. Daarbij wordt aandacht besteed aan de totstandkoming van de tarieven en de beleidskeuzes die daaraan ten grondslag liggen. Verder wordt inzicht gegeven in de kostendekking van een heffing.
2. Weerstandsvermogen en Risicobeheersing; hierbij wordt inzicht gegeven in de financiële risico's die niet zijn afgedekt en de mate waarin de gemeente in staat is deze op te vangen zonder dat de uitvoering van het beleid in gevaar komt of financiële nadelen ontstaan.
3. Onderhoud Kapitaalgoederen; in deze paragraaf wordt inzicht gegeven in het beleidskader voor de openbare ruimte en de financiële consequenties van het onderhoud van kapitaalgoederen in die openbare ruimte.
4. Financiering; deze paragraaf bevat o.a. de beleidsvoornemens ten aanzien van de financieringsportefeuille en geeft inzicht in de rentelasten, het renteresultaat en de wijze waarop rente wordt toegerekend. Daarnaast geeft het inzicht in de financieringsbehoefte van de gemeente.
5. Bedrijfsvoering; in de paragraaf bedrijfsvoering wordt ingegaan op personeel & organisatie, communicatie, informatiemanagement & automatisering, planning & control en risicomanagement in brede zin.
6. Verbonden partijen; het doel van deze paragraaf is de Raad inzicht te verschaffen in onze beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's in private en publiekrechtelijke organisaties.
7. Grondbeleid; de paragraaf grondbeleid geeft inzicht in het grondbeleid en de doelstellingen die worden nagestreefd. Tevens wordt in deze paragraaf de financiële positie van de grondexploitatie uiteengezet. Ook wordt inzicht verschaft in de resultaatverwachting van de grondexploitatie zoals deze blijkt uit de begroting 2021 in vergelijking met de prognoses volgens de overeenkomstige paragraaf in de laatste jaarrekening.

Financiële begroting

In het derde onderdeel van de begroting wordt zijn vooral de wettelijk voorgeschreven financiële overzichten opgenomen.

Tegelijk met deze programmabegroting wordt een rapportage aan de raad aangeboden waarin zowel de laatste financiële ontwikkelingen als aanvullende maatregelen zijn opgenomen om tot een meerjarig sluitende begroting te komen. De besluitvorming over die rapportage zal leiden tot een eerste begrotingswijziging. Om die reden zijn alle financiële overzichten in deze begroting gebaseerd op het bestaande beleid.

Inleiding

Het zijn onrustige, moeilijk voorspelbare tijden. Of het nu gaat om het klimaat, het stikstof vraagstuk of Covid-19. Deze veranderende omgeving doet een beroep op de veerkracht van de samenleving en vraagt om nieuwe oplossingen. Het vergt ook een grotere wendbaarheid en slagvaardigheid van de overheid als regisseur van maatschappelijke veranderingen en een toekomstbestendige, duurzame samenleving.

De overheid kan deze rollen niet alleen uitvoeren. Het realiseren van de veranderingen heeft een veerkrachtige en vitale samenleving nodig waarbij een eigen rol van inwoners onontbeerlijk is. Inwoners weten veel en kunnen veel zelf en samendoen. Eigen kracht en samenredzaamheid van inwoners zijn hierbij sleutelwoorden. Voor het oplossen van maatschappelijke vraagstukken zijn ook in onze gemeente krachtige inwoners nodig, die ondersteuning bieden aan de mensen die sociaal of economisch even een helpende hand nodig hebben. Wij streven naar een sociaaleconomisch krachtige gemeente om gezamenlijk de kwetsbare inwoners te kunnen ondersteunen. Met elkaar en voor elkaar!

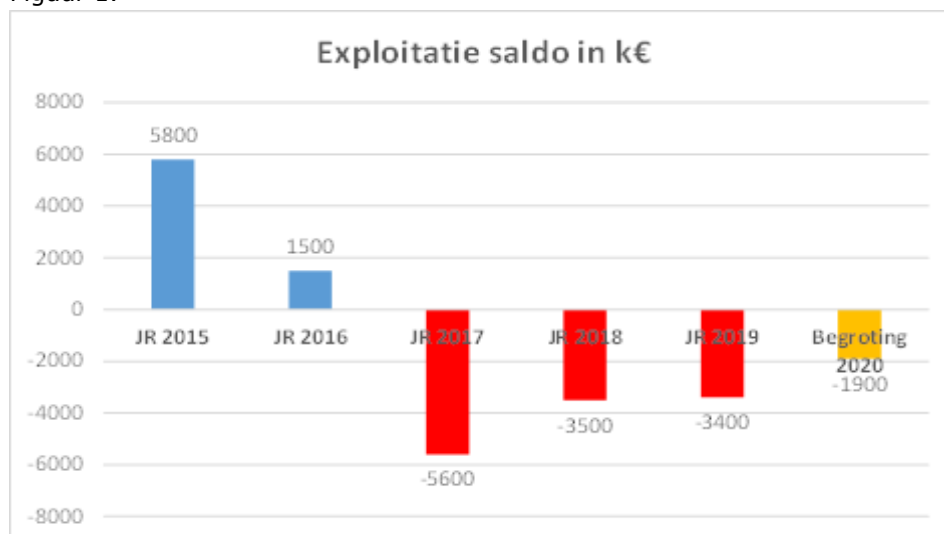
Rheden geeft Energie! In Rheden willen we goed kunnen wonen, werken en leven. Aan dit streven werken we allemaal, ieder naar eigen vermogen. Een goede leefbaarheid in de wijken is een belangrijke graadmeter. Dat betekent kwalitatief goede woningen, een veilige leefomgeving en een duurzame groene openbare ruimte. Dat maakt wijken krachtig om de problemen van deze tijd aan te pakken. "Meedoen" is ons credo. Onze speerpunten zijn Werk, Duurzaamheid, Woningbouw en kansen voor de Jeugd.

Kader 2021

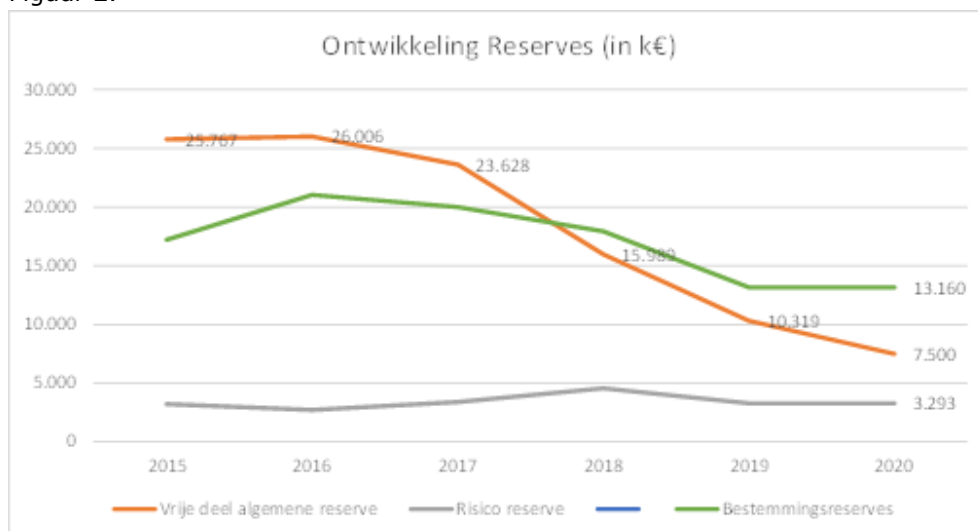
Gemeentefinanciën

De gemeentefinanciën zijn zorgelijk. De VNG reclameert dat de financiële situatie van de gemeenten in Nederland onhoudbaar wordt. Een groot deel van de Nederlandse gemeenten krijgt de begroting niet of nauwelijks sluitend. De oorzaken liggen in de aanhoudende tekorten in het sociaal domein, de opschalingskorting en daarbovenop de kosten als gevolg van Covid-19. Voor Rheden is dat beeld herkenbaar. De afgelopen jaren tonen onze jaarrekeningen rode cijfers en realiseerden wij exploitatietekorten die alleen door een verregaande uitholling van onze reservepositie konden worden gedicht (figuur 1).

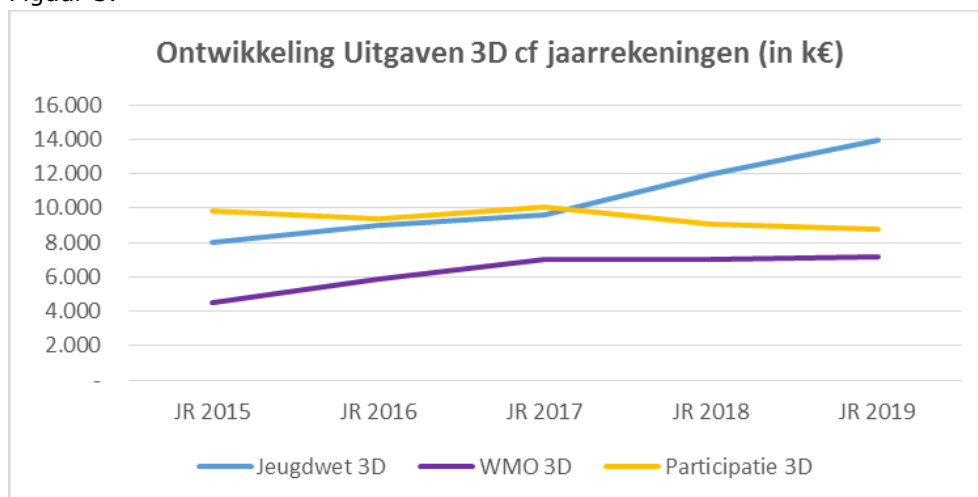
Figuur 1.

Figuur 2.

Figuur 3.

Ons eigen vermogen (figuur 2) is in 5 jaar tijd afgenomen en de algemene reserve is gedaald van ruim € 25 miljoen naar € 7,5 miljoen (stand zomerrapportage 2020), een substantiële afname. De begroting 2020 is geaccordeerd met een exploitatietekort van € 1,9 miljoen. Ingrijpen is noodzakelijk. Voor het college betekent dat er vanuit de bestaande ambities keuzes moeten worden gemaakt in beleid en doelstellingen. Deze keuzes hebben gevolgen die soms tijdelijk, soms permanent van aard kunnen zijn. Zonder deze ingrijpende keuzes, komt de houdbaarheid van onze gemeentefinanciën in gevaar. De Provincie, onze toezichhouder, volgt de ontwikkelingen in onze gemeente op de voet.

De tekorten worden vooral veroorzaakt door de 3D-uitgaven binnen het Sociaal Domein (figuur 3). De extra, incidentele middelen vanuit het Rijk voor jeugd zijn onvoldoende. Daarbij komt dat de verwachting is dat de aangekondigde herziening van de verdeelsleutel Gemeentefonds ongunstig zal uitpakken voor onze gemeente (meer naar grote steden, meer naar het westen). In deze begroting gaan wij uit van een behoudend geraamde daling met € 25 per inwoner. Het financieel perspectief wordt hierdoor nijpender.

De uitgaven in het Sociaal Domein, die exploitatietekorten veroorzaken en herziening van de verdeelsleutel Gemeentefonds vormen een bedreiging voor de mogelijkheid om de klassieke taken uit te blijven voeren. Investerings in de kwaliteit van de openbare ruimte en lokale infrastructuur, verduurzaming van onze leefomgeving, noodzakelijke woningbouw en ondersteuning van de lokale economie komen hierdoor op een ongewenst lager niveau.

Bedrijfsvoering

Sinds 2017 werken we als gemeente aan De Netwerkorganisatie. Deze verandering beoogt een meer samenhangende benadering van de opgaven die de gemeente wenst te bereiken door onder andere meer resultaatgericht en vanuit integrale teams te werken. De gewenste verandering verloopt helaas trager dan voorzien. Meer duidelijkheid over de manier van werken en aansturing is nodig. Het benoemen van prioriteiten, het definiëren van focusgebieden en het vaststellen van beoogde resultaten voor de korte en middellange termijn is daar onderdeel van. Covid-19 en het gedwongen thuiswerken maken de opgave niet eenvoudiger. Behoeftte aan sturing, te hoog verzuim, een groot verloop en moeilijk te vervullen vacatures zijn aanleiding geweest tot herbezinning op de organisatieontwikkeling. De kwaliteit van de uitvoering van de functie van financiën en control ("schatkistbewaarder en waakhond"), bedrijfsvoering en uitvoering van de 3D's hebben prioriteit van directie en management.

Corona

Covid-19 raakt ons allemaal en langdurig. De zorg en ondersteuning staan onder druk en een economische recessie kondigt zich aan. Het CPB voorziet een krimp van de Nederlandse economie met 5,1 procent in 2020. De werkloosheid loopt volgend jaar sterk op tot 6,5 procent van de beroepsbevolking. De effecten moeten zich nog grotendeels laten voelen. Werkloosheid en faillissementen reageren met vertraging op de crisis. Een mogelijke 2^e lockdown zal de economie nog verder doen krimpen.

Covid-19 maakt tweedeling in de samenleving zichtbaar. Kwetsbare inwoners lijken extra hard getroffen. De Tijdelijke Werkgroep Sociale Impact signaleert dat kwetsbare groepen zoals ouderen, laaggeletterden, dak- en thuislozen, mensen met een migratieachtergrond, arbeidsbeperking of ggz-problematiek, extra hard worden geraakt door de crisis. Daarbij ontstaan door Covid-19 ook nieuwe kwetsbare groepen zoals zzp'ers, flexwerkers en jongeren die klaar zijn met hun opleiding of studie. De bestaanszekerheid van deze groepen komt door corona onder druk.

Dit raakt ook onze begroting, doordat er meer bijstandsuitkeringen verstrekt zullen worden, er meer mensen in een schuldhulpverleningstraject komen, en situaties als spanningen binnen gezinnen, scheidingen en dakloosheid zullen toenemen. Ook de positie van "werkende armen" zal verder onder druk komen te staan met een toenemend beroep op de Bijzondere Bijstand.

Demografie

Onze relatief hoge uitgaven in het Sociaal Domein zijn mede gerelateerd aan onze demografische samenstelling. De vergrijzing gekoppeld aan een toenemende levensverwachting leiden tot een groot beroep op WMO-voorzieningen. Dit wordt versterkt doordat onze inwoners langer thuis/zelfstandig wonen. Het geboortecijfer daalt en we zien een toenemend aantal alleenstaanden. Een groot deel van de jeugd trekt na hun middelbare schoolperiode naar de stad. De beroepsbevolking krimpt. De demografische en sociaaleconomische samenstelling van onze bevolking maakt ons kwetsbaar en beperkt onze draag- en veerkracht.

Focus

In deze moeilijke en onzekere tijden is het van belang om adequaat te kunnen reageren op de gevolgen van maatschappelijke calamiteiten, de sociaaleconomische structuur en demografische ontwikkelingen. Voorwaarden daarvoor zijn in ieder geval:

1. een structureel gezonde financiële huishouding,
2. een compacte professionele ambtelijke organisatie en
3. een nauwe verweving/samenwerking met de maatschappelijke partners.

Het negatieve financieel perspectief vraagt om actie en ingrijpende keuzes. Als eerste richten wij ons op de begrotingsposten waar de tekorten veroorzaakt worden (met name de 3D's), zodat de financiële ruimte in de meer klassieke taken overeind blijft om daar de noodzakelijk investeringen te kunnen blijven doen. Daarnaast wordt de ontwikkeling van de bedrijfsvoering van de

gemeentelijke organisatie nog een keer beschouwd en waar nodig bijgestuurd. Gezonde financiën en een goed werkende bedrijfsvoering zijn de basis voor een goede en toegesneden dienstverlening aan onze inwoners.

Inhoudelijke gaan we ons richten op de volgende maatschappelijke opgaven:

- Krachtige wijken, aantrekkelijk voor jongeren en jonge gezinnen
- Stimulering economie en werkgelegenheid (Meedoen)
- Kansen voor jongeren
- Verduurzaming (energie-transitie, klimaatadaptatie en circulair)
- Stimulering eigen regie en samenredzaamheid

Voor het Begrotingsjaar 2021 komt die focus tot uitdrukking in de vorm van de volgende strategische opgaven:

- Rheden Financieel Stabiel; gericht op het realiseren van een gezonde financiële huishouding
- Transformatieplan 2.0, gericht op versterking van de zelf- en samenredzaamheid, waarbij de lumpsum-bekostiging en de reductie van het aantal aanbieders ons meer in control brengen.
- Duurzaamheid gericht op het realiseren van de energietransitie, een reductie in het energieverbruik, maatregelen in het kader van de klimaatadaptatie en circulair gebruik van grondstoffen.
- Voorbereiding Omgevingswet: gericht op het vereenvoudigen en samenvoegen van de regels voor ruimtelijke ontwikkeling. Naar verwachting treedt de Omgevingswet op 1 januari 2022 in werking.
- Nieuw te ontwikkelen Economisch Programma; gericht op het maximaal versterken en uitnutten van de lokale en regionale economische potenties.

Wij staan voor een periode van (weder-)opbouw naar een krachtige, duurzame gemeenschap die in balans is. In de eerste fases daarvan is focus op hoofdzaken en kerntaken essentieel. Vanuit het perspectief van samenredzaamheid beperken wij ons dat datgene wat moet. Logisch nadenken en pragmatisme moeten leiden tot eenvoudige oplossingen.

Financiële positie

In het onderdeel financiële positie wordt het financieel perspectief, een toelichting en de financiële positie beschreven.

Financieel perspectief

Deze meerjarenbegroting is de derde van deze bestuursperiode. Op verschillende momenten bent u al geïnformeerd over de verslechterde financiële positie onze gemeente. Bij de kadernota is het op dat moment meest actuele financiële perspectief gepresenteerd. Dat is dan ook het vertrekpunt voor onderstaande tabel.

Meerjarig perspectief

Voor de goede orde vermelden wij dat de meerjarenbegroting, en daarmee de cijfers in alle tabellen in deze begroting, gebaseerd zijn op het bestaande beleid. Hierin zijn al uw besluiten tot en met de Kadernota 2021 verwerkt.

Samengevat laat de onderstaande tabel daarmee de ontwikkeling van de meerjarenraming 2021-2024 zien.

Meerjarig perspectief (x € 1.000)				
Omschrijving	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Structureel				
Saldo kadernota 2021	-1.540	-1.711	-1.377	-1.321
Restant effect meicirculaire 2020	-24	37	-171	-415
Autonome ontwikkelingen	-316	-181	-187	-307
Primitieve begroting bestaand beleid	-1.880	-1.854	-1.735	-2.043
Waarvan incidenteel				
Alle programma's per saldo	-1.039	-835	-89	0
Structureel primair begrotingssaldo	-841	-1.020	-1.646	-2.043

Toelichting op de tabel

Restant effect meicirculaire 2020

Bij het opstellen van de kadernota was een inschatting gemaakt van de effecten van de meicirculaire 2020. Het uiteindelijke effect pakt, met name in 2024, nadeliger uit. Oorzaak is een bijstelling van het meerjarig uitgavenkader van het Rijk wat ook doorwerkt naar het gemeentefonds in combinatie met een financieel technische correcties.

Autonome ontwikkelingen

Onder de noemer autonome ontwikkelingen hebben we het over het saldo van een veelheid mutaties (plussen en minnen) op de diverse budgetten in de begroting, zoals loon- en prijsbijstellingen, rentetoerekening en overige actuele bijstellingen. Uitgedrukt in een percentage van het begrotingstotaal gaat het om een afwijkingen van ongeveer 0,25%.

Het gaat niet om beleidsmatige aanpassingen in de begroting. Wanneer dit aan de orde is wordt dat expliciet aan de raad voorgelegd.

Structureel versus incidenteel

Onderdeel van de cijfers is ook een aantal incidentele budgetten binnen de programma's. Een nadere toelichting per programma is opgenomen in onderdeel 4 (financiële begroting). Het structurele saldo dat daaruit volgt is vooral van belang voor de beoordeling van onze begrotingspositie door de provincie.

Opgave

De opgave richt zich evenwel op de primitieve begroting op basis van bestaande beleid. Hoewel het saldo enigszins verslechterd is, is de opgave die we ons gezamenlijk gesteld hebben bij de kadernota ongewijzigd gebleven. Wij hebben u toen gevraagd ons de opdracht te geven bij de begroting met een aanvullend pakket bezuinigingsmaatregelen te komen oplopend van € 2 tot € 3 miljoen structureel. U heeft hier via een amendement invulling gegeven.

Invulling en besluitvorming over de bezuinigingsmaatregelen

Via de financiële commissie heeft de gemeenteraad ons gevraagd de begroting 2021 te baseren op de financieel meest actuele cijfers. Vooral omdat de laatste jaren bleek dat de vastgestelde begroting vrij snel achterhaald was door kostenstijgingen binnen de 3D's die een structurele doorwerking kenden. Aan die wens geven we invulling door de komende weken een analyse uit voeren op grote budgetten waarvan we, op basis van het verleden, weten dat die sterk kunnen fluctueren. Dat geeft een actueler beeld van de hier gepresenteerde primitieve begroting en kan zowel een positieve als negatieve invloed op de gestelde opgave.

We zullen u hierover via een afzonderlijke rapportage informeren. In diezelfde rapportage nemen we ook de aanvullende bezuinigingsmaatregelen op. We zullen die rapportage in aanloop naar de begrotingsbehandeling ook graag uitgebreid in de raad toelichten.

Op die manier heeft u als raad integraal een zo actueel mogelijk beeld van de ontwikkelingen inclusief de maatregelen die bij de begrotingsbehandeling betrokken kan worden om zodoende tot een sluitende begroting te komen.

Programmaplan

De vertaling van het financieel perspectief naar de programma's is in onderstaande tabel opgenomen. De indeling van de kolommen is voor iedere financiële tabel hetzelfde waarbij:

- R 2019 staat voor jaarrekening 2019;
- GB 2020 staat voor gewijzigde begroting 2020 (stand zomerrapportage 2020 zonder aanvullende maatregelen, dit vanwege peildatum opleveren primitieve begroting);
- B 2021-B 2024: primitieve begroting bestaand beleid (gebaseerd op de kadernota inclusief een aantal autonome ontwikkeling zoals prijsbijstellingen).

Vanwege de doorontwikkeling van de begroting is er bij sommige taakvelden en daarmee programma's sprake van verschuivingen. In deze begroting is dit, ook voor de cijfers van de jaarrekening 2019 en gewijzigde begroting 2020, zodanig gepresenteerd dat deze cijfers vergelijkbaar zijn. Het effect daarvan is dat er geen 1-1-aansluiting met die voorgaande boekwerken is op die onderdelen maar uiteraard wel op het totale saldo.

Programmaplan		(x € 1.000)				
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
1. Economische ontwikkeling	-10.845	-11.346	-10.883	-10.640	-10.354	-10.072
2. Welzijn	-44.380	-43.430	-44.082	-44.004	-44.542	-45.201
3. Gebiedsontwikkeling	-13.301	-13.174	-12.104	-12.626	-12.549	-12.560
4. Duurzaamheid	58	968	895	1.069	1.179	1.279
5. Bestuur & Veiligheid	-6.892	-7.175	-7.527	-7.460	-7.434	-7.416
6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen	67.166	68.622	71.649	71.635	71.794	71.757
Saldo van baten en lasten	-8.194	-5.534	-2.051	-2.025	-1.906	-2.213
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen reserves	4.814	1.771	171	171	171	171
Resultaat	-3.379	-3.763	-1.880	-1.854	-1.735	-2.043

Weerstandsvermogen

Naast de ontwikkeling van het meerjarige begrotingssaldo is ook de ontwikkeling van het weerstandsvermogen en de vermogenspositie (en het effect daarvan op een aantal voorgeschreven financiële kengetallen) van belang voor een volledige beoordeling van de financiële positie van de gemeente Rheden. In dit hoofdstuk beperken we ons tot de ontwikkeling van de 2 meeste relevante kengetallen, namelijk de schuldquote en de solvabiliteitsratio.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen het risicoprofiel en de weerstandscapaciteit en wordt uitgedrukt in de weerstandsratio.

Weerstandratio	Begroting 2021
A Totale weerstandscapaciteit	€ 10.667.580
B Risicoprofiel	€ 5.930.000
Weerstandratio	1,8

Ten opzichte van de jaarrekening 2019 (laatste actualisatie) is de weerstandsratio gedaald van 2,6 naar 1,8.

Voor een meer uitgebreide toelichting op het weerstandsvermogen en de voorgeschreven kengetallen (en de samenhang daartussen), verwijzen we naar de paragraaf Weerstandsvermogen.

Programma's

1 Economische Ontwikkeling

Wat vindt de Gemeenteraad belangrijk?

Onze inzet is een duurzame en stevige economie. Iedereen die kan, moet kunnen werken. Daarom willen we voor onze inwoners maximaal inpassen op de banen die er zijn en inwoners die mee kunnen doen de mogelijkheid bieden te werken. We vragen onze ondernemers en het onderwijs hierbij te helpen en stimuleren de inwoners om zelf actief te zijn in het vinden van werk. Ook ambiëren wij een goed woon- en vestigingsklimaat met aantrekkelijke winkelgebieden en bedrijventerreinen. Wij bouwen aan een gezonde toekomst voor recreatie en toerisme met daarbij specifieke aandacht voor de toegankelijkheid van Nationaal Park De Veluwezoom.

Een duurzame economie gaat ook over klimaat. Met ondernemers zetten wij stappen om het klimaat te ontzien bij de bedrijfsactiviteiten. Door bijvoorbeeld afval te zien als grondstof maken we met elkaar de omslag naar een circulaire economie.

Onderwijsinstellingen ondersteunen we bij het voorkomen van achterstanden, het terugdringen van schooluitval en huisvesting. Door te investeren in onderwijs, investeren wij in de economische toekomst van morgen.

Met ons beleid dragen wij bij aan:

- Goed onderwijs
- Passende banen en economische groei
- Gelijkheid

Thema: Werk en re-integratie

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
<ul style="list-style-type: none">• 6.4 Begeleide participatie	<ul style="list-style-type: none">• 8-5, 8-6, 8-8, 10-1, 10-2, 10-3

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 5 voor een nadere toelichting

Actuele ontwikkelingen

Door de Coronacrisis zal de landelijke economie met ca. 10% krimpen. Dat vertaalt zich ook in Rheden in minder banen en een hogere werkloosheid. De uitstroom uit de bijstand wordt daarmee moeilijker en er zal een toenemende instroom zijn naar de bijstand.

Het betekent ook dat er een groep mensen in de bijstand komen waar een betere arbeidsmatch te verwachten is. De inzet daarvoor gaat meer over bemiddeling dan om ontplooiing en arbeidsfit maken.

1. Wat willen we bereiken?

Wij staan voor passen werk voor de inwoners en aan inwoners die mee kunnen doen in samenleving. Iedereen in Rheden krijgt een kans om mee te doen!

Meedoen aan de samenleving is van groot belang voor ieders levensgeluk en eigenwaarde. Om die reden schenken we extra aandacht aan werkgelegenheid, aan banen voor onze inwoners en het bevorderen van de arbeid-fitheid.

Dit zodat de mensen aan de zijlijn via werk weer onderdeel kunnen worden van onze samenleving. We hebben een helder beeld van de kenmerken van de mensen in het bijstandbestand zodat we maatwerk kunnen bieden.

In het coalitieakkoord hebben wij de ambitie uitgesproken om in 2022 maximaal 850 mensen in de bijstand te hebben. Eind 2019 zijn wij gedaald tot 926 uitkeringen. De uitbraak van de corona epidemie en de economische gevolgen daarvan zet onze ambitie onder druk.

De "economie" is in grote mate een regionaal vraagstuk. Wij zetten in op een goede afstemming binnen de regio om de (regionale) welvaart te borgen. Vanuit de regio Arnhem en Nijmegen (PFO economie) werken wij met een strategische uitvoeringsagenda. In 2021 geven wij uitvoering aan de afspraken van de strategische uitvoeringsagenda voor het betreffende jaar.

Zo gaan wij voor o.a. een regionale balans tussen vraag en aanbod naar werklocaties. In de regio Arnhem-Nijmegen was al een aantal jaren sprake van overaanbod van bedrijventerreinen, kantoren en locaties voor perifere detailhandel. Het bestaande (en in sommige gevallen verouderde en versnipperde) aanbod staat economische groei en nieuwe ontwikkelingen in de weg. In 2021 worden nieuwe afspraken gemaakt op basis van de recente ontwikkeling naar een Regionaal Programma Werklocaties en deze wordt vastgesteld.

Doelstellingen:

- Wij streven naar een duurzame uitstroom uit de bijstand tot maximaal 850 bijstandsuitkeringen in 2022
- Met projecten bevorderen wij activering om mee te doen in de samenleving:

Doorslag 1: in 2021 stromen er 40 cliënten door of uit naar regulier werk.

Doorslag 2: in 2021 stromen er 40 cliënten door of uit naar regulier werk.

2. Wat gaan we daarvoor doen?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1	De jongerencoaches hebben 50 jongeren naar werk, scholing of passende hulpverlening geleid. De inzet zorgt ook voor een daling van de instroom van jongeren en een kortere duur van uitkeringsbehoefte.
2	Via het project 'Doorslag 1' doen cliënten met een middelgrote tot grote afstand tot de arbeidsmarkt werkervaring op binnen een fietswerkplek en volgen een intensief trainingstraject. Per jaar stromen er 40 cliënten door of uit naar regulier werk.
3	Met het project 'Doorslag 2' doen cliënten met een middelgrote tot grote afstand tot de arbeidsmarkt werkervaring op binnen kledingherstel en -reparatie en volgen een intensief trainingstraject. Per jaar stromen er 40 cliënten door of uit naar werk.

3. Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten? (x € 1.000)						
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Lasten						
6.4 Begeleide participatie	9.767	9.848	9.375	9.117	8.815	8.515
subtotaal lasten	9.767	9.848	9.375	9.117	8.815	8.515
Baten						
6.4 Begeleide participatie	224	178	178	178	178	178
subtotaal baten	224	178	178	178	178	178
Saldo van baten en lasten	-9.543	-9.670	-9.198	-8.940	-8.638	-8.338

Thema: Economische ontwikkeling

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
<ul style="list-style-type: none"> 3.1 Economische ontwikkeling 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen 3.4 Economische promotie 	<ul style="list-style-type: none"> 8-3, 8-4, 8-8, 8-9 9-1, 12-6, 17-17, 18-1, 18-2, 18-3, 18-4, 18-6

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 5 voor een nadere toelichting

Actuele ontwikkelingen

De Coronacrisis leidt tot een flinke economische recessie, zeker in 2020 met een uitloop naar 2021. Dat vertaalt zich onder in meer faillissementen, minder start-ups, minder investeringen en een verlies aan banen. Voor Rheden is de toeristisch-recreatieve branche van groot belang en het slechte voorseizoen van 2020 heeft een flinke impact op de bedrijfsresultaten in deze sector.

In Nederland is de Rijksoverheid gestart met het Rijks brede programma Nederland Circulair in 2050 met als ambitie een volledig circulaire economie in 2050 en met als tussendoel om in 2030 50% minder primaire grondstoffen te gebruiken. Een Circulaire Economie biedt ook vele kansen voor het bedrijfsleven en onze regio ziet dit als één van de pijlers onder de visie op de toekomst.

De uitgifte van bedrijventerreinen zijn de afgelopen jaren hoger dan voorzien, zowel binnen de regio als binnen onze gemeente. Binnen de regio werken wij vanuit een Regionaal Programma Werklocaties dat invulling geeft aan het aanbod (kwalitatief en kwantitatief).

1. Wat willen we bereiken?

Wij bevorderen de lokale werkgelegenheid en dragen bij aan een gezonde duurzame lokale economie. Omdat de arbeidsmarkt een sterk regionaal karakter heeft, werken wij samen in de regio aan een optimaal werkklimaat. De gemeente Rheden draagt bij aan de landelijke ambitie om in 2050 een circulaire economie te hebben. Door het unieke karakter van onze directe omgeving richten wij ons in het bijzonder op meer groei en een gezonde toekomst voor bedrijven en werkgelegenheid in zorg en recreatie en toerisme.

Een gezonde economie is geen doel op zich maar een belangrijke voorwaarde om het welzijn van onze inwoners te vergroten. Voor de gemeente Rheden is het daarbij van groot belang dat wij streven naar een duurzame economie. Vandaar ook de ambitie om de lokale economie duurzamer

te maken. Dit betekent dat we steeds meer rekening moeten houden met maatschappelijke en milieuaspecten maar er ook economisch van profiteren. Iedereen (consumenten, ondernemingen of openbare instellingen) kunnen hiertoe bijdragen. De transitie van een lineaire economie naar een circulaire economie is wereldwijd gaande en Rheden draagt haar steentje bij.

De kernkwaliteiten van de gemeente Rheden (groen en water) maken dat op het gebied van recreatie & toerisme en zorg nog veel kansen liggen. Wij willen de economische mogelijkheden voor deze sector vergroten en optimaliseren.

Doelstellingen:

Werkgelegenheid

1. De ambitie is het aantal banen in de gemeente te laten stijgen met 0,8% (bron: PWE Gelderland 2019).

Aantal bedrijven

1. De ambitie is het aantal bedrijven te laten stijgen met 3,5% (bron: PWE Gelderland 2019).

2. Wat gaan we daarvoor doen?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1	Wij onderhouden een actieve relatie met ondernemers (organisaties) <ul style="list-style-type: none"> • Minimaal 2 keer per jaar overleg per ondernemersvereniging • minimaal 15 bestuurlijke bedrijfsbezoeken • organisatie ondernemerscafé • verkiezing ondernemer van het jaar 2021
2	Wij stimuleren samenwerking binnen de Triple Helix Veluwezoom. <ul style="list-style-type: none"> • opzet en uitvoer minimaal 3 projecten • organisatie minimaal 5 ontbijtsessies • samenwerking aan innovatie en ondernemerschap met Van Hall-Larenstein / HAN voor campusontwikkeling om economische groei te bereiken.
3	Het nieuwe Regionaal Programma Werklocaties wordt aan de gemeenteraden in de regio Arnhem-Nijmegen ter vaststelling aangeboden.
4	Uitvoering detailhandelsstructuurvisie "Kiezen voor eigen kwaliteit" (2017) <ul style="list-style-type: none"> • vernieuwing Callunaplein • per dorpskern is samen met de BIZ verenigingen een aanvalsplan opgesteld. deze aanvalsplannen worden samen met de BIZ verenigingen uitgevoerd • opleveren plan van aanpak herinrichting Hoofdstraat Velp
5	Wij werken aan de realisatie van een recreatieve verbinding tussen de IJssel en Nationaal Park De Veluwezoom door middel van: een ruimere openstelling van het Veer, een aantrekkelijker fietspad van de uiterwaarden naar het dorp, een aantrekkelijker stationsgebied en een Toeristische OverStapPunt.
6	Onderzoek naar eventuele verplaatsing markt Velp wordt uitgevoerd
7	<ul style="list-style-type: none"> • In 2021 evalueren wij de stichting die het masterplan Recreatie en Toerisme uitvoert. • Uitvoeren onderzoek naar betere spreiding bezoekers voor een duurzame toegankelijkheid van Nationaal Park De Veluwezoom. Op basis van dit onderzoek uitkomsten realiseren (Veluwe-deal). • Wij creëren een wandelnetwerk samen met de buurgemeenten in de Veluwezoom waar recreanten hun eigen route, lengte van route of thema kunnen samenstellen. Rheden sluit hierbij aan op het wandelnetwerk dat als pilot op nationaal park De Veluwezoom is gelegd. • Een betere verbinding realiseren tussen de IJssel en Nationaal Park De Veluwezoom, als economische kans voor het dorp Rheden door optimalisatie Veer, fietspad en creëren Toeristische Opstap Punt. • Wij faciliteren en stimuleren nieuwe, recreatieve evenementen op basis van ons evenementenbeleid, afhankelijk van de ontwikkelingen rondom Covid19. Wij zijn

	<p>hierbij afhankelijk van initiatieven vanuit de inwoners en ondernemers. De stichting Toerisme en Recreatie Veluwezoom vervult hierin een stimulerende rol.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wij omarmen lokale initiatieven die een aanvulling zijn op het aanbod in de dorpen en het buitengebied. We hebben een faciliterende, adviserende rol en soms financierende rol en bewaken ecologisch verantwoord gebruik van natuurgebieden. Wij zijn hierbij afhankelijk van initiatieven vanuit de inwoners en ondernemers. De stichting Toerisme en Recreatie Veluwezoom vervult hierin een stimulerende rol. • Wij maken deel uit van de Veluwe via de "Veluwe Alliantie" en ondersteunen initiatieven die "Veluwebreed" worden opgepakt of via belevingsgebieden. Denk hierbij o.a. aan recreatieve zoning van de Veluwe, zorgen voor continuering van het Routebureau Veluwe en financieren die mede. Door deelname aan de VeluweAlliantie genereren wij cofinanciering voor o.a. de Regiodeal en het wandelnetwerk, beiden eerder genoemd, zodat de Rhedense bijdragen verminderd kunnen worden. • Wij actualiseren de toeristische informatiepanelen in de gemeente Rheden
8	<p>Wij stimuleren bedrijven, inwoners en organisaties om circulair te ondernemen en innovatief te produceren, consumeren, financieren en organiseren. Uiteraard doen we dat in samenwerking met onze (kennis)partners en geven we daarin zelf het goede voorbeeld.</p> <ul style="list-style-type: none"> • door circulaire economie als uitgangspunt van ons handelen te nemen, o.a. bij aanbestedingen. • door HAN-studenten/lectoren in contact te brengen met bedrijven om hen te ondersteunen in hun circulaire opgave. • door communicatie te richten op nut, noodzaak en kansen van circulariteit

3. Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten? (x € 1.000)						
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Lasten						
3.1 Economische ontwikkeling	161	183	295	295	295	295
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	25	48	46	46	46	46
3.4 Economische promotie	63	286	251	251	251	251
subtotaal lasten	249	517	591	591	591	591
Baten						
3.1 Economische ontwikkeling	7	0	101	101	101	101
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	10	44	44	44	44	44
3.4 Economische promotie	236	325	328	330	333	333
subtotaal baten	253	369	473	476	479	479
Saldo van baten en lasten	4	-148	-119	-116	-113	-113

Thema: Onderwijs

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
<ul style="list-style-type: none">4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	<ul style="list-style-type: none">4-1, 4-2, 4-4, 4-5, 4-6, 4-7, 4-A, 10-3

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 5 voor een nadere toelichting

Het thema richt zich meer concreet op de volgende taken en doelen:

- Onderwijsinfrastructuur (gebouwen), gezonde en veilige scholen
- Voor- en vroegschoolse educatie
- Handhaven leerplicht, voortijdig schoolverlaten
- Zorgen voor passend onderwijs
- Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt verbeteren
- Aanpak laaggeletterdheid en taalachterstanden
- Segregatie en ongelijke kansen tegengaan

Actuele ontwikkelingen

Van kinderopvang, tot onderwijs van volwassen educatie heeft de Coronacrisis gevolgen. Onderwijs geven op afstand, opvang voor specifieke doelgroepen hebben een grote invloed op het systeem in 2020 gehad. Het is ongewis hoe dit doorwerkt in 2021.

Bestuurlijke afspraken laaggeletterdheid 2020-2024 zijn door de VNG opgezegd vanwege het stellen van hogere ambities zonder indexatie van het budget. De effecten hiervan zijn nog niet helder.

Peuter- en Kleutertoetsen worden niet meer uitgevoerd. Deze vormden onderdeel van de resultaatafspraken met het onderwijs over Voor- en Vroegschoolse Educatie. De resultaatafspraken worden daarom geactualiseerd.

1. Wat willen we bereiken?

Om goed mee te kunnen doen in de samenleving zijn de basisvaardigheden lezen, schrijven en rekenen nodig. Impactonderzoek van taaltrajecten (Maurice de Greef, 2020) in onze regio laat zien dat deelname zorgt voor een betere plek in de samenleving en een betere arbeidspositie.

Laaggeletterdheid is veelal intergenerationeel; de basisvaardigheden van kinderen zijn later ook vaak lager dan van kinderen met hoogopgeleide ouders. Dat willen we doorbreken. Onder andere door met VVE vroegtijdige en intensieve taalondersteuning te bieden. Met name in de jonge leeftijd kunnen we verschil maken. Daarom willen we hen een gelijke kans bieden met een kwalitatief hoog, intensief en gevarieerd aanbod.

Thuiszitten heeft nadelige gevolgen op korte en lange termijn; op de korte termijn bijvoorbeeld het ontbreken van structuur en op de lange termijn een slechtere arbeidsmarktpositie.

Duurzame en passende huisvesting (verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Rheden 2015) voor onze scholen.

Doelstellingen:

- Ongeveer 7% van onze inwoners tussen 16 - 65 jaar is laaggeletterd en heeft grote moeite met lezen, schrijven, rekenen, en of digitaal communiceren. In 2030 is onze doelstelling: een daling van het aantal laaggeletterden naar 5%. In 2021 bereiken we minimaal 120 laaggeletterde inwoners met educatieaanbod.
- We zorgen dat alle peuters van 2- 4 jaar zich kunnen ontwikkelen op de peuteropvang. In 2021 neemt het aantal peuters dat gebruik maakt van de peuterregeling toe met 10%. We

bieden 100% van de peuters met (een risico op) een onderwijsachterstand Voorschoolse Educatie (VVE). Deze opvang inspecteren we op kwaliteit.

- Geen kind langer dan 3 maanden thuis; we zetten in op het terugdringen van het aantal thuiszitters van 36 (RBL, 2019) naar 26 thuiszitters in 2021 naar 0 in 2023.

2. Wat gaan we daarvoor doen?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1	Het Taalhuis Veluwezoom inzetten om laaggeletterden te bereiken en deel te laten nemen aan taalaanbod. We ondersteunen het Taalhuis met een Taalhuiscoördinator. Die coördineert de samenwerking tussen partners, toeleiding naar taalaanbod, en monitoring.
2	<p>VGGM inzetten om VVE indicaties af te geven aan peuters met (een risico op) een onderwijsachterstand.</p> <p>We brengen via Social Media en het consultatiebureau de vergoedingen onder de aandacht om gebruik te kunnen maken van peuteropvang wanneer ouders geen recht hebben op kinderopvangtoeslag.</p> <p>We onderzoeken met het consultatiebureau, kinderopvang en onderwijs of we de doelgroep volledig bereiken. Wij geven opdracht aan de VGGM om toezicht op kinderopvang uit te voeren. Wanneer er handhaving volgt, ligt het uitoefenen van deze taak bij de gemeente. Het nemen van deze verantwoordelijkheid blijkt uit het behouden van onze 'a' status door de Inspectie van het onderwijs.</p>
3	Prestatieafspraken maken met samenwerkingsverbanden, schoolbesturen, leerplicht, en de VGGM over de lokale aanpak van thuiszitters. We rapporteren over de resultaten.
4	Integrale Huisvestingsplan (IHP) herijkt.
5	Verduurzamingsplan voor alle scholen vastgesteld.

3. Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten? (x € 1.000)						
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Lasten						
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.475	2.468	2.507	2.525	2.544	2.562
subtotaal lasten	1.475	2.468	2.507	2.525	2.544	2.562
Baten						
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	451	940	940	940	940	940
subtotaal baten	451	940	940	940	940	940
Saldo van baten en lasten	-1.025	-1.528	-1.567	-1.585	-1.604	-1.622

Welk beleid is voorhanden?

Beleid	Vastgesteld
Transformatieplan 2.0	2019
Peuterbeleidsplan 2019-2022	2018
Meerjarenbeleidskader Sociaal Domein Meedoen!	2017
Detailhandelsstructuurvisie Kiezen voor eigen kwaliteit	2017
Economisch visie en uitvoeringsprogramma Een actuele economische beleidsnota van en voor de gemeente Rheden 2016-2020	2016
Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Rheden	2015

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma 1, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisaties:

- Module Gemeenschappelijke Regeling sociaal domein centraal Gelderland (MGR)
- Werkvoorzieningschap Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM)

Wat gaat het kosten?

1. Economische ontwikkeling						(x € 1.000)
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Lasten	11.798	12.832	12.473	12.233	11.950	11.668
Baten	953	1.487	1.590	1.593	1.596	1.596
Saldo van baten en lasten	-10.845	-11.346	-10.883	-10.640	-10.354	-10.072
Reserves						
Toevoeging	15	0	0	0	0	0
Onttrekking	313	0	0	0	0	0
Resultaat	-10.547	-11.346	-10.883	-10.640	-10.354	-10.072

2 Welzijn

Wat vindt de Gemeenteraad belangrijk?

Welzijn behandelt een breed beleidsspectrum waarbij eigen kracht en zorg voor onze inwoners centraal staat. We willen dat inwoners waardig oud kunnen worden. Daarom helpen we oudere inwoners om zo lang mogelijk thuis te blijven wonen en te kunnen meedoen. We hebben oog voor onze kwetsbare inwoners en willen eenzaamheid voorkomen en bestrijden. Mantelzorgers, vrijwilligers en initiatieven uit de buurt ondersteunen we van harte. Zij zijn het goud van onze samenleving!

Jongeren moeten zich kunnen ontwikkelen tot gelukkige, zelfstandige volwassenen. Met onze partners proberen we problemen onder jongeren te signaleren en ongewenst gedrag te voorkomen, maar ook hun talenten te ontplooien. We hebben aandacht voor kinderen in armoede en andere financieel kwetsbaren. Sport en bewegen blijft belangrijk voor iedereen. We stimuleren de fysieke, maar ook de mentale en sociale gezondheid van mensen. We zorgen voor duurzame sportaccommodaties.

Ons erfgoed willen we in goede staat doorgeven aan volgende generaties. Wij zijn er trots op. Cultuur vinden we belangrijk, zowel voor de ontwikkeling (van talenten) van kinderen als voor volwassenen. Elkaar ontmoeten en samen dingen doen, delen en genieten.

Wij dragen met ons beleid bij aan de volgende Global Goals:

- einde aan armoede
- einde aan honger
- gezondheid & welzijn
- schoner drinkwater & goede sanitaire voorzieningen

Thema: Algemene voorzieningen

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
<ul style="list-style-type: none">• 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	<ul style="list-style-type: none">• 5-4, 10-2, 11-3, 16-7, 16-8, 17-16, 17-17, 17-18, 17-19

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 5 voor een nadere toelichting

Actuele ontwikkelingen

Als gevolg van de Coronacrisis staat samenkracht en burgerparticipatie voor uitdagingen. Wij maken afspraken met besturen van algemene voorzieningen om activiteiten en ondersteuning dicht bij de inwoner en lichte hulpverlening mogelijk te maken. Als gevolg van maatregelen kan de uitvoering onder druk komen te staan. Dit kan invloed hebben op de activiteiten en ondersteuning. Juist deze organisaties, dicht bij de inwoner, zijn de komende periode van groot belang om te ondersteunen. Voor het versterken en verbreden van de sociale basis is in 2020 een aanbestedingsopdracht uitgezet, die in 2021 wordt uitgezet.

Daarbij zijn de algemene voorzieningen noodzakelijk om af te kunnen schalen op de individuele voorzieningen voor Jeugd en WMO.

1. Wat willen we bereiken?

Wij streven naar een kwalitatief toegankelijk aanbod van algemene voorzieningen voor alle inwoners, van jong tot oud, ook kwetsbaren volgens het Rhedens model. Algemene voorzieningen zijn preventieve voorzieningen in het lokale sociale veld. Dit kunnen professionele, semi-professionele en inwonersinitiatieven zijn. Daarom investeren wij in algemene voorzieningen/maatschappelijke diensten waarvan de inwoners gebruik maken zonder tussenkomst van de gemeente.

Samen met inwoners voelen wij ons verantwoordelijk voor het in stand houden en versterken van het sociaal cement in onze dorpen. Volgens het Rhedens model ondersteunen en stimuleren wij inwonersinitiatieven zoals o.a. dorpshuizen, inloophuizen, MvT, stichting Stoer en de Plusbus. Met Ik buurt mee! stimuleren we inwoners om zelf initiatieven te starten om hun buurt leuker, mooier en beter te maken.

Uitsluitend bij inwonersinitiatieven die niet kunnen voldoen aan de behoefte van de inwoner, investeren wij in aansluitende voorzieningen, zoals o.a. opvoed- en opgroei ondersteuning en algemeen maatschappelijk werk.

Vanaf 2021 wordt een aanbestedingsopdracht gemaakt voor de sociale basis die zich richt op het ondersteunen van inwonersinitiatieven. Hierbij worden ook lichte tot middelzware ondersteuningsvragen opgepakt. Met het versterken en het verbreden van de sociale basis willen we bereiken dat inwoners vanuit de sociale basis dichtbij en laagdrempelig ondersteund worden en er minder maatwerk nodig is.

Maatwerkvoorzieningen zijn aanvullend op wat iemand zelf kan bijdragen. Deze vormen samen met de inzet van eigen kracht en indien nodig, door hulp of mantelzorg een samenhangend ondersteuningsaanbod.

Door het ontmoeten, ontspannen, hulp en ondersteuning laagdrempelig, dichtbij de inwoner te stimuleren, stellen wij individueel maatwerk uit tot het moment dat er behoefte aan is.

2. Wat gaan we daarvoor doen?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1	Wij subsidiëren ontmoetings- en ontspanningsfuncties als dorpshuizen (10) voor alle inwoners
2	Wij ondersteunen organisaties die specifiek voor kwetsbare mensen zijn ingericht: inloophuizen (2), Ons Raadhuis
3	Wij ondersteunen het Netwerk Informele Ondersteuning (NIO) en de Adviesraad cliënten- en inwonersparticipatie om de rol van de samenredzaamheid te versterken
4	Wij ontwikkelen in 2021 een 'sociale kaart' voor inwoners en voor professionele organisaties.
5	We starten met het versturen van brieven aan inwoners die 55 jaar zijn geworden en wijzen hen op de mogelijkheden van regelingen zoals Mijn Huis, Mijn Toekomst en de Toekomstbestendig wonen lening. Hiermee bereiken wij dat zo'n 80 inwoners preventieve levensloopbestendige woningaanpassingen uitvoeren.
6	In 2021 krijgen inwoners van Velp van 70 jaar en ouder de uitnodiging om bezocht te worden door een ouderenadviseur. Deze adviseur geeft informatie over algemeen toegankelijke voorzieningen, biedt een luisterend oor en kan de inwoners, indien nodig, doorverwijzen.
7	Met onafhankelijke cliëntondersteuning speciaal gericht op mensen met dementie en andere geheugenproblemen ondersteunen wij 130 inwoners. Ditzelfde geldt voor ouders van jeugd die een beroep doen op de jeugdzorg.
8	Ieder huishouden in de gemeente Rheden ontvangt 2x per jaar een Ik buurt mee! waardecheque van € 7,50. Dit bedrag kunnen zij doneren aan initiatieven van buurtgenoten op www.ikbuurtmee.nl

9	We waarderen en ondersteunen vrijwilligers. Het loket vrijwillige inzet biedt deskundigheidstrainingen en advies en organiseert een waarderingsevenement.
10	We vergroten de bekendheid van de mogelijkheden voor mantelzorgondersteuning. Het MVT, ondersteuningspunt voor mantelzorg en vrijwillige Thuishulp, heeft hier een centrale positie in (heeft een relatie met het ontwikkelen van de 'sociale kaart').
11	Wij zetten in op een sterke en brede sociale basis. Monitoring van de resultaten vindt plaats aan de hand van prestatie-indicatoren.

3. Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten? (x € 1.000)						
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Lasten						
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	3.215	3.561	3.563	3.563	3.516	3.516
subtotaal lasten	3.215	3.561	3.563	3.563	3.516	3.516
Baten						
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	115	142	142	142	142	142
subtotaal baten	115	142	142	142	142	142
Saldo van baten en lasten	-3.100	-3.419	-3.421	-3.421	-3.374	-3.374

Thema: Jeugd

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
<ul style="list-style-type: none"> 6.72 Maatwerkdienstverlening 18- 6.82 Geëscaleerde zorg 18- 	<ul style="list-style-type: none"> 3-2, 3-3, 3-4, 3-5, 3-7, 17-17

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 5 voor een nadere toelichting

Het thema richt zich meer concreet op de volgende taken en doelen:

- Lokale regie over en inkoop jeugdzorg
- Betaalbaarheid, tijdigheid en continuïteit van de zorg
- Gezonde leefstijl inwoners bevorderen
- Ondersteuning inwoners met complexe problematiek m.b.t. zorg

Actuele ontwikkelingen

De decentralisatie van de jeugdhulp is qua systeem omgezet (transitie), maar de zorginhoudelijke wijziging (transformatie) loopt achter. We zien een toenemend aantal jeugdigen in zorg en een stijging van de kosten. Om te komen tot goede, passende en tijdige hulp binnen financiële kaders zijn extra inspanningen nodig. Om dit proces te stimuleren, hebben wij in 2020 lokale aanbestedingen van maatwerkdiensten Jeugd en het Versterken van de Sociale Basis in gang gezet.

1. Wat willen we bereiken?

Wij willen de ondersteuning aan jeugdigen en hun ouders/verzorgers (gezinnen) normaliseren. De eerste verantwoordelijkheid voor een gezond, kansrijk en veilig opgroeï- en opvoedklimaat ligt bij de ouders. Zij maken hierbij zoveel mogelijk gebruik van hun eigen mogelijkheden en die van hun sociale omgeving (familie, buurt, school). Meer (eenvoudige) vragen worden vanuit de sociale basis

opgepakt en beantwoord. Bij de complexere vraagstukken wordt een maatwerkvoorziening ingezet. Er is sprake van integraal aanvullend aanbod en een integrale werkwijze met informele partners vanuit de sociale basis en maatwerk in het veld.

- Het merendeel van de vragen omtrent opvoeden en opgroeien wordt opgevangen binnen de sociale basis; van lichte tot middelzware ondersteuning. Dit moet ertoe leiden dat het aantal kinderen en gezinnen dat gebruik maakt van jeugdhulp afneemt richting het landelijk gemiddelde (jeugdzorggebruik Rheden 14,7%; Nederland 12,2% in 2019, bron CBS);
- Meer kinderen kunnen thuis blijven wonen met begeleiding thuis (jeugdhulp met verblijf richting landelijk gemiddelde: Rheden 1,6%; Nederland: 1.3%).
- Meer kinderen die niet meer thuis kunnen blijven wonen, wonen wel zo thuis mogelijk (pleeggezin, gezinshuizen). Het aandeel pleegzorg/gezinshuizen neemt relatief toe binnen het totaal van jeugdhulp met verblijf.
- De beschikbare kennis over, en capaciteit voor het ondersteunen, begeleiden en (licht) behandelen van jeugd-ggz problematiek binnen de huisartsenpraktijken is vergroot.
- Het aantal doorverwijzingen naar maatwerkvoorzieningen jeugdhulp door huisartsen is verminderd t.o.v. 2020. In plaats van maatwerkvoorzieningen wordt meer gebruik gemaakt van algemene voorzieningen, preventieve programma's of lichte ondersteuning van een ondersteuner jeugd.

2. Wat gaan we daarvoor doen?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1	Wij zetten in op een sterke en brede Sociale Basis, waarbinnen lichte tot middelzware ondersteuning wordt geboden aan jeugdigen en gezinnen. Monitoring van de resultaten vindt plaats aan de hand van prestatie-indicatoren.
2	We verlenen een opdracht aan zorgaanbieders voor lokale maatwerkvoorzieningen jeugdhulp om vanuit het Rhedens model met passende jeugdhulp duurzame resultaten te boeken waarbij het aantal jeugdigen met geïndiceerde jeugdhulp afneemt richting het landelijk gemiddelde.
3	Wij zetten in op het bewustmaken bij derden/verwijzers (huisartsen, jeugdartsen, e.d.) op de maatschappelijke effecten die wij met de aanbestedingen willen bereiken en geven hen inzicht in de mogelijkheden die er binnen de sociale basis zijn.
4	We maken afspraken met onderwijs-jeugdhulp-jeugdgezondheidszorg over gezamenlijke ambities zoals het verbeteren aanpak verzuim en voortijdig schoolverlaten.
5	In samenwerking met huisartsen zetten we in Velp, Dieren en Rheden een Ondersteuner Jeugd binnen de huisartsenpraktijk in.
6	We vergroten het aantal pleegouders met 15% door de landelijke en regionale campagne lokaal in te zetten. Hierbij houden wij rekening met de tien beschermende factoren van het Nederlands Jeugdinstituut, die bijdragen aan gezond en veilig opgroeien in de gemeente Rheden.

3. Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten? (x € 1.000)						
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Lasten						
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	13.763	12.789	13.061	13.313	14.007	14.610
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	181	550	501	501	501	501
subtotaal lasten	13.945	13.339	13.562	13.814	14.508	15.111
Baten						
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	98	22	22	22	22	22
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0	0	0	0
subtotaal baten	98	22	22	22	22	22
Saldo van baten en lasten	-13.847	-13.317	-13.540	-13.792	-14.486	-15.089

Thema: Volwaardige maatschappelijke deelname

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
<ul style="list-style-type: none"> 6.2 Wijkteams 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO) 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+ 	<ul style="list-style-type: none"> 17-16, 17-17, 17-18, 17-19

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 5 voor een nadere toelichting

Actuele ontwikkelingen

In 2015 heeft de gemeente extra taken op het gebied van Wmo overgedragen gekregen van het Rijk. Na deze transitie volgt een transformatie van het zorgsysteem. De verandering is erop gericht om langdurig zorg te leveren aan mensen die daar behoefte aan hebben; een verandering waar we nog volop in zitten. Maatwerk, preventie, eigen kracht, algemene voorzieningen, familie, burens vormen het systeem en de gemeente is een belangrijke regisseur. Door in te zetten op de sociale basis, is de verwachting dat inwoners dichtbij en laagdrempelig ondersteund kunnen worden en de inzet van maatwerk af kan nemen.

De aanspraak op de Wmo is de afgelopen jaren gestegen, zowel in aantallen als in complexiteit. Er zijn verschillende redenen: de vergrijzing speelt een rol, maar ook de invoering van het abonnementstarief. Wellicht ook de betere toegang tot de zorg. Doordat de vergoeding van het Rijk achterblijft bij de toenemende Wmo-kosten, wordt de gemeente geconfronteerd met een situatie: de financiële houdbaarheid van het huidige systeem staat onder druk.

1. Wat willen we bereiken?

Het is voor onze inwoners van belang dat zij, op hun eigen doelmatige wijze, kunnen deelnemen aan de samenleving. Dit noemen wij regie over het eigen leven. Wanneer dat nodig en gewenst is, ondersteunen wij onze inwoners bij het behouden of versterken van hun eigen kracht. We kijken met elkaar naar mogelijkheden, wensen en motivatie. De vraag van de inwoner is daarbij altijd leidend.

Maatwerkvoorzieningen zijn aanvullend op wat iemand zelf kan bijdragen en vormen samen met de inzet van eigen kracht, hulp of mantelzorg een samenhangend ondersteuningsaanbod. Wij willen maatschappelijke uitval voorkomen en verlenen maatwerkvoorzieningen ten behoeve van het bevorderen van participatie en zelfregie.

Daarbij willen wij een systeem dat robuust is waarbij de voorzieningen ook in de toekomst verleend kunnen worden aan mensen die er dan behoefte aan hebben.

2. Wat gaan we daarvoor doen?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1	Na een eerste evaluatie implementeren wij de nieuwe Hulp bij huishouden als algemene voorziening in een passende vorm: <ul style="list-style-type: none"> • via schoonmaakdienst als dat voldoende is • via zorgondersteuning als dat nodig is
2	Wij implementeren Powerful Aging, waarbij wij 120 senioren stimuleren om fit te blijven onder begeleiding van een fysiotherapeut
3	Wij zorgen voor levering van Wmo-hulpmiddelen (na een nieuwe aanbesteding)
4	Wij implementeren nieuwe werkwijzen voor verwijzers, consultants en inwoners: <ul style="list-style-type: none"> • nieuwe routing • training • her indicering • communicatie naar alle betrokkenen
5	Wij participeren in het koplopertraject onafhankelijke cliëntondersteuning

3. Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten? (x € 1.000)						
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Lasten						
6.2 Wijkteams	550	657	660	660	660	660
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.454	2.196	2.249	2.299	2.330	2.386
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	14.871	14.047	13.705	13.359	13.219	13.219
subtotaal lasten	17.876	16.900	16.614	16.318	16.209	16.265
Baten						
6.2 Wijkteams	0	0	0	0	0	0
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	571	464	474	474	474	474
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	57	0	0	0	0	0
subtotaal baten	628	464	474	474	474	474
Saldo van baten en lasten	-17.248	-16.437	-16.140	-15.844	-15.735	-15.791

Thema: Armoedebestrijding en financiële hulpverlening

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
<ul style="list-style-type: none"> • 6.3 Inkomensregelingen 	<ul style="list-style-type: none"> • 1-2, 1-3, 2-1

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 5 voor een nadere toelichting

Actuele ontwikkelingen

Door de Coronacrisis verwachten we een toename van: gebruik minimaregelingen, aanvraag bijzondere bijstand, beroep op maatschappelijke organisaties als voedsel-, kleding-, speelgoedbank en noodhulpbureaus.

Het Ministerie van SZW heeft een streefwaarde vastgesteld rondom daling van het aantal kinderen in armoede: een afname van 9,2% in 2015 naar 4,6% in 2030. Als gevolg van de coronacrisis staat deze ambitie onder druk.

De NVVK verwacht voor 2020 en daarna een stijging van het aantal schuldhulpvragen met minimaal 30%. We verwachten ook komende periode andere doelgroepen binnen te krijgen met hulpvragen. Enerzijds leidt de huidige situatie tot een verslechtering van de positie van mensen die het al niet breed hadden. Dit betreft een vergroting van de huidige doelgroep. Anderzijds verwachten wij inwoners te treffen die gewend zijn zichzelf overeind te houden. Denk hierbij aan zzp'ers of studenten met 0-uren contracten. Deze verschillende groepen behoeven een andere aanpak en verschillende manieren van ondersteuning. NVVK, Divosa en VNG brengen met de *Monitor* Schuldhulpverlening tijdens de corona-crisis de komende maanden de ontwikkelingen in beeld.

Schulddienstverlening

Wet adviesrecht gemeenten bij schuldenbewind

Het wetsvoorstel beoogt (onder meer) gemeenten in staat te stellen hun regierol bij schuldhulpverlening beter te vervullen. Indien er bij de rechtbank een aanvraag wordt ingediend voor schuldenbewind, kan het college van burgemeester en wethouders een advies uitbrengen over de vraag of bewind de meest passende voorziening is voor de hulpvraag van de inwoner. Verwachting is dat de wet adviesrecht ingaat per 1 januari 2021.

Wijziging Wet gemeentelijke schuldhulpverlening

Met de wijziging in de wet wordt bepaald dat gemeenten meer moeten gaan doen aan vroegsignalering van problematische schulden. Bij een signaal van schuldeisers dat er sprake is van betalingsachterstanden die kunnen wijzen op schuldproblemen, moet de gemeente een aanbod tot een eerste gesprek doen waarin de schuldenaar wordt gewezen op mogelijkheden voor hulp vanuit de gemeente. Als dat aanbod geaccepteerd wordt, moet er binnen vier weken na het ontvangen signaal een gesprek plaatsvinden. Om het oppikken van signalen mogelijk te maken, krijgen gemeenten ook bevoegdheden om, waar nodig, bepaalde persoonsgegevens te verzamelen. De wijzigingen van de wet gaan in per 1 januari 2021.

Wet vereenvoudiging beslagvrije voet

De beslagvrije voet – het bedrag waar schuldeisers niet aan mogen komen – blijkt in de praktijk vaak te laag te worden vastgesteld. Veel mensen met schulden komen daardoor onder het absolute bestaansminimum terecht, ook omdat schuldeisers niet van elkaar weten dat ze beslag leggen op hetzelfde inkomen. De nieuwe wet moet hier verandering in brengen. De wet gaat in op 1 januari 2021.

1. Wat willen we bereiken?

Wij stellen alle inwoners van Rheden in staat om mee te doen in de samenleving. Ook de inwoners van Rheden die financieel kwetsbaar zijn (<120% van de bijstandsnorm) en hiervoor zelf (dan wel binnen hun omgeving) onvoldoende mogelijkheden vinden. We willen meer inwoners uit de doelgroep bereiken met onze minimaregelingen, zodat de maatschappelijke participatie in deze groep nog verder toeneemt. Daarnaast blijven we inzetten op de kwaliteit van onze minimaregelingen: diegenen die gebruik maken van minimaregelingen, ervaren ook daadwerkelijk dat zij hiermee mee kunnen doen in de samenleving.

Wij zorgen dat alle kinderen mee kunnen doen, ook uit gezinnen met lage inkomens of schuld.

Als inwoners 'gewoon' mee kunnen doen, verkleint de afstand tot (betaald of vrijwilligers) werk. Daarnaast zijn inwoners gezonder en meer tevreden waardoor ook de druk op andere voorzieningen af zal nemen.

Armoede heeft grote effecten op de cognitieve en sociaal/emotionele ontwikkelingen van kinderen. Wij willen kansongelijkheid aanpakken en zetten daarom in op de bestrijding kinderarmoede. We willen dat kinderen op en buiten school zo veel mogelijk mee kunnen komen met hun leeftijdsgenootjes. We weten immers dat een goede start in de jeugd, grotere kans biedt op stabiele, (ook financieel) gezonde volwassenen.

Schulddienstverlening

De inzet van financiële ondersteuning op het gebied van schulden en budgettering heeft als doel dat de inwoner mee kan doen in de maatschappij en te werken aan een schuldenvrije toekomst. We zetten in op preventie van schulden, met specifieke aandacht voor jongeren en jongvolwassenen, om grotere schulden op latere leeftijd te voorkomen.

Doelstellingen:

- We streven naar een stijging met 5% deelname van minimaregelingen van 75% (2019) naar 80%.
- De gemiddelde hoogte van schulden daalt van €43.628 in 2019 naar €40.000 in 2022.
- Starten met een doorbraakmethode.

2. Wat gaan we daarvoor doen?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1	In 2021 is er een vernieuwde GelrePas die aantrekkelijk en toegankelijker is voor inwoners en tegelijk effectiever in de uitvoering. We streven naar een betere benutting van de pas c.q. toename in gebruik door (bestaande) pashouders, met name door wat oudere kinderen/jongeren (12-18 jaar). De benutting laat zich uitdrukken in de verhouding pashouders/pasgebruik.
2	We voeren een nulmeting uit naar de tevredenheid onder de deelnemers van de minimaregelingen. Hiermee brengen wij in beeld in hoeverre de regelingen bijdragen aan de actieve maatschappelijke participatie van inwoners.
3	In het schooljaar 2020/2021 bieden wij via het Kindpakket, aan 70 brugklassers (uit gezinnen met een inkomen <120% bijstandsnorm) een smartphone aan.
4	Wij versterken de lokale regie op armoede en schulden samen met de lokale partijen, door het stimuleren van de samenwerking tussen de verschillende partijen. Dit doen wij door minimaal 2 keer per jaar de werkgroep armoede te faciliteren.
5	We stellen samen met de scholen een 'strategische onderwijsagenda' op waarin 'kansongelijkheid' een belangrijk thema is. Onderdeel van de onderwijsagenda is het in beeld brengen van instrumenten die wij in kunnen zetten om meer kinderen gelijke kansen te kunnen geven voor een goede start in hun leven.
6	We zetten door vanuit het project Vroegsignalering. Zoals met de nieuwe wet bepaald wordt vanaf 2021 op alle signalen van betalingsachterstanden actie ondernomen. Wij nodigen alle inwoners met betalingsachterstanden uit voor een gesprek. In de periode april 2019 tot en met maart 2020 ging het gemiddeld om 275 signalen per maand.
7	Per jaar begeleid de financieel jongerencoach 50 jongeren intensief. Daarnaast is zij bereikbaar voor jongeren met een enkelvoudige vraag.
8	Door uitvoering te geven aan het te sluiten convenant met bewindvoerders zetten we in op het vergroten of behouden van zelfredzaamheid van inwoners met (een risico op) financiële problematiek. Met het convenant zorgen we ervoor dat het middel van beschermingsbewind alleen wordt ingezet wanneer nodig en er ook gekeken wordt naar afbouw wanneer dit kan. We lichten het zittende bestand van inwoners met bijzondere bijstand voor bewindvoering door. Het aantal inwoners met bijzondere bijstand voor bewindvoering blijft hierdoor gelijk, ondanks stijgende schuldenproblematiek.

9	<p>Gezinnen maken gebruik van meer voorzieningen dan ze kunnen overzien, zonder structurele verbetering in de situatie.</p> <p>Met de 'Doorbraakmethode Kind Centraal' passen we maatwerk toe en zetten doelmatigheid voorop binnen 10 multiprobleem gezinnen. De casussen worden geselecteerd op basis van de hoeveelheid voorzieningen die worden ingezet bij een gezin en op basis van de kosten.</p> <p>De aanpak leidt tot een hogere kwaliteit van leven en lagere maatschappelijke kosten. Met de opbrengsten van de eerste 10 casussen wordt een revolverend fonds gestart om bij gebleken succes een vervolg te kunnen geven aan de methode.</p>
---	---

3. Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten?	(x € 1.000)					
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Lasten						
6.3 Inkomensregelingen	18.597	19.012	19.493	19.493	19.493	19.493
subtotaal lasten	18.597	19.012	19.493	19.493	19.493	19.493
Baten						
6.3 Inkomensregelingen	14.071	14.343	14.343	14.343	14.343	14.343
subtotaal baten	14.071	14.343	14.343	14.343	14.343	14.343
Saldo van baten en lasten	-4.527	-4.668	-5.150	-5.150	-5.150	-5.150

Thema: Volksgezondheid

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
<ul style="list-style-type: none"> • 7.1 Volksgezondheid • 7.5 Begraafplaatsen en crematoria 	<ul style="list-style-type: none"> • 3-4, 3-5, 3-6, 3-7, 3-8, 3-9, 17-17

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 5 voor een nadere toelichting

Actuele ontwikkelingen

Er zijn verschillende ontwikkelingen die van invloed zijn op het onderdeel volksgezondheid. Te denken valt aan het nationaal preventie akkoord, programma Kansrijke Start, de omgevingswet en het tegengaan van de dalende vaccinatiegraad.

Binnen de jeugdgezondheidszorg wordt steeds nadrukkelijker ingezet op normaliseren, ontzorgen en afschalen van problematiek. Vanuit het rijk is er veel aandacht voor geboortezorg en het jonge kind; de programma's Kansrijke Start ('de eerste 1000 dagen') en Nu Niet Zwanger zijn hier voorbeelden van.

In 2020 hebben we in Rheden de eerste stappen gezet om te komen tot een lokale coalitie Kansrijke Start. Inmiddels is duidelijk dat het bieden van een kansrijke start alleen mogelijk is door op regionaal niveau in te zetten op passende interventies binnen de hele geboortezorgketen. Het programma Nu Niet Zwanger, dat sinds begin 2020 ook in Rheden is uitgerold, is een van de interventies die in dit kader worden uitgevoerd.

Binnen onze gemeente breidt de vergrijzing zich verder uit. Er komen ten opzichte van het aantal jongeren steeds meer ouderen.

1. Wat willen we bereiken?

We zorgen ervoor dat de vitaliteit van inwoners verbetert. Het gaat dan om de fysieke, mentale én sociale gezondheid van inwoners. De mate waarin mensen zichzelf gezond voelen (de ervaren gezondheid of kwaliteit van leven) is daarbij het belangrijkste. We streven ernaar dat:

- In 2021 het percentage kinderen dat zijn/haar gezondheid als (heel) goed ervaart minimaal gelijk is aan 2017 (97%).
- In 2021 het percentage jongeren dat zijn/haar gezondheid met een 6 of hoger beoordeeld minimaal gelijk is aan 2018 (98%)
- In 2024 het percentage volwassenen en ouderen dat zijn/haar gezondheid als (zeer) goed ervaart is gestegen ten opzichte van 2016 (77% en 69%).

We hebben regionaal drie focuspunten geformuleerd:

1. Verkleinen van sociaaleconomische gezondheidsverschillen
2. Bevorderen van participatie van chronisch zieken
3. Bieden van een vangnet voor de extra kwetsbaren

We zien gezondheid niet langer als 'niet ziek zijn', maar kijken juist naar de veerkracht, eigen regie en welbevinden van mensen. Niet de ziekte of de beperking staat centraal, maar het vermogen en de eigen kracht van mensen om hiermee om te gaan en te kunnen meedoen. Oftewel: Positieve Gezondheid!

We hebben een brede blik op gezondheid, waaraan we vanuit verschillende invalshoeken een belangrijke bijdrage leveren. Denk aan de (gezondheids)zorg en maatschappelijke ondersteuning, sport, bewegen, voeding en leefstijl, en ontmoetingsplekken. Maar ook de inrichting van de openbare ruimte en luchtkwaliteit.

We streven ernaar dat alle kinderen in de gemeente Rheden een kansrijke start hebben; we spannen ons in om een preventieve, sluitende en samenhangende aanpak aan te bieden in de zorg voor (aanstaande) zwangeren en (jonge) ouders in een kwetsbare situatie. Tevens zetten we in op een verbetering van de verbinding tussen medisch en sociaal domein.

2. Wat gaan we daarvoor doen?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1	Samen met zorgverzekeraar Menzis, sportaanbieders en zorgverleners organiseren wij voor 75 inwoners met een lagere sociaaleconomische status een gecombineerde leefstijlinterventie (GLI). Met dit programma worden inwoners begeleid naar een gezonde leefstijl waarin voldoende bewegen en gezonde voeding centraal staan.
2	Wij voeren het programma Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG) uit. Speerpunten 2021: a. wij ondersteunen minimaal 10 scholen bij het ontwikkelen van beleid en activiteiten gericht op voldoende bewegen en gezonde voeding (Gezonde School); b. wij helpen minimaal 3 peuterspeelzaal/ kinderdagverblijf-locaties om sportactiviteiten en gezonde voeding structureel in het dagprogramma te organiseren. c. minimaal 75 kinderen (4-19 jaar) met (ernstig) overgewicht worden via het programma Gezond Onderweg! gecoacht naar een gezonde leefstijl. d. wij ondersteunen minimaal 5 verenigingen bij het inrichten van een gezonde sportkantine.
3	Wij vormen lokale en regionale coalities in het kader van Kansrijke Start, met als doel concrete samenwerkingsafspraken met lokale en regionale, medisch en sociale partners.
4	Wij voeren het programma Nu Niet Zwanger uit. Doel: minder ongeplande en onbedoelde zwangerschappen.
5	Wij zetten deskundigheidsbevordering voor professionals en lichte hulpverlening voor alle inwoners in op het gebied van middelengebruik en verslavingen.

6	Wij lichten inwoners voor over de gezondheidseffecten van houtrook en maatregelen voor beperking van deze effecten en overlast.
---	---

3. Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten? (x € 1.000)						
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Lasten						
7.1 Volksgezondheid	1.250	1.603	1.671	1.663	1.663	1.663
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	729	747	770	770	770	770
subtotaal lasten	1.979	2.350	2.441	2.433	2.433	2.433
Baten						
7.1 Volksgezondheid	16	0	0	0	0	0
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	583	806	806	806	806	806
subtotaal baten	599	806	806	806	806	806
Saldo van baten en lasten	-1.380	-1.545	-1.636	-1.628	-1.628	-1.628

Thema: Sport & Bewegen

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
<ul style="list-style-type: none"> 5.1 Sportbeleid en activering 5.2 Sportaccommodaties 	<ul style="list-style-type: none"> 3-4, 17-17

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 5 voor een nadere toelichting

1. Wat willen we bereiken?

We winnen veel met sport en bewegen. Door sportief bezig te zijn voel je je goed en gelukkig. Het is leuk om te doen. Je ervaart plezier, spanning, competitie en gezelligheid. Daarnaast houdt het ons fit en gezond, het geeft energie en zelfvertrouwen om mee te doen, het levert nieuwe contacten op én bevordert schoolprestaties. Sport heeft daarnaast een economische waarde en creëert werkgelegenheid. De kracht van sport en bewegen is dus groot, op verschillende terreinen. Daarom willen we zoveel mogelijk inwoners stimuleren om te sporten en bewegen.

Sport & bewegen is voor de gemeente een belangrijk preventief instrument voor verschillende beleidsterreinen. Deelname aan sociale en sportieve activiteiten is een belangrijk aspect voor een sociale basis. Het houdt ons fysiek en mentaal gezond, waardoor zorg en ondersteuning minder snel nodig is en mensen langer vitaal en zelfstandig kunnen wonen. Daarnaast dragen sportieve evenementen bij aan een regionale en landelijke uitstraling van de gemeente en is Rheden een aantrekkelijke gemeente om in te wonen, werken en recreëren.

In 2020 is door ruim 65 sportverenigingen, zorg- en welzijnsorganisaties, onderwijsinstellingen, bedrijven en andere betrokkenen het lokaal Sport- en beweegakkoord Rheden & Rozendaal gesloten. In het akkoord staan plannen om de komende jaren zoveel mogelijk inwoners te laten genieten van sport en bewegen. Als gemeente zijn wij één van de partners van het akkoord en werken we mee aan de uitvoering.

Doelstelling: In 2026 neemt 75% van de inwoners deel aan sport of bewegen.

2. Wat gaan we daarvoor doen?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1	We helpen minimaal 15 basisscholen met het organiseren van sportactiviteiten op en na school, gericht op voldoende en goed bewegen. Focuspunt is om met een aantal scholen de motorische vaardigheden op een laagdrempelige, positieve manier te monitoren.
2	We helpen minimaal 400 inwoners (55+ jr) een geschikte sport- of beweegactiviteit te vinden en in beweging te komen met: persoonlijke hulp van een beweegcoach, een vitaliteitstest, beweegchallenges en beweeggroepen op locatie.
3	We ontwikkelen samen met partners van het Sport- en beweegakkoord een platform voor flexibel sportaanbod. Via het platform kunnen inwoners deelnemen aan sportactiviteiten zonder direct lid te hoeven worden.
4	We ontwikkelen samen met partners van het Sport- en beweegakkoord een beweegchallenge app voor jongeren (12 t/m 18 jaar)
5	We brengen sport- en beweegactiviteiten voor ouderen in de gemeente Rheden en Rozendaal in kaart en stimuleren inwoners om aan deze activiteiten deel te nemen. Via een platform (doorontwikkeling van de activiteitengids senioren), nemen in 2021 minimaal 250 inwoners deel aan deze activiteiten.
6	We organiseren samen met zorg- en welzijnspartners wekelijks minimaal 8 groepen voor therapeutisch zwemmen in het Biljoenbad.

3. Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten? (x € 1.000)						
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Lasten						
5.1 Sportbeleid en activering	329	371	336	336	336	336
5.2 Sportaccommodaties	3.147	2.830	2.961	2.961	2.961	2.961
subtotaal lasten	3.476	3.201	3.297	3.297	3.297	3.297
Baten						
5.1 Sportbeleid en activering	38	21	21	21	21	21
5.2 Sportaccommodaties	1.271	1.015	915	915	915	915
subtotaal baten	1.309	1.036	936	936	936	936
Saldo van baten en lasten	-2.167	-2.165	-2.361	-2.361	-2.361	-2.361

Thema: Cultuur

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
<ul style="list-style-type: none"> 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie 5.6 Media 	<ul style="list-style-type: none"> 4-7, 8-9, 12-B

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 5 voor een nadere toelichting

Actuele ontwikkelingen

Als gevolg van de coronacrisis staat de culturele wereld onder druk. Enerzijds door financiële uitdagingen, anderzijds door onzekerheid over mogelijkheden om activiteiten en cursussen te organiseren met cursisten en publiek. De onzekerheid heeft invloed op de activiteiten die bijdragen aan onze ambities uit de Cultuurnota Spelender-wijs 2019-2026.

Samen met de provincie Gelderland, collega-gemeenten en culturele instellingen onderzoeken wij hoe en op welke wijze de culturele infrastructuur in stand kunnen houden.

1. Wat willen we bereiken?

In 2019 is de Cultuurnota *Spelender-wijs* 2019-2026 vastgesteld. Rheden kiest ervoor om kunst en cultuur als middel in te zetten om inwoners gezond, veilig en relatief gelukkig te laten wonen, werken en recreëren, jong te laten zijn en ouder te laten worden. Het doel van cultuurbeleid is om alle inwoners van alle leeftijden in staat te stellen zich spelenderwijs te blijven ontplooiën en elkaar te ontmoeten door middel van cultuurparticipatie (actief en passief).

De ambities worden driejaarlijks gemonitord via het inwonerspanel 'Rheden spreekt' en jaarlijks presenteren wij een factsheet cultuur met de resultaten van het voorgaande jaar die bijdragen aan de gestelde ambities.

Doelstellingen voor 2021 zijn:

- De actieve cultuurparticipatie is in 2026 op hetzelfde niveau als de nulmeting in 2018: 26% actief en 36% enigszins actief.
- In 2026 is 45% van de inwoners actief lid van vereniging, club of gezelschap (40% in 2018)
- In 2026 vindt 91% van de inwoners cultuureducatie op scholen belangrijk (91% in 2018)
- In 2026 bezoekt 79% van de inwoners een cultuurinstelling/evenement binnen de gemeente Rheden (79% in 2018)

2. Wat gaan we daarvoor doen?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1	Wij subsidiëren onze culturele basisinstellingen (Cultuurbedrijf RIQQ en Bibliotheek Veluwezoom) en bieden een podiumvoorziening aan voor programmeurs (film en theater) en amateurgezelschappen die cultureel programmeren (minimaal 20 voorstellingen).
2	Wij realiseren samen met Cultuurbedrijf RIQQ, Bibliotheek Veluwezoom en Sportbedrijf Rheden culturele talentontwikkeling voor alle leeftijden via o.a. naschoolsaanbod (Sjors Creatief) en cursusaanbod/presentatie in de activiteitengids senioren.
3	Wij subsidiëren Cultuurbedrijf RIQQ in om de cultuurparticipatie (actief en passief) te bevorderen bij de inwoners van Rheden en maken hier prestatieafspraken over. Wij bieden elk jaar een factsheet cultuur aan met de geleverde prestaties.
4	Wij onderzoeken met provincie en collega-gemeenten hoe wij een levensvatbare en toekomstbestendige culturele infrastructuur in stand houden.
5	Wij presenteren een factsheet cultuur met de behaalde resultaten uit het voorgaande jaar (2020)

3. Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten? (x € 1.000)						
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Lasten						
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	732	712	707	707	707	707
5.6 Media	980	987	912	887	887	887
subtotaal lasten	1.712	1.699	1.619	1.594	1.594	1.594
Baten						
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	0	0	0	0	0
5.6 Media	0	0	0	0	0	0
subtotaal baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	-1.712	-1.699	-1.619	-1.594	-1.594	-1.594

Thema: Erfgoed

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 5.5 Cultureel erfgoed	• 11-4

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 5 voor een nadere toelichting

Actuele ontwikkelingen

De **implementatie van de Omgevingswet** is een belangrijke ontwikkeling in 2021. Om hier klaar voor te zijn werken wij aan een digitale monumentendatabase en een gebiedsatlas (in het kader van de verplichte gelijke informatieplicht) en is de overgang naar de (wettelijk verplichte) Commissie Ruimtelijke Kwaliteit gemaakt.

In 2019 heeft Rheden de **BNG-Bank Erfgoedprijs** gewonnen als beste erfgoedgemeente van Nederland. Deze extra aandacht biedt een landelijk podium dat wordt benut om te laten zien hoe bijzonder Rheden is, o.a. tijdens het landelijke symposium dat wij in 2021 (was 2020 maar is i.v.m. corona uitgesteld) samen met de provincie Gelderland organiseren.

1. Wat willen we bereiken?

In 2017 heeft de gemeenteraad in de Erfgoednota **Verbindend Verleden** uitgesproken dat het cultuurhistorisch erfgoed (historisch landschap, archeologie, historische bouwkunst en de verhalen) van cruciaal belang is voor de ruimtelijke en sociale identiteit van Rheden.

Allereerst willen wij dit cultuurhistorisch erfgoed in goede staat doorgeven aan volgende generaties. Daarnaast willen wij ons erfgoed inzetten als (hulp-) motor om onze economische, sociale en klimatologische doelen te bereiken en als verbindende schakel tussen gemeente brede beleidsdoelstellingen. Naast de kerntaak van erfgoed - instandhouding - is de focus gericht op het behalen van de gemeente brede doelen op het gebied van klimaat, toerisme & recreatie en het sociale domein.

De instandhouding van erfgoed is van groot belang voor de verbondenheid die de inwoners voelen met de gemeente. Ook blijkt uit tal van onderzoeken (o.a. Vrije Universiteit) dat erfgoed ook economisch van groot belang is. Zo zijn woningen in de buurt van cultureel erfgoed meer waard en trekt de aanwezigheid van cultuurhistorisch erfgoed meer hoogopgeleide huishoudens en bedrijven.

Eind 2021 willen we daarom:

- nieuwe cofinanciering hebben binnengehaald voor de subsidies voor gemeentelijke monumenten en landgoederen zodat eigenaren worden ondersteund bij onderhoud en restauratie door zo mogelijk lokale bedrijven
- klaar zijn met de digitale informatievoorziening, voor zover verplicht voor de Omgevingswet
- een forse stap hebben gezet naar de verduurzaming van beschermde monumenten
- een regionaal plan van aanpak hebben voor de vermarkting van de landgoederenzone
- een kerkenvisie afgerond hebben

2. Wat gaan we daarvoor doen?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1	Stimuleren van onderhoud en restauratie van minimaal 95% van de 750 beschermde monumenten door middel van advies en subsidie.
2	Samen met de vrijwilligers van <i>Rheden op de Kaart</i> 100% van het beschermde erfgoed opnemen in een digitale gebiedsatlas en monumentendatabase.
3	Uitvoering van het duurzaamheidsproject Maatwerk voor Monumenten in het kader waarvan wij 100 maatwerkscans maken op grond waarvan de monumenten bouwtechnisch verantwoord worden verduurzaamd. De eigenaren worden bij de uitvoering daarvan begeleid. De gerealiseerde verduurzamingen dienen tevens als voorbeeld en aanjager voor de verduurzaming van andere historische panden (beschermde en onbeschermde). Met de provincie is afspraak gemaakt om een substantiële bijdrage te leveren aan dit project.
4	Opstellen van een (100% door het rijk gefinancierde) Kerkenvisie
5	Samen met de andere Gelderse Arcadië-gemeenten en de provincie de landgoederenzone beter vermarkten. Wij organiseren een landgoedfestival in 2021 (was 2020, uitgesteld vanwege corona), een regionaal plan van aanpak inclusief uitvoeringsagenda voor een betere toeristische ontsluiting (waaronder wandelknooppunten) en afronding van de eerste fase van het Interregproject Innocastle.
6	50% van de leerlingen van de basisscholen in Rheden kennis laten maken met de geschiedenis van de gemeente via het educatieproject <i>Reizen in de Tijd</i> .

3. Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten? (x € 1.000)						
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Lasten						
5.5 Cultureel erfgoed	25	281	215	215	215	215
subtotaal lasten	25	281	215	215	215	215
Baten						
5.5 Cultureel erfgoed	0	100	0	0	0	0
subtotaal baten	0	100	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	-25	-181	-215	-215	-215	-215

Welk beleid is voorhanden?

Beleid	Vastgesteld
Transformatieplan 2.0	2019
Cultuurnota Spelender-wijs 2019-2026	2019
Podiumvoorziening	2019
Nota Sport en bewegen 2019-2026	2019
Nota Samenredzaamheid 2018-2022	2018
Dorpshuizennota Van samen leven naar samenleven	2018
Peuterbeleid 2019-2022	2018
Meerjarenbeleidskader Sociaal Domein Meedoen!	2017
Beleidsregels VVE en peutersubsidie 2017	2017
Wet verordening kinderopvang	2017
Erfgoednota	2017
Erfgoedverordening	2017
subsidieverordening erfgoed	2017
Peuterbeleid 2019-2022	2018
lokale nota publieke gezondheid	2016
Regionale visie Publieke gezondheidszorg Gelderland Midden	2016
Transformatie Sociaal Domein "De Sociale Visie vertaald; een herijking" 2015 - 2016	2015
Kadernota 'Naar samenredzaamheid in Rheden'	2014
Keuzenota Decentralisaties Sociaal Domein	2014
Kadernota minimabeleid "Samen armoede aanpakken" 2015 - 2018	2014
Sociale Visie Rheden "Van zelfredzaamheid naar samenredzaamheid"	2013
Gemeentelijk beleid toezicht en handhaving kinderopvang (herzien)	2012
Archeologienota Uitgediept	2008
Kredietvoorwaarden Monumentenfonds Rheden	1998

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

Het gaat hier om de volgende organisaties:

- Modulair Gemeentelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland (MGR);
- Veiligheids- Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM);
- Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen (DRAN);

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisaties.

Wat gaat het kosten?

2. Welzijn		(x € 1.000)				
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Lasten	61.298	60.343	60.805	60.727	61.265	61.924
Baten	16.918	16.913	16.723	16.723	16.723	16.723
Saldo van baten en lasten	-44.380	-43.430	-44.082	-44.004	-44.542	-45.201
Reserves						
Toevoeging	357	0	0	0	0	0
Onttrekking	362	1.000	0	0	0	0
Resultaat	-44.375	-42.430	-44.082	-44.004	-44.542	-45.201

3 Gebiedsontwikkeling

Wat vindt de Gemeenteraad belangrijk?

Wij werken aan een duurzame en kwalitatieve woon- en leefomgeving in elk van de zeven dorpen en het buitengebied. Samen met inwoners, bedrijven en organisaties bepalen we wat de voorwaarden zijn voor een aantrekkelijke en gezonde omgeving waar iedereen zich thuis voelt. We blijven de historische karakteristieken van dorpen en buitengebieden koesteren. De relevante beleidsthema's hierbij zijn: Ruimtelijke Ordening; Mobiliteit, infra en Openbare Ruimte; Natuur en landschap.

Wij dragen met ons beleid bij aan de volgende Global Goals:

- industrie, innovatie en infrastructuur
- veilige en duurzame steden en gemeenschappen
- bescherming van zeeën en oceanen
- herstel ecosystemen en behoud biodiversiteit
- klimaatacties
- goede gezondheid
- deel en geef door

Thema: Gemeentelijk vastgoed

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
<ul style="list-style-type: none"> • 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden • 4.2 Onderwijshuisvesting 	<ul style="list-style-type: none"> • 12-6, 12-7

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 5 voor een nadere toelichting

Actuele ontwikkelingen

Met het vaststellen van ons Vastgoedkader hebben wij de belangrijke uitgangspunten voor ons beleid geformuleerd: gemeentelijk vastgoed volgt de beleidsdoelen. We geven daarbij nadere invullingen aan behoeftes die er bestaan en faciliteren deze. We beheren en onderhouden de vastgoedportefeuille effectief en efficiënt. Voor het onderhoud gaan we over op een nieuwe manier van werken. Hierin zijn we meer flexibel en zijn de financiële en personele risico's beter afgedekt. Deze nieuwe manier van werken levert eveneens een verbetering van de service aan onze huurders en gebruikers. Actuele projecten die er spelen zijn:

- Gemeentehuis; De scenario's voor nieuwbouw, verbouw of een andere locatie voor het gemeentehuis worden onderzocht.
- Biljoenbad; Begin 2021 is het Biljoenbad door inwoners in gebruik genomen. De afronding van de realisatiefase en het begin van het onderhoud wordt opgestart;
- Openluchttheater De Pinkenberg; Wij onderzoeken de dekking om de laatste fase renovatie uit te voeren (tribune en podium).
- Vanuit het klimaatprogramma wordt het de sporthal Theothorne in Dieren verduurzaamd. Dit betreft een pilotproject; hiermee zullen we vooral de verhouding tussen budget en

gewenst resultaat beoordelen. Zo kunnen we een plan maken voor verduurzaming van de gehele vastgoedportefeuille.

1. Wat willen we bereiken?

Het gemeentelijk en maatschappelijk vastgoed is primair een middel om het beleid en de daaruit voortvloeiende activiteiten te faciliteren. Dit vastgoed dient functioneel, duurzaam en in toenemende mate circulair te zijn binnen kosten-efficiënte kaders.

In het Rhedens vastgoedkader zijn de panden in de vastgoedportefeuille verdeeld in categorieën; Beleidsvolgend vastgoed, Eigen huisvesting; Projecten en de laatste categorie Overig vastgoed. Deze laatste categorie betreft panden die niet nodig zijn voor de andere drie categorieën. Om de kosten voor onderhoud en exploitatie van de panden laag te houden, gaan we de categorie Overig Vastgoed minimaliseren. Dit kan in sommige gevallen door verkoop, in andere gevallen zou dit betekenen dat deze panden in een andere categorie ondergebracht worden.

We gaan in 2021 verder met het doorvoeren van de kostprijsdekkende huur om hiermee de kosten van het vastgoed verder inzichtelijk te maken en te voldoen aan de wet markt en overheid.

Waarom is dit voor de gemeente belangrijk (beoogde impact)?

Door de vraag naar maatschappelijk vastgoed binnen onze gemeente zo goed mogelijk passend te maken op onze vastgoedportefeuille, zijn we het meest efficiënt met kosten in onderhoud en exploitatie.

2. Wat gaan we daarvoor doen?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1	Minimaliseren van de categorie "Overig vastgoed"
2	Doorvoeren van de kostprijsdekkende huur voor categorie "Beleidsvolgend vastgoed"
3	Onderhoud conform jaarplanning
4	Renovatie Openluchttheater De Pinkenberg
5	Afronding realisatie en start onderhoud Biljoenbad
6	Verder uitvoering geven aan het project Gemeentehuis
7	Het plan van aanpak voor de verduurzaming, in lijn met de routekaarten van VNG, opstellen.

3. Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten? (x € 1.000)						
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Lasten						
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	557	691	636	636	636	636
4.2 Onderwijshuisvesting	2.638	2.565	2.440	2.440	2.440	2.440
subtotaal lasten	3.196	3.257	3.077	3.077	3.077	3.077
Baten						
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	480	427	427	427	427	427
4.2 Onderwijshuisvesting	329	430	430	430	430	430
subtotaal baten	810	857	857	857	857	857
Saldo van baten en lasten	-2.386	-2.400	-2.220	-2.220	-2.220	-2.220

Thema: Mobiliteit, infra en beheer openbare ruimte

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
<ul style="list-style-type: none">• 2.1 Verkeer en vervoer• 2.2 Parkeren• 2.5 Openbaar vervoer	<ul style="list-style-type: none">• 3-6, 9-1, 12-4, 15-5, 15-8, 15-9

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 5 voor een nadere toelichting

Actuele ontwikkelingen

In 2020 is de Beheernota Openbare Ruimte vastgesteld en in 2021 worden de beheerplannen geïmplementeerd. De Beheernota is de integrale vertaling van de (politieke) visie en het vastgestelde beleid van de gemeente op de openbare ruimte (voor de groene, grijze en blauwe assets) tot een financieel, technisch en kwalitatief uitgangspunt voor de beheerplannen. De Beheernota is kaderstellend en zal de verbinding vormen tussen onder andere de structuurvisies, beleidsplannen, het coalitieprogramma en de verschillende (te actualiseren) beheerplannen. De Beheernota vormt daarmee de schakel tussen de visie op de openbare ruimte enerzijds en de inrichting en het beheer ervan anderzijds.

Aan de hand van de Beheernota Openbare Ruimte en de beheerplannen kan de organisatie beter inspelen op kansen, ontwikkelingen en risico's.

Door de Coronacrisis is de druk op het wegennet afgenomen en de vraag is of dat doorzet. De A348 zal door de provincie in 2021 gerenoveerd worden. Wensen vanuit de diverse Klimaatdoelen hebben impact op onze openbare ruimte. Zo is o.a. te constateren dat de biodiversiteit in Nederland afneemt. In de basis van de voedselketen is een afname van zowel de soortenrijkdom als de biomassa. Dit komt onder andere tot uitdrukking in het verlies aan bodem- en insectenleven, hetgeen weerslag heeft op het functioneren van ecologische systemen op kleine en grote schaal.

1. Wat willen we bereiken?

- Een veilige en bereikbare woon-, werk en leefomgeving;
- Verbeteren van de veiligheid op het spoor, in 2018 is door ProRail gestart met het verbeterplan Overwegen. Het gaat om de verbetering van 7 overwegen binnen de gemeente Rheden. In 2021 staan nog 4 overwegen op de planning;
- Toepassen van richtlijnen voor toegankelijkheid openbare ruimte voor mensen met een beperking en mindervaliden. Het beheer van de openbare ruimte draagt op verschillende manieren bij aan het behoud of het verbeteren van de toegankelijkheid en niveau van veiligheid.
- Ruimte voor fietsers opstellen van een fietsagenda. Meer inzicht in de vraag hoe onze wegen, fietspaden en andere infrastructuur eruit moet zien met het oog op het toenemende gebruik van nieuwe soorten fietsverkeer, zoals e-bikes.
- Snel, efficiënt en duurzaam beheer van onze VRI's (verkeersregelinstanties) door ontsluiting via de verkeerscentrale. Hierdoor kunnen we altijd online de status van de VRI's zien, bij storing wordt direct en doelgericht onze onderhoudspartner ingeschakeld. Hierdoor kunnen we sneller storingen/schades verhelpen en zorgen we voor een grotere verkeersveiligheid.
- Wij beheren de openbare ruimte conform de in 2020 vastgestelde kaders binnen de beheernota openbare ruimte. In de beheer- en uitvoeringsplannen zullen de kaders op basis van de beschikbare budget worden gerealiseerd en/of worden bijgesteld.
- Als gemeente ambiëren we om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt of inwoners met inkomensondersteuning de mogelijkheid te geven om te groeien. Dit leidt tot duurzame uitstroom en het verbeteren van hun toekomstperspectief. De werkzaamheden in de openbare ruimte en bij Buurtbeheer dragen hieraan bij. Daarnaast willen we ook

meer studenten van bijvoorbeeld groene en civiele opleidingen de kans geven stage te lopen in het beheren van de openbare ruimte.

- Een openbare ruimte waar bewoners en bedrijven zich medeverantwoordelijk voor voelen. Het areaal aan groenadoptie wordt in 2021 uitgebreid met 5%, van 23.000 m2 naar ruim 24.000 m2
- De gemeente heeft als taak om haar openbare ruimte (assets, of beheerobjecten) op een goede manier in stand te houden. Daarbij hebben we te maken met meerdere maatschappelijke ontwikkelingen. Een systematiek van assetmanagement kan ons in de toekomst helpen met het nog beter keuzes maken in het beheren van de beheerobjecten en het helpt om de gevolgen van de keuzes beter inzichtelijk te maken. Assetmanagement zorgt voor: het risico- en kans gestuurd beheren van de openbare ruimte; objectieve prioritering van te nemen maatregelen en transparantie in onze keuzes (vastleggen en reproduceerbaar).

Waarom is dit voor de gemeente belangrijk (beoogde impact)?

- Ruimte voor sport en spelen, we staan open voor initiatieven uit de samenleving voor een sportieve inrichting van de buitenruimte. We gebruiken de openbare ruimte steeds vaker voor sport en bewegen. Denk aan wandelen, fietssport, hardlopen, spelen, calisthenics en bootcamp. Met name kinderen gebruiken de openbare ruimte voor bewegen, ontdekken van risico's, ontwikkelen van motorische vaardigheden, balanceren, springen, val opvangen en andere basale vaardigheden. Kinderen die buiten spelen kunnen beter omgaan met anderen, hebben teamgeest, weten wat winnen en verliezen is, hebben een betere gezondheid, slapen beter, kunnen uitgerust op school beginnen, groeien naar zelfstandigheid en ontwikkeling zelfbeeld en zelfvertrouwen.
- We leveren vanuit het beheer van de openbare ruimte een bijdrage aan klimaatadaptatie en het tegengaan van hittestress;
- Herstel van biodiversiteit is juist in deze tijd van klimaatverandering van groot belang. Een robuust ecosysteem is noodzakelijk om CO2 vast te leggen, plaagsoorten het hoofd te bieden, de waterhuishouding te reguleren en om hittestress te voorkomen.

2. Wat gaan we daarvoor doen?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1	Wij blijven ons sterk maken voor een duurzame (verkeers) veilige woon- en leefomgeving. Dit doen we onder andere door het verder aanleggen van 30km-zones binnen de bebouwde kom en 60km-zones erbuiten. Bij het onderhouden van onze gebiedsontsluitingswegen (50km) kiezen we ervoor de fietsvoorzieningen op de rijbaan zo veel mogelijk te optimaliseren. Bij de voorbereiding maken we zoveel mogelijk gebruik van coproduceren als participatie vorm, Bij de uitvoering kiezen wij voor een integrale benadering door zo veel mogelijk mee te liften op andere projecten in de openbare ruimte.
2	We zorgen voor kwalitatief en efficiënt doelgroepenvervoer. Waarbij ook het Openbaar Vervoer zodanig is ingericht dat dit zoveel mogelijk een alternatief kan bieden.
3	In samenwerking met de andere (spoor) gemeenten en overheden toetsen wij de toename van het goederenvervoer, het vervoer van gevaarlijke stoffen en de wettelijke naleving hiervan over de IJssellijn.
4	Maatregelen spoorwegovergangen <u>Havelandseweg Rheden</u> : verwijderen trottoir oostzijde en aanleg vrij liggende fietspaden op overweg; <u>Lentsesteeg Rheden</u> : afsluiten spoorwegovergang voor alle verkeer en aanleggen onderdoorgang voor langzaam verkeer <u>Hofstetterlaan en Lange Juffer Ellecom</u> : overweg Hofstetterlaan beveiligen met de mini-AHOB-installatie van de Lange Juffer, en de overweg Lange Juffer opheffen; <u>Middachten NABO De Steeg</u> : AHOB plaatsen.
5	Aanleg van 25 Gehandicaptenparkeerplaatsen, het wijzigingen van gemiddeld 10 per jaar, en het opruimen van ca. 15 per jaar. De aanleg van gemiddeld 5

	gehandicaptenvoorziening (verlagen van het trottoir om bij de voordeur te komen voor rolstoel en/of scootmobiel) In 2021 gaan we verder met realiseren van mindervalide routes van het openbaar vervoer naar de winkelcentra conform de recentste richtlijnen.
6	Opstellen van een fietsagenda. Meer inzicht in de vraag hoe onze wegen, fietspaden en andere infrastructuur eruit moet zien met het oog op het toenemende gebruik van nieuwe soorten fietsverkeer, zoals e-bikes. Het fietsnetwerk in de gemeente Rheden wordt vanuit de verschillende verkeerscirculatieplannen gebundeld tot een gemeente breed fietsnetwerk en daar waar nodig aangepast.
7	Implementatie ontsluiting verkeersregelinstallatie op centrale.
8	Actualiseren parkeernormennota Rheden 2015. Dit om de toekomstige bouwplannen en herontwikkeling locaties goed te kunnen toetsen op het aspect parkeren. Hierdoor zal een tekort aan parkeerplaatsen een duurzame ontwikkeling van de locatie zelf niet in de weg staan en ook ontstaat er geen parkeeroverlast in de buurt door een bouwplan. Ontwikkelingen als deelauto's en elektrisch vervoer hebben geen plaats in de huidige Parkeernormennota Rheden 2015, vandaar dat een herziening op bovenstaande onderwerpen gewenst is.
9	Op basis van reguliere meldingen van bewoners en een risicoanalyse van de verkeersveiligheid worden de verkeersonveilige locaties in beeld gebracht. De beheersmaatregelen als gevolg van de staat van onderhoud kunnen met deze verkeersveiligheidsanalyse worden samengebracht, waardoor een efficiënte uitgave van middelen ontstaat en het uitvoeringsprogramma wordt vormgegeven.
10	Realisatie fietsverbinding HAN –Larenstein, met de ambitie om het duurzaamste fietspad te zijn van de Provincie Gelderland.
11	Uitbreiding van openbare laadpalen van 45 naar 65 stuks. Implementatie van het in 2020 vastgestelde beleidsplan openbare verlichting. Hierbij gaan we voor een duurzamer beheer van onze OVL. Tevens gaan we verder met de uitrol naar 100% duurzame verlichting wat we uiterlijk in 2030 gerealiseerd willen hebben (64% is nu reeds duurzame ledverlichting).
12	We beheren de openbare ruimte conform de in 2020 vastgestelde beheerplannen waarbij de verschillende kwaliteitsniveaus in de verschillend gebieden zijn afgestemd op de beschikbare middelen.
13	Opstellen assetmanagementplan welke de organisatie in staat stelt om beter en sneller integraal inzicht en transparantie te kunnen geven over de consequenties van voorstellen. En om (beheer)projecten dus nog beter kunnen prioriteren aan de hand van kansen, risico's en doelstellingen.
12	We bieden in het beheer van de openbare ruimte 12 mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt of inwoners met inkomensondersteuning de mogelijkheid te geven om te groeien, welke leidt tot duurzame uitstroom en het verbeteren van hun toekomstperspectief. We begeleiden gemiddeld 10 studenten/leerlingen in hun stage en/of afstudeeropdrachten binnen het beheer van de openbare ruimte.
13	In al onze projecten en beheer passen we een vorm van participatie toe voor draagvlak, betrokkenheid en betere plannen. Er zijn mogelijkheden voor adoptie van elementen in de openbare ruimte. Zoals het onderhouden van openbaar groen, het legen van afvalbakken of het opruimen van zwerfvuil. De gemeente zorgt voor een basisniveau in het onderhoud. Willen bewoners graag een hoger onderhoudsniveau dan kan dat door zelfwerkzaamheid/adoptie.
14	We implementeren de aanbevelingen uit het biodiversiteitsplan voor verbeteringen van inrichting en beheer van de openbare ruimte In 2020 is 4 hectare gazon beheerd door slechts 2 x te maaien. Hierdoor ontstaat er een bloemrijk gazon met veel ruimte voor o.a. insecten. In 2021 breiden we het areaal bloemrijk gazon uit naar 10 hectare.

15	<p>Op basis van de technische inspectie worden de slechte speeltoestellen vervangen en/of de hele speeltuin heringericht.</p> <p>Vanuit het project 'Ikbuurtmee' samen met bewoners speeltoestellen plaatsen.</p> <p>In het kader van het WK BMX gaan we een pumptrack aanleggen (afhankelijk of de subsidie wordt toegekend door provincie).</p>
16	<p>We ambiëren, in het kader van klimaatadaptatie, bij onderhoud en herinrichting van de openbare ruimte de hoeveelheid verharding met 20 % te reduceren, zonder verlies van functionaliteit.</p> <p>Daarnaast kiezen we voor een lichtkleurig asfaltdeklaag waarbij hittestress aanzienlijk afneemt.</p>

3. Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten? (x € 1.000)						
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Lasten						
2.1 Verkeer en vervoer	5.300	5.453	5.287	5.264	5.287	5.295
2.2 Parkeren	94	73	62	62	62	62
2.5 Openbaar vervoer	259	125	125	115	115	115
subtotaal lasten	5.653	5.651	5.474	5.441	5.464	5.472
Baten						
2.1 Verkeer en vervoer	345	194	206	206	206	206
2.2 Parkeren	0	25	25	25	25	25
2.5 Openbaar vervoer	166	97	97	97	97	97
subtotaal baten	511	316	328	328	328	328
Saldo van baten en lasten	-5.142	-5.334	-5.146	-5.113	-5.136	-5.144

Thema: Natuur en landschap

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
<ul style="list-style-type: none"> 5.7 Openbaar groen en (open lucht) recreatie 	<ul style="list-style-type: none"> 15-5, 15-8

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 5 voor een nadere toelichting

Actuele ontwikkelingen

De Omgevingsvisie Buitengebied die in 2019 is vastgesteld, komt in de plaats van het LOP (Landschapsonwikkelingsplan). Onder de noemer 'Natuurinclusieve Landbouw' is er steeds meer samenwerking tussen lokale boeren, bakkers, schaapskudde en natuurbeheerders om beter met natuur en landschap om te gaan, met behoud van waardig inkomen voor ieder.

Energietransitie en klimaatadaptatie zullen komende jaren impact hebben op het Rhedens buitengebied. Klimaatverandering heeft invloed op de soortensamenstelling van flora en fauna en

op de toenemende overlast van ziekten en plagen. Een robuust ecosysteem is noodzakelijk om CO2 vast te leggen, plaagsoorten het hoofd te bieden, de waterhuishouding te reguleren en om hittestress te voorkomen.

1. Wat willen we bereiken?

- Het behouden, benutten en versterken van het Rhedens (cultuur)landschap.
- Het duurzaam in stand houden en waar mogelijk uitbreiden van de huidige natuurwaarde en biodiversiteit van de natuurgebieden.
- Blijvend inzetten van oogsten uit bos en natuur ten behoeve van een ecologische en economisch duurzaam ecosysteem.

Waarom is dit voor de gemeente belangrijk (beoogde impact)?

- De mogelijkheden om te recreëren in de natuurgebieden vormen een basiswaarde voor de inwoners van de gemeente Rheden en toeristen. Persoonlijke binding vergroot bovendien het bestaansrecht van het natuurgebied.

2. Wat gaan we daarvoor doen?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1	Doelstellingen voor het versterken van de ecologische en recreatieve verbinding IJssel-Veluwe, met behoud van bestaande ruimte voor agrariërs, actief realiseren door inbreng in eigen projecten en die van derden.
2	In 2021 werken we volgens de beheervisie Rozendaalse veld. De visie draagt bij aan het duurzaam in stand houden van het natuurgebied Rozendaalse veld met gepast medegebruik ten dienste van het algemeen belang van de inwoners en bezoekers van de gemeente Rheden.
3	Wij bestrijden invasieve exoten, ziekten en plagen tot een beheersbaar niveau. In 2021 blijft de focus op de eikenprocessierups, Japanse duizendknoop, reuzen berenklauw en Amerikaanse vogelkers.
4	Afronden en implementeren nota biodiversiteit

3. Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten? (x € 1.000)						
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Lasten						
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.115	2.988	2.968	2.988	2.988	2.991
subtotaal lasten	3.115	2.988	2.968	2.988	2.988	2.991
Baten						
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	102	93	117	117	117	117
subtotaal baten	102	93	117	117	117	117
Saldo van baten en lasten	-3.013	-2.895	-2.850	-2.870	-2.870	-2.873

Thema: Ruimtelijk kader en Ondersteunen Initiatieven

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
<ul style="list-style-type: none">8.1 Ruimtelijke ordening8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	<ul style="list-style-type: none">8-3, 11-7, 17-17

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 5 voor een nadere toelichting

Actuele ontwikkelingen

Omgevingswet

Op 1 januari 2022 treedt de Omgevingswet in werking. Met deze wet worden de ruimtelijke regels voor het beheer en de ontwikkeling van de leefomgeving volledig herzien. Lange tijd gingen we ervan uit dat de wet al in 2021 in werking zou treden, maar omdat er voor een goede implementatie nog flink wat stappen moeten worden gezet, hebben het Rijk en de koepels van gemeenten, provincies en waterschappen onlangs besloten om de datum van invoering met een jaar op te schuiven naar 1 januari 2022.

Nieuwe plannen

De gemeente beoogt om samen met gebiedseigenaren/ontwikkelaars nieuwe ontwikkelingen van de grond te krijgen. Door een quick scan uit te voeren, willen wij in een vroeg stadium inzicht te geven in de haalbaarheid van een ontwikkeling zodat onnodige inzet van middelen (bij de initiatiefnemer en de gemeente) wordt voorkomen. Vermeldenswaardig is de planontwikkeling rondom het ziekenhuis in Velp, waar de gemeente met drie partijen in gesprek is om het gebied te transformeren naar een woningbouwlocatie. Het gaat hierom honderden woningen.

1. Wat willen we bereiken?

Omgevingswet

Eind 2021 zijn we inhoudelijk en organisatorisch klaar voor de invoering van de Omgevingswet op 1 januari 2022. Het motto van de nieuwe wet is 'Ruimte voor ontwikkeling, waarborgen voor kwaliteit'. De wet staat voor een goede balans tussen het benutten en beschermen van de fysieke leefomgeving. De wetgever heeft hierbij vier verbeterdoelen geformuleerd:

- Het omgevingsrecht is inzichtelijk, voorspelbaar en gemakkelijk in het gebruik.
- De leefomgeving staat op een samenhangende manier centraal in beleid, besluitvorming en regelgeving.
- Een actieve en flexibele aanpak biedt overheden meer bestuurlijke afwegingsruimte.
- Besluitvorming over projecten in de fysieke leefomgeving gaat sneller en beter.

Bij de invoering van de Omgevingswet is ons uitgangspunt dat de vier verbeterdoelen ook op lokaal niveau gehaald worden. Daartoe moet de organisatie en het bestuur in 2021 goed worden voorbereid op de nieuwe instrumenten van de wet, de veranderende rollen van alle betrokkenen en de nieuwe werkprocessen in de uitvoering. Daarnaast willen we onze dienstverlening aan inwoners, ondernemers en organisaties in de aanloop naar en gedurende het invoeringsproces zoveel mogelijk op peil houden.

Gebiedsontwikkeling

- Wij werken aan het behoud en de vergroting van de kwaliteit van onze dorpen en het buitengebied van onze gemeente.
- Wij werken samen met inwoners, ondernemers en organisaties aan de voorwaarden voor een aantrekkelijke, gezonde omgeving waarbij we de historische karakteristieken van de dorpen en het landschap koesteren.

- goede ruimtelijke invulling die past binnen ons beleid en zo goed mogelijk aansluit bij wensen van initiatiefnemers.

Waarom is dit voor de gemeente belangrijk (beoogde impact)?

De ruimtelijke inrichting van onze ruimte door gebieds- en locatieontwikkelingen realiseer je in het algemeen voor de lange termijn. Gebiedsontwikkeling lijkt daardoor enigszins statisch. De ruimtelijke ontwikkeling als totaal is echter constant in beweging. Het is zaak hierop adequaat in te spelen zodat de inrichting van de omgeving optimaal aansluit bij de wensen van dat moment. Een slagvaardige ambtelijke organisatie en heldere beleidskaders zijn hiervoor voorwaarde. Dit leidt tot een passende woningvoorraad, versterkt economische ontwikkelingen en voorzieningen, creëert een aantrekkelijke woon- en leefomgeving en werkt sturend voor de bevolkingssamenstelling.

2. Wat gaan we daarvoor doen?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1	We bereiden ons voor op de invoering van de Omgevingswet aan de hand van het Plan van Aanpak (2019) en Ambitiedocument (besluitvorming najaar 2020). In 2021 richten we ons vooral op de acties die de gemeente minimaal moet hebben geregeld om klaar te zijn voor de invoering. Hiervoor maken we gebruik van het overzicht 'Minimale acties Omgevingswet' van de VNG. Eind 2021 zijn alle 19 eisen in het overzicht afgevinkt en zoveel mogelijk van de 8 adviezen opgevolgd.
2	Op technisch gebied zorgen we ervoor dat onze systemen in staat zijn om aanvragen of meldingen vanuit de landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) te ontvangen. Initiatiefnemers kunnen voor de meest voorkomende activiteiten via vragenbomen checken of er een vergunning of melding nodig is. Om te oefenen met het DSO organiseren we in 2021 minimaal 4 praktijkproeven.
3	We bereiden een notitie voor waarin de lokale afspraken over de rolverdeling tussen raad en college onder de Omgevingswet worden vastgelegd. Ook stellen we een participatiebeleid op. Gemeenten zijn dit verplicht nadat de Eerste Kamer hierover in 2020 een motie heeft aangenomen.
4	De raads werkgroep Omgevingswet komt in 2021 minimaal vier keer bij elkaar. Naast de algemene voortgang staat iedere bijeenkomst een specifiek thema centraal.
5	Elk kwartaal geeft het college aan de hand van de Voortgangsmonitor Omgevingswet inzicht in de processen en projecten die in uitvoering zijn en worden ambities, planning en aanpak zo nodig bijgesteld.
6	Structuurvisies De structuurvisies voor de dorpen en het buitengebied bevatten een uitvoeringsagenda met concrete maatregelen. In 2020 werken wij verder aan de uitvoering van deze maatregelen. Wij stellen een monitor op die inzicht geeft in de uitvoeringsmaatregelen van alle structuurvisies. Wij geven samen met onze partners uitvoering aan de structuurvisie
7	Wij continueren ons strategisch grondbeleid om onze beleidsdoelen te realiseren.
8	Wij faciliteren, stimuleren en scheppen daar waar nodig (planologische) kaders voor het realiseren van de gewenste resultaten uit de programma's en wensen en/of initiatieven uit de samenleving. Wij begeleiden proactief ca. 120 ruimtelijke initiatieven die buiten de reguliere aan/verbouw richtlijnen vallen. Voorbeelden van grotere gebiedsontwikkelingen zijn Winkelcentrum Dieren, terrein oude zwembad Velp, woningbouw Imboslaan en gemeentehuis. Over de voortgang wordt twee keer per jaar gerapporteerd aan de gemeenteraad.
9	Wij stellen, samen met de initiatiefnemers, een masterplan op voor het ziekenhuisterrein e.o in Velp.
10	Binnen het samenwerkingsverband Rivierklimaatpark IJsselpoort geven we uitvoering aan de intergemeentelijke structuurvisie (sept 2020). Een herontwikkeling van Terrein de Groot en het realiseren van een gebiedsentree Rheden zijn daar onderdeel van.

11	Wij stellen in samenwerking met andere overheden en Natuurmonumenten, een plan op voor een duurzame ontwikkeling van recreatie en natuur op de Veluwezoom. Wij betrekken hierbij omwonenden, ondernemers en belangenorganisaties actief.
12	Voor het bereiken van diverse beleidsdoelstellingen in het buitengebied, participeren wij actief in het samenwerkingsverband Havikerpoort, het project Soerens Beekdal en het MIRT-onderzoek Havikerwaard.
13	Wij geven uitvoering aan het project Zuidflank. In 2021 knappen wij de entree van Rheden op en leggen een wandelpad aan door het plangebied Zuidflank.

3. Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten? (x € 1.000)						
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Lasten						
8.1 Ruimtelijke ordening	1.288	1.145	1.204	1.114	1.014	1.014
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	62	53	59	59	59	59
subtotaal lasten	1.350	1.197	1.264	1.174	1.074	1.074
Baten						
8.1 Ruimtelijke ordening	49	10	10	10	10	10
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	13	129	754	129	129	129
subtotaal baten	63	139	764	139	139	139
Saldo van baten en lasten	-1.287	-1.058	-500	-1.035	-935	-935

Thema: Wonen

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 8.3 Wonen en bouwen	• 11-1, 11-2, 11-3, 17-17

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 5 voor een nadere toelichting

Actuele ontwikkelingen

Wonen met zorg

Tot en met 2021 wordt Beschermd wonen door het Rijk gefinancierd via een historisch verdeelmodel aan centrumgemeenten. Vanaf 2022 komt er met een groeipad van 10 jaar een overgang naar een objectieve verdeling naar alle gemeenten. De financiële consequenties zijn nog niet in beeld.

De maatschappelijke opvang blijft de komende vier jaar een taak van centrumgemeente Arnhem. In 2025 wordt landelijk bekeken of ook de maatschappelijke opvang gedecentraliseerd kan worden naar alle gemeenten.

Wijkvernieuwing

Steeds vaker geven gemeenten inwoners middelen in handen om zelf iets moois te realiseren in wijk of buurt. In de gemeente Rheden hebben we een soortgelijke ervaring opgedaan met het sociaal innovatiefonds. Vanuit die ervaring willen we een stap verderzetten door te gaan werken met zogeheten buurtbudgetten. De uitgangspunten en voorwaarden hiervoor moeten worden ontwikkeld.

Er is tevens een behoefte aan meer woningen en een betere balans in de samenstelling van de verschillende wijken. De druk op de leefbaarheid binnen een aantal wijken neemt toe o.a. door een sterke toename in kamerverhuur, woon-zorgcomplexen en woonvormen voor arbeidsmigranten.

Regelgeving stikstof

Door aanscherping van de regelgeving rondom de uitstoot van stikstof zijn woningbouwprojecten in de buurt van natura 2000 gebieden stilgelegd. De gemeente Rheden grenst aan een natura 2000 gebied. Of het mogelijk is om de komende jaren een vergunning te krijgen voor woningbouwprojecten op locaties dichtbij de Veluwezoom is onzeker.

1. Wat willen we bereiken?

De gemeente Rheden streeft naar een sociaaleconomisch bloeiende gemeente. Waar jong en oud samenleven in wijken waar men zich thuis voelt en waar het veilig is. Waar de verschillen tussen wijken minimaal zijn en waar men omkijkt naar elkaar. Waar we bewust omgaan met energie en natuur en wonen in duurzame woningen en natuur inclusieve wijken. Waar het woningtekort is afgenomen en er voldoende kansen zijn voor jongeren, gezinnen en ouderen om een passende woning te vinden.

Door te werken aan meer draagkracht in kwetsbare wijken wordt de samenredzaamheid vergroot en de druk op voorzieningen verlaagd, daar waar het kan. Door een duurzame woningvoorraad gaat het fossiele energieverbruik omlaag, is de leefomgeving bestand tegen weersextremen en wordt de biodiversiteit vergroot. Dit thema heeft een directe relatie met programma 4 Duurzaamheid. We zetten in op meer levensloopgeschikte woningen, door bij alle nieuwbouwwoningen te eisen dat ze levensloopgeschikt worden opgeleverd. Hierdoor kunnen ouderen sneller een passende woning vinden en komt de doorstroming op gang. Zo komen er meer woningen vrij voor gezinnen en starters.

- Doelstelling: Om het woningtekort terug te dringen, zetten we in de periode 2020-2027 in op nieuwbouw en transformatie van 550 woningen.

Wijkvernieuwing

We willen de verouderde sociale woningvoorraad vernieuwen. We streven naar leefbaarheid en woonkwaliteit in onze wijken.

De gemeente kent relatief veel oude sociale woningen in eenzijdige wijken. Om deze wijken aantrekkelijker te maken is een grotere differentiatie in de woningvoorraad gewenst. Verschillende kwaliteiten, met verschillende huurprijzen zorgen voor een minder eenzijdige bevolkingssamenstelling. Dit komt de leefbaarheid in de wijk ten goede.

Ook de met de vernieuwing, en waar mogelijk verruiming, van de woningvoorraad samenhangende vernieuwing van de openbare ruimte vergroten we de leefbaarheid en maken de wijk beter bestand tegen klimaatverandering.

2. Wat gaan we daarvoor doen?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1	Samen met Vivare doen we onderzoek naar doorstroming van ouderen in 2021 en stellen een actieplan op dat wij in 2022 uitvoeren.
2	We maken een plan van aanpak om te kunnen sturen op de huisvesting voor arbeidsmigranten en zorgcliënten.
3	We doen onderzoek naar vraag en aanbod van woonwagendplaatsen. Dit is voorbereiding op de beleidsvisie woonwagendplaatsen.
4	We stellen een projectplan op voor een integrale wijkvernieuwing in Dieren en Rheden
5	We stellen een verordening middenhuur op en onderzoeken het invoeren van zelfbewoningsplicht.

6	We nemen deel aan de versnellingsstafel van regio, provincie en rijk om het woningtekort sneller terug te dringen.
7	Continueren van de wijkvernieuwing Velp Zuid tot 2025 in nauwe samenwerking met Vivare
8	Realiseren van toekomstbestendige woningen bij de wijkvernieuwingen
9	Afronden onderzoek toekomstige wijkvernieuwingen
10	Samen met Vivare en partners verkennen we de mogelijkheden voor wijkvernieuwing, voor de wijk Stenfert ontwikkelen we een actieplan

3. Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten? (x € 1.000)						
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Lasten						
8.3 Wonen en bouwen	1.943	1.893	2.045	2.045	2.045	2.045
subtotaal lasten	1.943	1.893	2.045	2.045	2.045	2.045
Baten						
8.3 Wonen en bouwen	648	407	657	657	657	657
subtotaal baten	648	407	657	657	657	657
Saldo van baten en lasten	-1.295	-1.486	-1.388	-1.388	-1.388	-1.388

Welk beleid is voorhanden?

Beleid	Vastgesteld
Kadernota Velp tussen Broek en Water	2020
Beheernota Openbare Ruimte	2020
Visie Rozendaalseveld	2019
Omgevingsvisie Buitengebied	2019
Rhedens Vastgoedkader	2019
Beleidskader klimaataanpak	2019
Structuurvisie Dieren	2019
Detailhandelstructuurvisie <i>Kiezen voor eigen kwaliteit</i>	2017
Structuurvisie Velp	2017
Welstandsnota inclusief beeldkwaliteitsplannen bijvoorbeeld Landelijk gebied, Beekhuizen, Traverse	2017
Fietsplan Rheden	2016
Uitgangspunten inrichting openbare ruimte winkelgebied Calluna	2016
Visie Wonen welzijn zorg	2016
Structuurvisie Kleine Kernen	2016
Economisch visie en uitvoeringsprogramma <i>Een actuele economische beleidsnota van en voor de gemeente Rheden 2016-2020</i>	2016

Visie op flexibilisering / functieverruiming op de bedrijventerreinen in de gemeente Rheden	2016
Nota studentenhuisvesting	2016
Woonvisie 2014-2020	2015
Nota Grondbeleid	2015
Notitie 'Hogere grenswaarden Wet geluidhinder Rheden'	2015
Gebiedsvisie Landgoed Avegoor	2015
Nota milieuzonering Rheden	2015
Nota Standaardmethodiek bestemmingsplannen dorpen Rheden	2015
Nota parkeernormen Rheden	2015
Structuurvisie Rheden mijn dorp van morgen	2014
Notitie Integrale handhaving ruimte	2013
Parkeerverordening	2013
Verkeerscirculatieplan Dieren e.o.	2013
Convenant Groene Vallei Veluwezoom	2012
Nota Bodembeheer	2011
Nota van uitgangspunten Calluna	2011
Convenant Gelders Arcadië	2011
Notitie 'Langer thuis in Rheden'	2010
Wijkvisie 'Velp Zuid straks'	2009
Uitvoeringsprogramma huishoudelijk afval	2009
Verordening reinigingsheffingen Rheden	2009
Verkeerscirculatieplan Velp	2008
Beleidsnota Bomen	2005
Groenstructuurplan	2002
Verkeersveiligheidsplan	2000

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisaties:

- Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Euregio Rijn-Waal;
- GO Arnhem Nijmegen City Region.

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisaties.

Wat gaat het kosten?

3. Gebiedsontwikkeling						(x € 1.000)
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Lasten	15.586	14.986	14.828	14.725	14.648	14.659
Baten	2.285	1.813	2.724	2.099	2.099	2.099
Saldo van baten en lasten	-13.301	-13.174	-12.104	-12.626	-12.549	-12.560
Reserves						
Toevoeging	947	0	0	0	0	0
Onttrekking	848	767	167	167	167	167
Resultaat	-13.401	-12.406	-11.937	-12.459	-12.382	-12.393

4 Duurzaamheid

Wat vindt de gemeenteraad belangrijk?

Wij werken aan een duurzame toekomst. Wij dragen ons steentje bij aan het beperken van de klimaatverandering. Dit doen we door het stimuleren van energiebesparing en duurzaam opwekken van energie. Wij willen ons afval zoveel mogelijk gescheiden inzamelen zodat het geschikt is voor hergebruik. Van afval naar grondstof is daarbij onze filosofie; er is op dit beleidsthema dan ook een nauwe verwevenheid met de circulaire economie (CE) uit programma 1. Daarnaast beheren en onderhouden we onze openbare ruimte en ons gemeentelijk vastgoed (programma 3) zo duurzaam mogelijk en proberen we ons aan te passen aan een veranderend klimaat (programma 2 en 3). Wij pakken onze voortrekkersrol en laten zien hoe we de opgave gezamenlijk waarmaken onder het motto "*Minder praten meer doen*".

De beleidsthema's zijn:

- klimaat en duurzame energie
- afval, schoon water en milieu

Wij dragen met ons beleid bij aan de Global Goals op het gebied van duurzame en betaalbare energie, klimaatactie en verantwoorde consumptie en productie.

Thema: Klimaat en duurzame energie

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
<ul style="list-style-type: none">7.4 Milieubeheer	<ul style="list-style-type: none">7-1, 7-2, 13-1, 13-2, 12-8, 13-3

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 5 voor een nadere toelichting

Actuele ontwikkelingen

De druk op ons klimaat wordt groter en groter. De zomer van 2020 kent weer de nodige onwenselijke records: het is droger en heter! Binnen de regio vordert het antwoord op de uitdagingen en wettelijke verplichtingen. Inwoners en bedrijven uit de gemeente voelen de noodzaak om een steentje bij te dragen en ontwikkelen diverse initiatieven om de klimaatverandering tegen te gaan.

1. Wat willen we bereiken?

Wij streven naar een duurzame toekomstbestendige samenleving. Daarvoor moeten wij de uitstoot van broeikasgassen in de atmosfeer beperken en terugdringen zodat de klimaatverandering wordt beperkt. We voldoen daarmee niet alleen aan de wettelijke verplichting die ons is opgelegd maar we zorgen er ook voor dat onze gemeente voor toekomstige generaties een fijne en mooie plek blijft om te wonen en te werken. Daarnaast dragen we, in het kader van de mondiale solidariteit, ons steentje bij aan het leefbaar houden van onze aarde, vooral voor de mensen, flora en fauna, die in de meer kwetsbare gebieden (over)leven.

Begin 2019 is het beleidskader 'Aan de slag voor een duurzaam klimaat' (2019-2022) vastgesteld. Hierin staan de volgende vier doelen beschreven:

1. Energiebesparing: een jaarlijkse besparing van 1,5% op het energieverbruik;
2. Duurzame energie opwek: in 2023 is 16% van het energieverbruik duurzaam opgewekt;
3. Klimaatadaptatie: wateroverlast, verdroging en hittestress zijn beperkt en worden zoveel mogelijk voorkomen;
4. Bewustwording: inwoners en ondernemers zijn zich bewust van hun aandeel in de klimaatopgave en handelen ernaar.

2. Wat gaan we daarvoor doen?

Het college heeft op 1 september 2020 een aangepast programmaplan vastgesteld dat we ter kennisname aan de raad hebben aangeboden. Daarin staat beschreven wat we gaan doen op welke thema's. Eind 2020 komen we met een concreet uitvoeringsplan voor 2021 waarin we de voor 2021 te verwachten resultaten zullen opnemen.

Eind 2020 stelt de gemeenteraad het beleid voor de Circulaire Economie vast als addendum van het Klimaatbeleid. De CE-doelen worden integraal meegenomen in het Klimaatprogramma voor 2021.

In het programma 'Aan de slag voor een duurzaam klimaat 2019-2022' (2019-2022) staat uitgewerkt hoe we invulling aan deze doelen geven. Het aangescherpte programma; "Onze focus in 2020 en 2021", is op 1 september 2020 door het college vastgesteld en ter kennisname aan de raad gezonden. We werken aan vijf herkenbare thema's :

- Wonen
- Werken (inclusief de gemeentelijke organisatie)
- Opwek
- Mobiliteit
- Adaptatie

Daarnaast werken we aan Strategische Communicatie en Bewustwording onder het motto : "De dialoog bepaalt het tempo".

Het bereiken van onze doelen voor programma Duurzaamheid is er een directe link naar de overige begrotingsprogramma's. De voornaamste thema's hierbij zijn:

- Wonen programma 2 (Erfgoed) en 3 (Wonen)
- Werken programma 1 (Economische Ontwikkeling en CE) en 3 (Vastgoed)
- Opwek programma 3 (Ruimtelijke ordening)
- Mobiliteit programma 3 (Mobiliteit)
- Adaptatie programma 2 en 3 (Volksgezondheid) en 3 (Infra en Beheer)

Met betrekking tot de dialoog met onze inwoners leggen wij de link met programma 5 (Partnerschap, Dienstverlening en Communicatie). Ook de link met programma 2 op het gebied van Onderwijs is van belang. Het klimaatbeleid heeft op deze manier zijn werking over alle begrotingsprogramma's.

3. Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten? (x € 1.000)						
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Lasten						
7.4 Milieubeheer	1.615	1.851	1.732	1.558	1.449	1.349
subtotaal lasten	1.615	1.851	1.732	1.558	1.449	1.349
Baten						
7.4 Milieubeheer	1	33	8	8	8	8
subtotaal baten	1	33	8	8	8	8
Saldo van baten en lasten	-1.614	-1.818	-1.724	-1.550	-1.441	-1.341

Thema: Afval, water en milieu

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
<ul style="list-style-type: none"> 7.2 Riolering 7.3 Afval 	<ul style="list-style-type: none"> 3-4, 6-3, 6-B, 11-6, 12-2, 12-5

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 5 voor een nadere toelichting

Actuele ontwikkelingen

Coronacrisis

De crisis heeft ook haar weerslag op het afvalbeheer. Veel mensen die thuis kwamen te zitten, begonnen met het opruimen van de zolder en/of schuur. Het gevolg is een groot aanbod van grofvuil. Ook zien we dat bij de reguliere inzameling meer restafval wordt aangeboden. Dit is het gevolg van het meer thuiswerken.

De papierinzameling is voor zoel gemeente als vrijwilligers nadelig (financieel) als gevolg van de Corona-regels. Daarom wordt, als tijdelijke maatregel, de inzameling uitgevoerd door Suez. Dit betekende een wijziging in inzamel dag en tijdstip.

Reguliere ontwikkelingen

Per 1 juli 2020 fungeert het Recycleplein Doesburg als brenglocatie voor grofvuil. Deze wijziging is aan de inwoners gecommuniceerd door middel van een Afvalkrant.

Ook per 1 juli 2020 is het gratis ophalen van grofvuil afgeschaft en moeten de inwoners € 15,-- betalen voor het laten ophalen van hun grof vuil. Ook is het tarief van de green bag verhoogd naar € 5,--.

Om aan de nadelen hiervan tegemoet te komen wordt het met ingang van 2021 mogelijk dat ieder huishouden in de gemeente nog 1 x per jaar gratis 1 m3 grofvuil kan laten ophalen. Hiertoe wordt de afvalstoffenheffing met een bedrag van € 5,90 per huishouden verhoogd en de verordening op de Afvalstoffenheffing en reinigingsrechten Rheden gewijzigd ter besluitvorming aan de raad voorgelegd. De raad wordt voor de begrotingsbehandeling 2022 (november 2021) geïnformeerd over de ervaringen met dit systeem.'

Met de bovenstaande maatregelen wordt meer invulling gegeven aan het principe van 'De vervuiler betaalt'.

De gemeente heeft een wettelijke verplichting voor de opvang van zwerfdieren. Deze opvang is via een zakelijke overeenkomst uitbesteed aan het dierenasiel De Dierenborgh. De plannen van De Dierenborgh om nieuwbouw te plegen hebben vertraging opgelopen. Een besluit hierover wordt nu in 2021 verwacht. Deze nieuwbouw zal consequenties hebben voor de tarieven die worden gehanteerd voor de opvang van de zwerfdieren.

De prijs voor oud papier is door internationale ontwikkelingen enorm gedaald. Dit kan effecten hebben op de inzameling in Rheden.

1. Wat willen we bereiken?

Water en riolering zijn verweven met onze omgeving. We hebben de openbare ruimte nodig voor een goed, toekomstbestendig stedelijk waterbeheer. Anderzijds zijn water en riolering nodig om de omgeving goed te laten functioneren. De afvalwaterketen moet bijdragen aan een goede, schone en prettige werk- en leefomgeving met als belangrijkste doel de volksgezondheid. Daarbij moeten de doelen doelmatig worden gerealiseerd tegen minimale kosten.

Het klimaat heeft grote invloed op het water- en rioolbeheer en op de inrichting en het beheer van de openbare ruimte. In de Deltabeslissing Ruimtelijke adaptatie hebben alle overheden samen de ambitie vastgelegd om Nederland voor 2050 zo goed mogelijk klimaatbestendig en water robuust in te richten. Dat het klimaat verandert staat vast, maar het is nog onzeker hoeveel en hoe groot de effecten op het beheer zullen zijn. In het 'Watertakenplan Olburgen 2018-2022' is een integrale aanpak afgesproken hoe dit zo goed mogelijk op te vangen en de riolering en het watersysteem zo goed mogelijk te laten functioneren.

Wij willen de hoeveelheid afvalstoffen minimaliseren ten gunste van hergebruik. Dit moet leiden tot minder stort en verbranding en daardoor tot minder vervuiling en draagt daarmee bij aan de ontwikkeling van de circulaire economie. Jaarlijks willen wij onze voortgang rapporteren aan de koepelorganisaties en gemeenteraad. Het overkoepelend doel is een schone, gezond en leefbare water- en landomgeving. Specifiek streven we naar:

- hergebruik van 75 %
- Het snel detecteren van milieudelicten
- Het bijdragen aan de versnelling van de sanering van asbestdaken

2. Wat gaan we daarvoor doen?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1	<p><u>Uitvoeren geplande maatregelen uit het WTPO</u></p> <p>Binnen de integrale en rioleringsprojecten wordt er 3 km riool aan vernieuwd en/of vergroot.</p> <p>Inmiddels is 4,5 ha. aan oppervlakte afgekoppeld en omgeleid. In 2021 wordt 2 ha. verhard en onverhard oppervlak afgekoppeld in het kader van de BRP maatregelen om wateroverlast te verminderen en om verontreiniging van oppervlaktewater via riool overstorten te beperken.</p>
3	De in het Grondstoffenplan opgenomen actiepunten worden uitgevoerd. In het Grondstoffenplan zal de inzet van een afvalcoach worden bekeken om met inwoners te komen tot afvalscheiding en reststoffen vermindering.
4	Milieutoezicht wordt uitgevoerd door de Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA). In 2021 is een extra focus op ondermijning, illegale asbestsaneringen en illegaal grondverzet.
5	Samen met de ODRA en gemeenten in de regio werken we aan een beter inzicht van het aantal verweerde en kapotte asbestdaken in de gemeente en regio, urgentie van handhaving op sanering van deze asbestdaken en de wettelijke mogelijkheden en verplichtingen tot die handhaving. In afwachting van landelijke en provinciale ontwikkelingen zien we voornamelijk af van extra inzet op het actief stimuleren van eigenaren tot het saneren van asbestdaken.

6	Samen met de gemeenten in de regio het geactualiseerde strategisch kader rond milieutoezicht (in 2020 vastgesteld) implementeren in de werkprogramma's van ODRA om zo de risicogerichtheid en effectiviteit van het toezicht door de ODRA nog verder te vergroten en ruimte te bieden aan de ODRA voor innovatie.
7	Tijdens de alternatieve papierinzameling door Suez wordt de vergoeding aan de verenigingen gecontinueerd. Basis voor de vergoeding is de regeling "Vergoedingsregels en -voorwaarden inzameling oud papier".

3. Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten? (x € 1.000)						
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Lasten						
7.2 Riolering	3.265	3.303	3.298	3.298	3.248	3.248
7.3 Afval	3.925	4.197	4.052	4.052	4.052	4.052
subtotaal lasten	7.190	7.499	7.351	7.351	7.301	7.301
Baten						
7.2 Riolering	4.455	5.027	4.919	4.919	4.869	4.869
7.3 Afval	4.411	5.258	5.051	5.051	5.051	5.051
subtotaal baten	8.866	10.286	9.970	9.970	9.920	9.920
Saldo van baten en lasten	1.676	2.786	2.620	2.620	2.620	2.620

Welk beleid is voorhanden?

Beleid	Vastgesteld
Notitie Visie en leidende principes milieutoezicht	2020
Beleidskader klimaataanpak	2019
Grondstoffenvisie	2019
Watertakenplan Olburgen 2018-2022	2018
Verordening reinigingsheffingen Rheden	2009

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisatie: Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisaties.

Wat gaat het kosten?

4. Duurzaamheid							(x € 1.000)
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024	
Lasten	8.813	9.351	9.083	8.909	8.750	8.650	
Baten	8.871	10.319	9.978	9.978	9.928	9.928	
Saldo van baten en lasten	58	968	895	1.069	1.179	1.279	
Reserves							
Toevoeging	285	0	0	0	0	0	
Onttrekking	121	0	0	0	0	0	
Resultaat	-106	968	895	1.069	1.179	1.279	

5 Bestuur en Veiligheid

Wat vindt de Gemeenteraad belangrijk?

De kwaliteit van het bestuurlijk handelen is van belang voor een sterke en duurzame gemeente. Meer dan ooit leeft het besef dat gemeente en inwoners gelijkwaardige partners zijn. Om die reden omarmen we partnerschap en passen we onze bestuursstijl daarop aan. Daarbij hoort dat wij inwoners helderheid geven over onze veranderende rol. Wat mogen zij van ons verwachten, wat verwachten wij van hen en welke afspraken maken we samen? Die rolduidelijkheid is nodig om samen met onze partners vraagstukken op te lossen.

Veiligheid is een basisvoorwaarde voor plezierig wonen in onze gemeente. Iedereen moet zich veilig voelen en ieders omgeving moet leefbaar zijn. Daarom bestrijden we geweld, discriminatie en criminaliteit.

Wij dragen met ons beleid bij aan de volgende Global Goals:

- Partnerschappen voor de doelen
- Vrouwen en mannen gelijk
- Vrede, veiligheid en rechtvaardigheid

In dit licht vormt het binnen onze gemeente ontstane 18e goal (Deel en geef door) een mooi slot: als gemeente bieden wij meer voor onze inwoners door enerzijds best practices te delen met anderen en anderzijds te leren van anderen. Rheden deelt graag haar best practices met derden en wij nodigen collega-gemeenten en andere organisaties uit om hun best practices met ons te delen. Rheden is daarin ondernemend, initiatiefrijk en proactief.

Thema: Partnerschap

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
<ul style="list-style-type: none">• 0.1 Bestuur	<ul style="list-style-type: none">• 17-16, 17-17, 17-18, 17-19

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 5 voor een nadere toelichting

Actuele ontwikkelingen

Samen een mooi en sterker Rheden maken. Dat bereiken we door partnerschap. Inwoners, bedrijven, organisaties: allen dragen een steentje bij.

De gemeente wil een betrouwbare en stevige partner zijn. Een overheid die denkt in mogelijkheden in plaats van regels. Een overheid die optreedt als één geheel en daarin voortvarend handelt. Verder moet de overheid duidelijk zijn over mogelijkheden, en initiatieven van inwoners serieus nemen.

In deze collegeperiode richten we ons op het creëren van een draagvlak bij alle partijen die een rol hebben in het gehele proces van participatie. Al deze stakeholders worden benaderd, bevraagd en uitgedaagd om het partnerschap gezamenlijk vorm te geven.

Bij het vormgeven van partnerschap is met name de verhouding tussen verantwoordelijke collegeleden, de raad en de ambtenaren belangrijk. Als dat niet goed gaat, loopt het voor de inwoner fout. Dat is iets waar we echt op moeten letten. Het gaat om de manier waarop bestuurders hun medewerkers ruimte geven om te doen wat belangrijk is. Dan ontstaan er echt mooie dingen.

1. Wat willen we bereiken?

Elk probleem kent zijn eigen schaal om het op te lossen. Door in diverse samenwerkingsverbanden te opereren dragen wij bij aan oplossingen voor de uitdagingen waar onze inwoner zich voor gesteld ziet.

We zetten in op samenwerking om onze doelen te bereiken. We zijn voorstander van samenwerkingsverbanden op lokaal, regionaal, landelijk en mondiaal niveau. Ons credo is: "Samen met de samenleving".

2. Wat gaan we daarvoor doen?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1	Inwoners beter betrekken vraagt om een cultuurverandering in houding en gedrag. Hiervoor gaan we een proces in met Raad, College en ambtelijke organisatie om hierin een werkwijze te vinden.
2	We accepteren dat er per onderwerp of dorpskern verschillend aan partnerschap invulling gegeven kan worden. We communiceren transparant over de wederzijdse verwachtingen, de rollen en de uitkomsten en nemen dit in de afwegingen mee.
3	We willen voorkomen dat partijen onbewust uitgesloten zijn van dit proces. Als we merken dat doelgroepen niet mee willen praten, gaan we het gesprek aan om te onderzoeken waaraan dit ligt. Doelgroepen zijn niet verplicht om mee te praten, maar we zetten in op een grotere betrokkenheid van ondernemers en inwoners.
4	Op grond van de ervaring met 'Ik buurt mee' ontplooiën we initiatieven met de inwoners om de participatie in minder betrokken buurten te versterken.
5	We continueren de samenwerking met de VNG Internationaal om op verzoek kennis uit te wisselen en capaciteit te leveren op projectmatige basis. We kunnen van elkaar leren en nemen onze verantwoordelijkheid.
6	We werken samen met instituties binnen en buiten de gemeentegrenzen om onze lokale opgaven te realiseren.
7	<ul style="list-style-type: none"> • We geven invulling aan het partnerschap door in de praktijk aan de slag te gaan. • We gaan in gesprek met raadsleden om hun ideeën over partnerschap op te halen. • We gaan in gesprek met medewerkers over hun rol bij partnerschap. • We betrekken lokale en regionale partners en instituties bij de opgaven waar wij voor staan.

3. Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten? (x € 1.000)						
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Lasten						
0.1 Bestuur	2.145	2.336	2.338	2.338	2.338	2.338
subtotaal lasten	2.145	2.336	2.338	2.338	2.338	2.338
Baten						
0.1 Bestuur	100	0	0	0	0	0
subtotaal baten	100	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	-2.045	-2.336	-2.338	-2.338	-2.338	-2.338

Thema: Dienstverlening en communicatie

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
• 0.2 Burgerzaken	• 16-6, 16-10

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 5 voor een nadere toelichting

Actuele ontwikkelingen

- De visie op dienstverlening is eind 2020 herijkt. Daarmee is de koers bepaald voor komende jaren.
- Door diverse ontwikkelingen (Corona, Omgevingswet, etc.) is er behoefte aan digitale participatie- en communicatie mogelijkheden.
- De behoefte en de mogelijkheden voor selfservice nemen toe. Eenvoudige zaken regelen inwoners steeds meer zelfstandig, digitaal en zonder persoonlijk contact met de gemeente. Tegelijkertijd zien we een toename van complexere vraagstukken. Dan is dienstverlening op maat en persoonlijk contact nodig met inwoners. Dit stelt hogere eisen aan de deskundigheid medewerkers.
- Gemeente Rheden zet gebiedsgericht werken in als methodiek.
- Een centraal portaal voor de voorliggende voorzieningen is in ontwikkeling.

1. Wat willen we bereiken?

- Integrale, effectieve en efficiënte afhandeling van klantvragen.
- Gastvrije service met minder kosten.
- Heldere, eenduidige en toegankelijke dienstverlening en communicatie.
- Duidelijke communicatie richting belanghebbenden bij veranderingen.
- Beter vermarkten van de gemeentelijke voorzieningen/diensten.
- Onze dienstverlening is digitaal waar mogelijk en persoonlijk waar wenselijk of nodig.

2. Wat gaan we daarvoor doen?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1	Implementatie van de in 2020 vastgestelde visie op publieke dienstverlening.
2	Kostenreductie door sluiting van locatie Velp, Overtuin.
3	Door integrale samenwerking in de uitvoering van de landelijke aanpak adresfraude & fraudepreventie voorkomen of stoppen we onrechtmatig gebruik van voorzieningen.
4	Vorbereiding en opmaak uitslagen Tweede Kamerverkiezingen woensdag 17 maart 2021
5	De organisatie krijgt sturingsinformatie en tips voor de verbetering van klantprocessen.

6	We verbeteren voor de inwoner enkele processen onder andere met behulp van klanttevredenheidsonderzoek.
7	Voor een professionelere afhandeling van klantvragen organiseren we de gemeentelijke toegang tot voorzieningen efficiënter en eenduidiger. Denk daarbij aan een uitbreiding van zelf service mogelijkheden bij Belastingen en Burgerzaken.
8	Telefonische dienstverlening is qua inrichting geprofessionaliseerd. Een nulmeting is uitgevoerd en ligt een verbetervoorstel om de bereikbaarheid en bijv. gesprekstechnieken in de organisatie te verbeteren.
9	Implementatie van de in 2020 vastgestelde communicatievisie, ondersteunend aan de netwerkorganisatie.
10	Wij stellen een strategisch marketingplan op.
11	Wij formuleren een visie op (digitale) participatie.
12	Zorgvuldige en duidelijke communicatie en participatieprocessen rondom veranderingsprocessen (bijvoorbeeld , Transformatieplan 2.0, Omgevingswet, Klimaat, bezuinigingen).
13	Implementatieplan gereed naar aanleiding van de Europese eisen voor Digitale Toegankelijkheid.

3. Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten? (x € 1.000)						
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Lasten						
0.2 Burgerzaken	1.705	1.566	1.663	1.633	1.607	1.589
subtotaal lasten	1.705	1.566	1.663	1.633	1.607	1.589
Baten						
0.2 Burgerzaken	607	585	585	585	585	585
subtotaal baten	607	585	585	585	585	585
Saldo van baten en lasten	-1.099	-981	-1.078	-1.048	-1.022	-1.004

Thema: Veilige en inclusieve samenleving

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
<ul style="list-style-type: none"> 1.1 Crisisbeheersing en brandweer 1.2 Openbare orde en veiligheid 	<ul style="list-style-type: none"> 16-1, 16-2, 16-4

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 5 voor een nadere toelichting

Actuele ontwikkelingen

Ook op dit terrein heeft Corona ons in 2020 voor grote uitdagingen gesteld. Het is nog ongewis welke maatregelen wij moeten treffen om ons in 2021 te vrijwaren van besmettingen. Maar net als in 2020 zullen wij snel en alert optreden om een de crisis te beteugelen.

De kwetsbare leef- en werkomstandigheden van arbeidsmigranten is een van de ontwikkelingen die tijdens coronacrisis zichtbaarder zijn geworden.

De reguliere criminaliteit (woninginbraken, autodiefstal, etc.) lijkt structureel plaats te hebben gemaakt voor cybercrime en ondermijnende criminaliteit.

De maatschappelijke tegenstellingen en polarisatie lijken steeds scherper te worden. Dit is onder andere terug te zien in de (sociale) media en het debat.

De wet verplichte Geestelijke Gezondheidszorg is per 1-1-2020 in werking getreden. Verdere implementatie van de wet wordt ook in 2021 opgepakt.

De Drank & Horecawet zal worden gewijzigd. Het streven is dat de wet in 2021 in werking zal treden. De bedoeling van de wet is vooral om drankgebruik door risico- en probleemdrinkers tegen te gaan. De nieuwe wet bevat een aantal belangrijke wijzigingen ten opzichte van de huidige wet.

1. Wat willen we bereiken?

Rheden streeft naar verbetering van leefbaarheid en vermindering van (georganiseerde) criminaliteit waardoor inwoners zich veilig voelen binnen de gemeente Rheden.

Dit doen wij door:

- Uitvoering te geven aan het Integraal Veiligheidsplan 2021-2022. De prioriteiten (growing concern) zijn:
 - Doelgroepenaanpak (arbeidsmigranten, kwetsbare personen, overlastgevende jeugd)
 - Ondernijning (zorgfraude en bedrijventerreinen)
 - Acute en actuele ontwikkelingen (Covid-19).
- Ook reguliere taken actief uit te blijven voeren (going concern)
- Vanuit onze regierol pakken we in het lokale veiligheidsnetwerk de problemen structureel en gezamenlijk aan. Waar nodig verscherpen we de samenwerking op afspraken. We werken samen met onder andere de politie, het Openbaar Ministerie, uitvoerende (zorg)organisaties, bureau Halt, scholen, Raad van Kinderbescherming, Veilig Thuis en het Veiligheidshuis. Ook zijn bewoners, ondernemers en belangenorganisaties betrokken bij dit netwerk.

Bij goede uitvoering van de hierboven genoemde punten groeit het vertrouwen in de overheid en zijn we een betrouwbare partner.

We willen mensen die wonen, werken of te gast zijn in onze gemeente gelijk behandelen en een kans geven. Daarbij hoort geen ongelijkheid op grond van geslacht, leeftijd, etniciteit of religie. We willen alle vormen van geweld en discriminatie voorkomen en verminderen. Het gaat om gelijke behandeling van mensen in het maatschappelijk verkeer en voor de wet.

2. Wat gaan we daarvoor doen?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1	Wij realiseren de gestelde ambities uit het Integrale Veiligheidsplan 2021-2022
2	Wij voeren integraal het beleid uit rondom het vraagstuk arbeidsmigranten en cliënten van zorgbureaus
3	Wij verbeteren onze informatiepositie op het gebied van ondernijning en voeren het uitvoeringsplan van ondernijning uit
4	Wij zorgen voor bewustwording van ondernijning voor inwoners, ondernemers en leerlingen/studenten
5	Wij streven waarborging van de integriteit van de gemeentelijke overheid na, door de uitbreiding van de Wet BIBOB toe te passen (oa. zorgbureaus, aanbestedingen en subsidies)
7	Wij implementeren de nieuwe alcohol wet die in 2021 verwacht;
8	Over veiligheid en leefbaarheid wordt op lokaal en/of gemeentelijk niveau over successen en uitdagingen minimaal eens per half jaar gepubliceerd
9	Jaarlijks wordt aan de raad een presentatie gegeven over de cijfers en ontwikkelingen

10	We voeren lokaal het regionaal plan crisis- en rampenbestrijding uit en trainen onze medewerkers.
----	---

3. Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten? (x € 1.000)						
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Lasten						
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	2.636	2.804	2.917	2.840	2.840	2.840
1.2 Openbare orde en veiligheid	750	1.080	1.220	1.260	1.260	1.260
subtotaal lasten	3.386	3.884	4.136	4.100	4.100	4.100
Baten						
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	6	6	6	6	6	6
1.2 Openbare orde en veiligheid	8	21	21	21	21	21
subtotaal baten	14	26	26	26	26	26
Saldo van baten en lasten	-3.372	-3.858	-4.110	-4.074	-4.074	-4.074

Welk beleid is voorhanden?

Beleid	Vastgesteld
Visie op publieke dienstverlening	2020
Actualisatie beleidsregels Wet Bibob	2019
Aanpak ondermijning: meldpunt en verwerkingsprocedure	2019
Lokale aanpak radicalisering en polarisatie	2019
Verbeterde meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling	2019
Samenwerkingsconvenant en Privacy Protocol casusoverleg overlastgevers en personen met verward gedrag	2019
Beleidsregel Wet aanpak woonoverlast	2019
Beleidsregel Sluiting van een voor het publiek toegankelijk gebouw, inrichting of ruimte gemeente Rheden 2019	2019
Evenementenbeleid	2017
Nota Integrale Veiligheid 2017 - 2020	2017
Integraal Alcohol- en drugsbeleid 2017-2020	2017
Digitaal en persoonlijk contact	2016
Aanwijzingsbesluit Digitaal Opkopersregister	2016
Regionale aanpak huiselijk geweld + lokale aanpak	2016
Aanwijzingsbesluit detectieverbod	2016
Aanwijzingsbesluit gebieden alcoholverbod	2016
Plan van aanpak, programma Samen meer Service	2016
Sociaal calamiteitenplan maatschappelijke onrust	2015
Evaluatie Drank- en horecawet gemeente Rheden 2015	2015

Nota Uitvoering exploitatie kamerverhuurpanden	2015
APV 2015 geactualiseerd	2015
Beleidsregels Wet Bibob (incl. uitbreiding exploitatie kamerverhuur)	2014
Nota signaleren, corrigeren en activeren (evaluatie aanpak jongerenoverlast)	2013
Convenant en privacy protocol aanpak problematische jeugd(groepen)	2013
Visie op digitale dienstverlening	2013
Notitie Externe veiligheid	2012
Uw leefomgeving, ons werk! <i>Leidraad voor passende participatie</i>	2011
Buurtbemiddeling	2010
Wet Victoria (aanpak woonoverlast)	2010
Convenant burgernet	2010

Verbonden partijen

Voor het bereiken van de doelstellingen van het programma, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten, heeft de gemeente Rheden zich met een aantal partijen verbonden waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Het gaat hier om de volgende organisatie:

- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM);
- Stichting Veilig Thuis.

In de paragraaf Verbonden Partijen geven we inzicht in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en de risico's.

Wat gaat het kosten?

5. Bestuur & Veiligheid							(x € 1.000)
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024	
Lasten	7.615	7.786	8.138	8.071	8.045	8.027	
Baten	724	611	611	611	611	611	
Saldo van baten en lasten	-6.892	-7.175	-7.527	-7.460	-7.434	-7.416	
Reserves							
Toevoeging	24	0	0	0	0	0	
Onttrekking	0	0	0	0	0	0	
Resultaat	-6.916	-7.175	-7.527	-7.460	-7.434	-7.416	

6 Overhead en algemene dekkingsmiddelen

Bij het vaststellen van de uitgangspunten voor deze begroting (kadernota) is besloten tot een samenvoeging van de programma's: 6 Financiën, 7 Overhead en 8 Algemene dekkingsmiddelen tot programma 6 Overhead en algemene dekkingsmiddelen.

De reden hiervoor is dat met deze programma's, in tegenstelling tot de programma's 1 t/m 5, geen specifieke beleidsdoelen of maatschappelijke effecten worden beoogd maar dat de voorgeschreven taakvelden van deze programma's een meer financieel-technisch karakter hebben.

Taakveld(en)	Bijdrage aan SDG*
<ul style="list-style-type: none">0.4 Overhead0.5 Treasury0.61 OZB-woningen0.62 OZB niet-woningen0.63 Parkeerbelasting0.64 Belasting overig0.7 Algemene uitkering0.8 Overige baten en lasten	<ul style="list-style-type: none">16-1 t/m 16-10, 16-A en 16-B

* Sustainable Development Goals, zie bijlage 5 voor een nadere toelichting

1. Wat willen we bereiken?

Uitgangspunt voor dit programma is nog steeds het waarborgen van een solide financiële positie van de gemeente blijvend uit een evenwichtige en sluitende (meerjarig)begroting in combinatie met een voldoende reservepositie. Eventuele nadere doelen en/of randvoorwaarden zijn opgenomen in de volgende paragrafen:

- A. Lokale heffingen (taakveld 0.61 t/m 0.64);
- D. Financiering (taakveld 0.5);
- E. Bedrijfsvoering (taakveld 0.4).

Zo is bijvoorbeeld uitgangspunt in het coalitieakkoord is dat we lastenverzwaringen voor inwoners en bedrijven zoveel mogelijk willen voorkomen als het gaat om lokale heffingen. Lokale heffingen bestaan overigens uit verschillende belastingen die de gemeente Rheden in rekening brengt waartegenover geen specifieke prestatie van de gemeente staat (bruto bedragen). Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de afvalstoffenheffing, rioolrechten en parkeerbelastingen waartegenover wel een specifieke prestatie staat.

Ten aanzien van overhead schrijft het BBV voor dat de kosten hiervoor afzonderlijk zichtbaar worden gemaakt ten behoeve van een vergelijking met andere (vergelijkbare) gemeenten. Onder overhead wordt verstaan alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Feitelijk gaat het dan om zowel salariskosten van management en ondersteunende teams (zoals financiën) maar ook om kosten voor ICT, huisvesting, tractie enz.

Overige baten en lasten

Tot de overige baten en lasten behoren posten die (nog) niet aan de overige taakvelden kunnen worden toebedeeld.

Algemene dekkingsmiddelen

Het BBV schrijft ook voor dat de raad afzonderlijk inzicht wordt geboden in de algemene dekkingsmiddelen.

Specificatie Algemene dekkingsmiddelen						(x € 1.000)
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Alg. uitkering gemeentefonds	72.692	75.890	77.736	78.271	79.292	80.171
Onroerend zaakbelasting	8.338	8.413	8.495	8.612	8.732	8.863
Hondenbelasting	223	224	227	230	234	234
Toeristenbelasting	184	270	273	275	277	277
Forensenbelasting	53	54	55	56	56	56
Dividend Alliander	55	50	50	50	50	50
Dividend BNG	533	500	500	500	500	500
Overige dekkingsmiddelen	195	195	195	195	195	195
Totaal baten (per saldo)	82.273	85.596	87.531	88.188	89.336	90.436

Algemene uitkering

De raming van de uitkering uit het gemeentefonds is gebaseerd op de meicirculaire 2020 waarbij, conform kadernota, geanticipeerd is op een negatief herverdeeleffect van € 1 miljoen.

Belastingen

Zie voor een nadere toelichting de paragraaf Lokale heffingen.

Dividend

Jaarlijks ontvangt de gemeente als aandeelhouder dividend van zowel de BNG als Alliander. In de paragraaf Verbonden partijen staat toegelicht hoeveel aandelen de gemeente bezit.

Overige dekkingsmiddelen

De overige dekkingsmiddelen betreft de inkomsten uit de achtergestelde lening aan Alliander.

Actuele ontwikkelingen

Bij de kadernota zijn, via een aantal scenario's, al ingegaan op de mogelijke effecten van een herverdeling van het gemeentefonds. Vooralsnog gaan we in deze begroting uit van een nadeel van € 25 per inwoner. Naar verwachting is hieromtrent voor het einde van het jaar meer bekend.

Alliander heeft aan alle aangesloten gemeenten het voornemen geuit de leningovereenkomst voor de achtergestelde lening eenzijdig op te zeggen. Het gaat om een zogenaamde duurovereenkomst voor onbepaalde tijd met een rentepercentage van 10%. Op basis van jurisprudentie lijkt het erop dat gemeenten dit zullen moeten accepteren. De voorwaarden waaronder deze opzegging kan plaatsvinden, bijvoorbeeld via een afkoopsom, zijn nog onderwerp van gesprek.

2. Wat gaan we daarvoor doen?

Nr.	Actie (in termen van %, aantallen, bedragen) of kwalitatieve prestaties
1	Een sluitend meerjarig perspectief;
2	De kengetallen zoals opgenomen in het onderdeel "Financiële positie van de Financiële Begroting" vallen onder de categorie minst risicovol;
3	De tarieven voor afvalstoffenheffing en de rioolrechten zijn 100% kostendekkend;
4	De OZB stijgt met maximaal het inflatiepercentage.
5	In de tussentijdse rapportage (de zomerrapportage) bewaken wij de financiële resultaten van de lopende begroting en brengen wij de consequenties daarvan in beeld voor de meerjarenbegroting;
6	Bij belangrijke beslissingen met grote financiële consequenties geven wij de impact daarvan op de kengetallen weer;
7	In de begroting maken we inzichtelijk in hoeverre sprake is van kostendekkende heffingen/rechten en hoe de tarieven zich ontwikkelen.

3. Wat mag het kosten?

Wat mag het kosten? (x € 1.000)						
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Lasten						
0.4 Overhead	15.445	15.490	14.764	13.860	13.688	13.614
0.5 Treasury	-867	-665	-219	-174	-174	-174
0.61 OZB woningen	477	730	730	730	730	730
0.62 OZB niet-woningen	0	0	0	0	0	0
0.63 Parkeerbelasting	0	0	0	0	0	0
0.64 Belastingen overig	0	0	0	0	0	0
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	0	0	0	0	0
0.8 Overige baten en lasten	410	1.366	632	2.015	3.173	4.294
subtotaal lasten	15.465	16.921	15.907	16.431	17.417	18.464
Baten						
0.4 Overhead	424	527	314	175	175	175
0.5 Treasury	793	480	725	719	719	719
0.61 OZB woningen	7.407	6.120	6.202	6.319	6.407	6.503
0.62 OZB niet-woningen	932	2.299	2.299	2.299	2.331	2.366
0.63 Parkeerbelasting	73	4	54	54	54	54
0.64 Belastingen overig	223	224	227	230	234	234
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	72.692	75.890	77.736	78.271	79.292	80.171
0.8 Overige baten en lasten	85	0	0	0	0	0
subtotaal baten	82.629	85.543	87.556	88.066	89.211	90.221
Saldo van baten en lasten	67.164	68.622	71.649	71.635	71.794	71.757

Verbonden partijen

Zoals voor dit programma geldt dat hiermee geen specifieke beleidsdoelen of maatschappelijke effecten worden beoogd, geldt dit ook voor de verbonden partijen die tot dit programma behoren. Het gaat hierbij om de volgende organisaties:

- NV Bank der Nederlandse Gemeenten(BNG);
- Alliander;
- De Connectie;
- Gelders Archief.

In de paragraaf Verbonden Partijen wordt nader inzicht gegeven in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente in deze organisaties.

Wat gaat het kosten?

6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen						(x € 1.000)
Omschrijving	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Lasten	15.463	16.921	15.907	16.431	17.417	18.464
Baten	82.629	85.543	87.556	88.066	89.211	90.221
Saldo van baten en lasten	67.166	68.622	71.649	71.635	71.794	71.757
Reserves						
Toevoeging	809	0	0	0	0	0
Onttrekking	5.607	3	3	3	3	3
Resultaat	71.965	68.626	71.653	71.639	71.798	71.761

Paragrafen

A. Lokale Heffingen

In de paragraaf lokale heffingen wordt ingegaan op de ontwikkelingen van de verschillende belastingen en heffingen en de consequenties voor onze inwoners. Daarbij wordt aandacht besteed aan de totstandkoming van de tarieven en de beleidskeuzes die daaraan ten grondslag liggen. Verder wordt inzicht gegeven in de kostendekking van een heffing.

Voor de lokale heffingen zijn de uitgangspunten zoals die zijn opgenomen in de kadernota 2021 leidend. Uitgangspunt is o.a. dat lokale belastingen en heffingen voor de inwoner niet meer stijgen dan de jaarlijkse inflatie. In de kadernota 2021 is uitgegaan van een inflatiepercentage van 1,5%.

De paragraaf lokale heffingen bestaat uit de volgende onderdelen:

- wettelijke bepalingen
- geraamde opbrengsten uit lokale heffingen
- ontwikkeling lokale lastendruk
- voorstel tariefaanpassingen
- kwijtscheldingsbeleid
- kostendekking heffingen

Wettelijke bepalingen

Gemeenten zijn beperkt in de belastingen die ze mogen heffen. Deze zijn limitatief opgesomd in de wet. Naast belastingen heft de gemeente rechten (leges) voor individuele diensten aan haar burgers. De tarieven van deze rechten dienen zo te worden gesteld dat de opbrengsten de kosten niet te boven gaan. De opbrengsten hebben een directe relatie met de kosten voor de dienstverlening (gebonden heffingen) en zijn daarmee maximaal 100% kostendekkend. Hierbij worden de direct en indirect toe te rekenen kosten en baten aan de prestatie (activiteit) toegerekend en vervolgens op grond van de geraamde aantallen 'omgeslagen' in een tarief, waarbij vervolgens een maximaal kostendekkend tarief ontstaat. Het gaat hierbij om rechten als afvalstoffenheffing en reinigingsrechten, rioolheffing, bouwleges en begraafrechten.

Ten aanzien van de secretarieleges wordt gestreefd naar 100% kostendekking. Echter, er wordt vanuit het Rijk voor bepaalde producten (paspoorten, rijbewijzen) een maximering van tarieven opgelegd waardoor de dekking aan verandering onderhevig is. Samenvattend:

Uitgangspunten tarievenbeleid lokale heffingen	100 % kostendekkend tarief	Jaarlijkse stijging op basis van inflatiepercentage	Andere uitgangspunten
Onroerendezaakbelastingen		X	
Afvalstoffenheffing / reinigingsrechten	X		
Rioolheffing (en rioolaansluitrecht)	X		
Bouwleges	X		
Hondenbelasting		X	
Toeristenbelasting		X	
Forensenbelasting		X	
Secretarieleges	X		
Lijkbezorgingsrechten	X		

Geraamde opbrengsten uit lokale heffingen

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de lokale heffingen voor 2021 en de vergelijking met 2020.

Opbrengsten lokale belastingen, heffingen en retributies (x € 1.000)	Netto 2020	Mutatie	Netto 2021	Kwijtschelding	Bruto 2021
Onroerende zaakbelastingen	8.412	82	8.494	6	8.500
Afvalstoffenheffing	4.329	-274	4.055	175	4.230
Reinigingsrechten	54	-16	38		38
Rioolheffing	4.485	-131	4.354	180	4.534
Bouwleges	650		650		650
Hondenbelasting	209	3	212	15	227
Toeristenbelastingen	270	3	273		273
Secretarieleges	432	-13	419		419
Begraafrechten	501		501	3	504
Forensenbelasting	53	2	55		55
Marktgeden	19		19		19
Overige heffingen	10	27	37		37
Totaal	19.424	-317	19.107	379	19.486

Ontwikkeling lokale lastendruk

De provincie Gelderland onderzoekt jaarlijks de ontwikkelingen van de lokale lasten per individuele gemeente en vergelijkt de lokale lastendruk van de gemeenten onderling. In onderstaand overzicht ziet u een vergelijking van de totale belastingdruk per inwoner en per belastingsoort voor diverse gemeenten in de regio over de jaren 2019 en 2020. Tevens is de belastingdruk afgezet tegen het provinciaal gemiddelde.

Gemeente	OZB		Afvalstoffenheffing		Rioolheffing		Totale belastingdruk		Prognose 2021
	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	
<i>Provinciaal gemiddelde</i>	246	257	79	87	94	97	419	441	
Gemeente									
Arnhem	338	340	99	105	98	105	535	549	
Renkum	224	230	113	123	114	128	450	481	
Rozendaal	258	257	103	94	93	92	453	443	
Bronckhorst	205	210	86	108	123	126	414	443	
Lingewaard	242	251	67	91	99	101	407	443	
Zutphen	212	239	94	106	88	90	395	434	
Doesburg	183	190	114	134	108	109	405	432	
Zevenaar	232	243	71	83	87	104	390	430	
Brummen	179	243	66	68	119	118	364	429	
Doetinchem	210	226	100	101	98	99	408	426	
Duiven	230	233	72	88	90	98	392	419	
Rheden	191	192	83	103	101	107	375	402	396
Westervoort	175	175	94	101	101	104	370	380	
Overbetuwe	154	158	83	108	41	47	278	314	

Bron: Provincie Gelderland, afdeling KOB/IBT <https://ftgelderland.databank.nl> d.d.1 september 2020.

Het uitgangspunt voor afval en riool is 100% kostendekking en voor OZB 1,5% inflatiestijging. Ten opzichte van 2020 is sprake van een daling van de belastingdruk per inwoner door lagere lasten bij afval en riool. In de prognose is geen rekening gehouden met een eventuele OZB-verhoging waartoe de raad bij de begrotingsbehandeling kan besluiten.

Voorstel tariefaanpassingen

Onderstaand wordt op grond van wettelijke bepalingen en beleidsuitgangspunten inzicht gegeven in de verwachte tariefbepaling voor 2021. Pas bij de vaststelling van de belastingverordeningen worden de tarieven definitief vastgesteld. Dit vindt plaats in de raadsvergadering van december 2020.

OZB

Bij het opstellen van de programmabegroting 2021 zijn alle mutaties in de WOZ-waarden tot het moment van opmaken van de begroting meegenomen (peildatum 1 juli 2020) en is tevens de waardeontwikkeling van het bestand ingecalculeerd. Uw raad stelt de definitieve tarieven bij de wijziging van de belastingverordening vast. Uitgangspunt voor de berekening van de tarieven is de geraamde opbrengst (inclusief 1,5% inflatie) waar in de begroting voor het jaar 2021 al rekening mee was gehouden.

De tarieven OZB uitgedrukt in percentage van een onroerende zaak zijn in de onderstaande tabel weergegeven met daarbij de vergelijking met vorig begrotingsjaar.

Soort	2020	2021	Verandering
Woningen			
- eigenaar	0,1291 %	0,1249%	-3,2%
Niet-woningen			
- eigenaar	0,2405 %	0,2644%	+9,9%
- gebruiker	0,1931 %	0,1829%	-5,3%

De aanpassing in het tarief wordt beïnvloed door drie factoren:

- de waarde ontwikkeling van woningen (+5,5%) en niet-woningen (+0,5%) tot en met juli waardoor de tarieven naar beneden worden bijgesteld;
- de inflatiecorrectie van 1,5% wat een opwaarts effect heeft op de tarieven;
- een correctie op de berekening van voorgaande jaren.

De correctie wordt veroorzaakt doordat voorheen zowel de inflatieontwikkeling als de prijsontwikkeling werd berekend over de 'oude' OZB-tarieven, hierdoor ontstaan over de loop van een aantal jaren verschillen tussen de categorieën woningen en niet-woningen. Voor deze begroting is een herberekening gemaakt vanuit de geraamde opbrengst in relatie tot de nieuwe WOZ-waarden.

Voor de goede orde betreft het hier een voorlopig percentage. Het percentage kan nog wijzigen omdat altijd wordt uitgegaan van meest actuele WOZ-waarden en de gemeenteraad, op basis van het amendement bij de kadernota, nog kan besluiten tot een OZB-verhoging.

Afvalstoffenheffing en reinigingsrechten

De totale te dekken kosten van de afvalstoffenheffing zijn als volgt opgebouwd:

Post	Kosten in 2020	Kosten in 2021
7.3 Afval	3.492.244	3.223.751
0.4 Overhead	51.437	78.990
0.5 Rente	7.853	3.833
0.64 Belastingen overig	108.439	110.000
0.8 Overige baten en lasten	-70.336	-70.336
2.1 Verkeer en vervoer	59.149	59.243
6.3 Inkomensregelingen	175.200	175.200
Btw compensatie	680.411	649.232
Totale kosten	4.504.379	4.229.913
Opbrengst heffingen	4.503.538	4.230.000
Dekkingspercentage	99,97%	100%

De lagere kosten worden vooral veroorzaakt door andere keuze's die gemaakt zijn bij de inzameling van afval waardoor die kosten flink dalen.

Voor het belastingjaar 2021 zijn voor de kostentoe rekening dezelfde uitgangspunten gehanteerd als in 2020. Na de sterke stijging van vorig jaar, vooral door de invoering van de daadwerkelijk kostendekking naar 100%, is er aankomend jaar sprake van een daling van het tarief met 5%

Over de voorgaande belastingjaren ziet de ontwikkeling er als volgt uit:

Afvalstoffenheffing	2018	2019	2020	2021	Verandering
Basisbedrag	25,68	26,28	31,80	30,20	-5%
140 liter container	152,16	167,28	202,44	192,32	-5%
180 liter container	187,56	206,16	249,48	237,01	-5%
240 liter container	240,12	264,00	319,44	303,47	-5%
Verzamelcontainer hoogbouw	152,16	167,28	202,44	192,32	-5%

Ook de reinigingsrechten voor bedrijven dalen door de daling van de totale lasten. De daling hiervoor bedraagt zelfs 15% omdat bij de toe te rekenen kosten (op het totaal van de kosten) de daling van kosten het hoogst is. De gemeente treedt wat betreft de reinigingsrechten op als ondernemer, zodat over dit tarief nog 21% BTW berekend wordt.

Reinigingsrecht	2020	2021	Verandering
Tarief	253,08	215,12	-15%

Rioolheffing

De wet milieubeheer schrijft gemeenten voor een plan op te stellen voor de inzameling en het transport van afvalwater. Bij de tariefberekening heeft het geldende Gemeentelijk rioleringsplan als basis gediend.

De totale te dekken kosten van rioolheffing zijn als volgt opgebouwd:

Post	Kosten in 2020	Kosten in 2021
7.2 Riolering	2.331.639	2.266.016
0.4 Overhead	674.250	697.500
0.5 Rente	822.600	730.550
0.64 Belastingen overig	158.000	158.000
2.1 Verkeer en vervoer	124.590	124.590
6.3 Inkomensregelingen	180.000	180.000
Btw compensatie	375.000	376.929
Totale kosten	4.666.079	4.533.585
Opbrengst heffingen	4.665.321	4.534.000
Dekkingspercentage	99,98%	100%

Voor het belastingjaar 2021 zijn voor de kostentoekening dezelfde uitgangspunten gehanteerd als in 2020. Ten opzichte van 2020 verwachten we op een aantal onderdelen lager kosten en daarnaast is er, vanwege het lagere percentage, minder rente toegerekend.

Over de voorgaande belastingjaren ziet de ontwikkeling er als volgt uit:

Rioolheffing	2018	2019	2020	2021	Verandering
Eigenaar	68,08	69,60	72,96	70,89	-2,8%
Gebruiker					
< 300 m3	121,44	124,20	130,20	126,50	-2,8%
300 - 999 m3	343,32	351,24	368,40	357,94	-2,8%
1000 - 9999 m3	2.836,20	2.901,48	3.042,96	2.956,55	-2,8%
> 9999 m3	22.291,08	22.803,72	23.916,12	23.237,02	-2,8%

Lijkbezorgingsrechten

Sinds 2011 is er sprake van een kostendeckend tarief. Ten opzichte van het belastingjaar 2020 blijkt er geen noodzaak tot een aanpassing van de tarieven voor het belastingjaar 2021.

Toeristenbelasting & Watertoeristenbelasting

Voor deze belastingsoort geldt de beleidslijn dat de tarieven jaarlijks worden aangepast aan de inflatiecorrectie. Het tarief van de watertoeristenbelasting is per overnachting het dubbele van het basistarief toeristenbelasting.

De ontwikkeling van de toeristenbelasting staat in onderstaand overzicht vermeld.

Toeristenbelasting	2020	2021	Verandering
Overnachtingen (basistarief)	2,00	2,03	1,5%
Seizoenstandplaatsen	157,66	160,03	1,5%
Jaarstandplaatsen	187,38	190,19	1,5%

De ontwikkeling van de watertoeristenbelasting staat in onderstaand overzicht vermeld.

Watertoeristenbelasting	2020	2021	Verandering
Overnachtingen (basistarief)	4,00	4,06	1,5%

Forensenbelasting

Het basistarief van de forensenbelasting wordt gecorrigeerd met het jaarlijkse inflatiepercentage.

Het belastbare feit voor de forensenbelasting komt sterk overeen met die voor de toeristenbelastingen. Daarmee is een verschil in tariefhoogte tussen jaarstandplaatsen van de toeristenbelasting en het basistarief voor de forensenbelasting (ook vanuit juridisch oogpunt) niet wenselijk. De verhoging van het tarief voor de forensenbelasting volgt daarmee de verhoging van het tarief van de jaarplaatsen (toeristenbelasting).

De ontwikkeling van de tarieven staat in onderstaand overzicht vermeld:

Forensenbelasting	2020	2021	Verandering
Basistarief	187,38	190,19	1,5%
Opslag	1,12	1,14	1,5%

Hondenbelasting

Het beleidsuitgangspunt ten aanzien van de hondenbelasting is een jaarlijkse verhoging met de inflatiecorrectie. Voor het begrotingsjaar 2021 wordt uitgegaan van een inflatiepercentage van 1,5%. Aangezien de hondenbelasting een tijdvak belasting is dienen de tarieven deelbaar te zijn door twaalf (aantal maanden per jaar). Hierdoor ligt de daadwerkelijk tariefstijging voor de hondenbelasting tussen de 1,35% en 1,8%.

Tussen elk van de tarieven zit een gelijk verschil van € 9,00. Het kenneltarief is een optelling van de tarieven voor de 1e en 2e hond. De ontwikkeling van de tarieven staat in onderstaand overzicht vermeld.

Hondenbelasting	2020	2021	Verandering
1e hond (basistarief)	58,08	58,92	0,84
2e hond	66,96	67,92	0,96
3e hond	75,72	76,92	1,20
4e hond	84,48	85,92	1,44
5e hond	93,24	94,92	1,68
Elke volgende meer	8,88	9,00	0,12
Kenneltarief	125,04	126,96	1,92

Leges

Voor de leges geldt het uitgangspunt dat de hiervoor in aanmerking komende producten gemiddeld kostendekkend worden geleverd. In november wordt middels een afzonderlijk raadsvoorstel aan de raad gevraagd akkoord te gaan met de legestarieven voor het komende begrotingsjaar.

Kwijtscheldingsbeleid

Rheden kent de mogelijkheid tot kwijtschelding van belastingen. Daarvoor is een kwijtscheldingsverordening opgesteld die in 2018 door de Raad is vastgesteld. De kwijtscheldingsverordening is opgesteld om een goed overzicht te hebben van de kaders. Voorheen was in diverse belastingverordeningen een artikel opgenomen over de kwijtschelding. Door alles in één verordening vast te leggen voorkomen we misverstanden in de uitvoering. Zeker nu de uitvoering van belastingen bij de Connectie is belegd.

Inwoners kunnen geheel of gedeeltelijk kwijtschelding krijgen voor de OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing. Daarnaast is ook kwijtschelding mogelijk voor de leges van een ID-kaart en voor de hondenbelasting (gedeeltelijk). Inwoners die één keer kwijtschelding kregen toegekend, krijgen vervolgens automatische kwijtschelding indien hun financiële situatie niet is veranderd. Hierbij maken we gebruik van de gegevens van het Inlichtingenbureau.

Voor het jaar 2021 verwachten we vooralsnog geen verhoging van de kwijtscheldingen t.o.v. de begroting 2020.

B. Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Om inzicht te krijgen hoe de gemeente Rheden er financieel voorstaat, is het van belang om inzicht te hebben in de financiële positie en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er in financieel moeilijke tijden). Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre wij in staat zijn om mogelijke tegenvallers (de risico's) op te vangen zonder dat de uitvoering van het beleid in gevaar komt.

Met behulp van financiële kengetallen die betrekking hebben op de balans en de begroting kan een beeld worden geschetst van onze financiële positie. Een afzonderlijk kengetal zegt weinig over hoe de financiële positie moet worden beoordeeld. Zo hoeft een hoge schuld geen nadelig effect te hebben op de financiële positie, maar is dat afhankelijk of en wat er aan eigen vermogen en baten tegenover die schuld staat en hoe groot de kans is dat de schuld weer wordt afgelost. Het is dus, met andere woorden, niet mogelijk om een individueel kengetal te gebruiken voor de beoordeling van de financiële positie.

Standaard normen voor een kengetal bestaan niet, deze zijn in principe vrij te bepalen.

Voor de beoordeling of een kengetal matig of goed is sluiten wij aan bij de richtlijnen van onze provinciale toezichthouder. Het weerstandsvermogen en de kengetallen zullen altijd in samenhang moeten worden gezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van onze financiële positie.

Risicomangement

De gemeenteraad heeft bij het vaststellen van de jaarrekening 2019 via een motie het college opgeroepen in deze paragraaf meer aandacht te besteden aan de wijze waarop de risico's in het risicoprofiel gedurende het jaar beheerst zijn. Het college begrijpt de achterliggende gedachte bij deze oproep en geeft daarin invulling via een passage risicomangement binnen de paragraaf Bedrijfsvoering. Daarbij wordt breder gekeken dan risico's met louter een financieel effect. Het risicoprofiel binnen de paragraaf Weerstandsvermogen ziet vooral toe op financiële risico's die nog niet op een of andere wijze zijn afgedekt c.q. eenvoudigweg niet te beïnvloeden zijn omdat ze buiten de invloedssfeer van de gemeente liggen. De aard van de belangrijkste risico's in het profiel en de daarbij aangegeven beheersmaatregelen geven dit ook aan.

Risicoprofiel

Ten opzichte van de jaarrekening 2019 is het profiel geactualiseerd. De top 8 risico's ziet er daardoor als volgt uit:

Nr.	Risico	Kans	Financieel gevolg	Invloed
1	Wegvallen extra middelen Jeugd vanaf 2023 mede in relatie tot herziening verdeling algemene uitkering.	100%	€ 1.600.000	27%
2	Gezien de hoeveelheid bezuinigingsmaatregelen bestaat het risico dat niet alle bezuinigingen (tijdig) worden gerealiseerd	20%	€ 1.400.000	24%
3	Aanvullende bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen (diverse oorzaken*)	50%	€ 750.000	13%
4	De uitvoeringskosten op de nieuwe taken (dit geldt voor alle 3 de decentralisaties) blijven stijgen door een toenemende vraag.	70%	€ 700.000	12%
5	Niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG) dienen te worden afgeboekt.	50%	€ 500.000	8%
6	Participatiewet. Enerzijds kan er sprake zijn van hogere lasten dan begroot omdat het aantal	50%	€ 500.000	8%

	uitkeringsgerechtigden minder hard daalt dan het landelijke gemiddelde, anderzijds kunnen de inkomsten van het Rijk lager uitvallen.			
7	Door economische stagnatie, nieuwe taken, meer flexibele taken, is de huidige personele inzet vaak niet voldoende.	40%	€ 120.000	2%
8	Ontslagprocedures.	30%	€ 60.000	1%
	Overige kleinere risico's		€ 300.000	5%
	Risicoprofiel		€5.930.000	100%

* dit loopt uiteen van een duurder uitvallende aanbesteding van het doelgroepenvervoer tot een aanvullende bijdrage in het exploitatietekort van een gemeenschappelijke regeling.

Toelichting op de kolommen

De kolom "risico" bevat de omschrijvingen van het risico (gebeurtenis) die kan leiden tot een (nadelig) financieel gevolg. De waarschijnlijkheid dat de omschreven risico's zich daadwerkelijk voordoen wordt getoond in de kolom "kans". Voor risico's die zich herhaaldelijk voor kunnen doen, geeft de kans een indicatie van de frequentie waarmee risico's zich voordoen. Deze indicatie van de frequentie van voordoen wordt in onderstaande tabel getoond:

Omschrijving	Percentage
< 1 keer per 10 jaar	10%
1 keer per 5-10 jaar	30%
1 keer per 2-5 jaar	50%
1 keer per 1-2 jaar	70%
> 1 keer per jaar	90%

Via de kolom "financieel gevolg" wordt getoond wat de financiële gevolgen zijn van het zich voordoen van het risico. Dit is de uitkomst van de het maximale ingeschatte financiële effect van een risico x de kans.

De kolom "invloed" geeft aan welk aandeel het betreffende risico heeft in het totaal van alle mogelijke financiële risico's. Zichtbaar is dat de top 8 risico's 96% uitmaken van alle mogelijke risico's.

Ten opzichte van de jaarrekening 2019 (laatste bijstelling) zijn er inhoudelijk geen nieuwe grote risico's maar is het risicoprofiel wel naar boven bijgesteld.

Extra middelen Jeugd

De bijstelling heeft vooral betrekking op de extra middelen voor Jeugd, mede in relatie tot de herverdeling van het gemeentefonds. De extra Jeugdmiddelen die het Rijk voor de jaren 2019, 2020 en 2021 bij de meicirculaire beschikbaar heeft gesteld, zijn ook opgenomen voor de jaren 2022 t/m 2024. Daarbij is tussen Rijk en gemeenten afgesproken dat er nader onderzoek plaatsvindt naar de kostenstijgingen. Onder meer de uitkomsten van dat onderzoek bepalen of er ook na 2021 extra middelen volgen. Dit onderzoek is nog niet afgerond en wordt hoogstwaarschijnlijk betrokken bij de totale herverdeling van het gemeentefonds.

De richtlijn van het ministerie (in afstemming met de VNG en provinciaal toezichthouders) die bepaalt dat gemeenten het extra bedrag voor 2021 (voor de gemeente Rheden € 800.000) ook door mogen trekken voor de jaren 2022 en 2023 geldt ook voor 2024. Bij de septembercirculaire van 2020 is voor 2022 extra € 300 miljoen toegekend. Voorzichtigheidshalve houden we er in het

risicoprofiel rekening mee dat de toevoeging voor 2023-2024 volledig achterwege blijft. Om die reden staat dit risico nog steeds op nummer 1 en is het gehandhaafd op € 1,6 miljoen.

Voor wat betreft de totale herverdeling is in het financieel perspectief al rekening gehouden met een structureel nadeel van € 1 miljoen, om die reden komt deze, qua bedrag, niet terug in het profiel.

Voor de 3D-taken geldt dat het risico van het open-einde karakter zich de afgelopen jaren telkens heeft voorgedaan. Hoewel de begroting telkens op die (structurele) afwijkingen naar boven is bijgesteld, houden we in het profiel rekening met dit risico tot het moment dat we een feitelijke stabilisering van de lasten zien. Pas dan bekeken worden of het risico naar beneden kan worden bijgesteld.

Covid-19

Ten aanzien van Covid-19 hebben we nu geen bedrag opgenomen. Hoewel een definitieve opstelling nog moet uitwijzen of alle extra lasten (conform toezegging) door het Rijk daadwerkelijk worden vergoed zullen eventuele structurele risico's zich naar verwachting indirect op andere terreinen manifesteren. Dit is sterk afhankelijk van de duur van de maatregelen en de omvang van de steunpakketten. Hoe langer de maatregelen in stand blijven hoe groter het verwachte beroep op inkomensregelingen. Wanneer de staatsschuld door de steunpakketten te groot wordt zal het Rijk op enig moment moeten bezuinigen wat indirect zal doorwerken in de algemene uitkering.

Vanwege hun aard (onvoorspelbaarheid) zijn niet alle risico's evengoed te beheersen, in onderstaande tabel is aangegeven op welke wijze getracht wordt ze te beheersen.

Beheersmaatregelen	
Nr.	Maatregelen
1	Feitelijk geen beheersmaatregel voor aanwezig omdat hier inkomsten uit het gemeentefonds betreft, deze zijn niet beïnvloedbaar.
2	Bij de definitieve afweging over de bezuinigingen vooral inzetten op "relatief makkelijke" maatregelen en bij maatregelen in bijvoorbeeld werkwijzen actief monitoren op de (financiële) effecten.
3	Zorgen voor een realistische begroting en tijdige tussentijdse rapportages. Continue monitoring van de dienstverlening om knelpunten tijdig te signaleren en op tegen.
4	Met het Transformatieplan 2.0 "Begrenzen van de zorg" streven we naar een compacte, efficiënte en effectieve uitvoering in het zorgdomein en het stabiliseren van de personeelsformatie. Er is een Taskforce ingesteld en er wordt o.a. een systeem van budgetplafonds ingevoerd om de beheersbaarheid van de uitgaven te vergroten.
5	Actiever bedrijfsperven verkopen om de voorraad voor 2020 te laten dalen. Eventueel een anderen invulling (met waarde) vinden voor de af te boeken percelen.
6	Aanvullende inspanningen om de instroom te beperken en uitstroom te verhogen.
7	Gelden beschikbaar stellen uit andere stelposten in de begroting, prioritering van taken.
8	De effecten van een rechtspositioneel besluit zullen in samenspraak met de betrokkene actief worden besproken en er wordt ingezet op een (vroegtijdige) re-integratie en begeleiding van werk naar werk.

Weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit kan op verschillende manieren worden bepaald. Feitelijk komen alle budgetten, ook vrije reserves of bestemmingsreserves waarvan de bestemming nog gewijzigd kan

worden, in aanmerking voor de bepaling van de weerstandscapaciteit. Om praktische redenen worden in deze paragraaf alleen de (nog) niet geormerkte budgetten meegenomen voor de bepaling van de weerstandscapaciteit, deze ziet er daarmee als volgt uit:

Beschikbare weerstandscapaciteit	
Dekkingen	Omvang
Risicoreserve (stand jaarrekening 2019)	€ 3.293.210
Algemene reserve (stand zomernota 2019)	€ 7.359.370
Incidentele begrotingsruimte (2020)	€ 25.000
Totale weerstandscapaciteit	€ 10.677.580

Ten opzichte van de jaarrekening 2019 is voor de berekening van de weerstandscapaciteit rekening gehouden met een daling van ongeveer € 3 miljoen. Dit betreft de onttrekking ten behoeve van de WMO (cf raadsbesluit bij het vaststellen van de begroting 2020) en het vastgestelde begrotingstekort van 2020.

Algemene reserve

De algemene reserve is meegeteld omdat hierop geen nadere verplichtingen rusten. Die verplichtingen zijn afgedekt via de bestemmingsreserve "te besteden gemeentelijke budgetten" en de overige bestemmingsreserves. Om die reden komt ook de (vrij te besteden) algemene reserve in aanmerking voor de berekening van de weerstandscapaciteit.

Onbenutte belastingcapaciteit

Bestaand beleid is dat er bij afval en riool al naar 100% kostendekkendheid wordt gestreefd, ten aanzien van de onbenutte belastingcapaciteit gaat het dan vooral over de OZB. Hiervoor geldt als uitgangspunt dat maximaal de inflatiecorrectie wordt gehanteerd. Om die redenen wordt de onbenutte belastingcapaciteit voortaan bij de berekening van de weerstandscapaciteit buiten beschouwing gelaten omdat deze door dat uitgangspunt momenteel feitelijk niet aanwezig is.

Voor de hoogte van de OZB geldt overigens ook geen voorgeschreven norm, behalve bij een eventuele "artikel 12-aanvraag", dan geldt een normtarief voor de OZB als één van de toelatingseisen.

In dat geval dient een gemeente minimaal 20% meer OZB te heffen dan het landelijk gemiddelde. Op basis van die norm bedraagt de onbenutte belastingcapaciteit voor de gemeente Rheden ruim € 2 miljoen.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen het risicoprofiel en de weerstandscapaciteit en wordt uitgedrukt in de weerstandsratio.

Weerstandratio	Begroting 2021
A Totale weerstandscapaciteit	€ 10.667.580
B Risicoprofiel	€ 5.930.000
Weerstandratio	1,8

Weerstandsratio

Voor een nadere duiding van de ratio kan onderstaande normtabel worden gehanteerd.

Weerstandsratio	Betekenis
> 2,0	Uitstekend
1,4 - 2,0	Ruim voldoende
1,0 - 1,4	Voldoende
0,8 - 1,0	Matig
0,6 - 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

Conclusie

Ten opzichte van de jaarrekening 2019 (laatste actualisatie) is het risicoprofiel gestegen en de weerstandscapaciteit gedaald van 2,6 naar 1,8.

Dat bevestigt de al bestaande noodzaak om de begrotings- en rekening tekorten daadwerkelijk en snel af te bouwen om te voorkomen dat we op korte termijn onder een ratio van 1 uitkomen.

Financiële Kengetallen

De financiële positie van de gemeente is onder meer te beoordelen aan de hand van een aantal financiële kengetallen. Om ook de vergelijkbaarheid tussen gemeente te bevorderen zijn er met ingang van 2015 door het BBV een vijftal voorgeschreven. De betreffende kengetallen zijn hieronder opgenomen en nader toegelicht.

Verloop van de kengetallen						
Kengetallen:	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Netto schuldquote	81%	91%	81%	80%	77%	74%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	77%	89%	77%	76%	73%	70%
Solvabiliteitsratio	20%	14%	14%	14%	14%	14%
Structurele exploitatieruimte	-6,60%	-3,40%	-1,30%	-1,10%	-1,40%	-1,70%
Grondexploitatie	0,57%	0%	0%	0%	0%	0%
Belastingcapaciteit	90%	90%	90%	90%	90%	90%

Voor de goede orde: bovenstaande kengetallen zijn een resultaat van de cijfers in de meerjarenbegroting op basis van bestaande beleid. De lage solvabiliteitsratio toont, naast het structurele tekort, de noodzaak van de bezuinigingen aan.

Toelichting

Netto schuldquote en Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Normaal ligt de netto schuldquote van een gemeente tussen 0% en 90%. Als de netto schuldquote tussen 90% en 130% ligt, is de gemeenteschuld hoog (oranje). Hij moet niet verder stijgen. Als de netto schuldquote boven de 130% uitkomt, dan bevindt de gemeente in de gevarenszone (rood). Het bestuur moet er werk van maken om de schuld te verlagen. (Bron: VNG -website).

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteitsratio wordt berekend door het totale eigen vermogen te delen door het totaal van de passiva.

De structurele exploitatieruimte dient om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Een percentage van 0% betekent een sluitende begroting, een positief percentage wil zeggen dat er begrotingsruimte is. Feitelijk biedt het financieel meerjarig perspectief bij de begroting een betere indicatie.

Het kengetal grondexploitatie kan een grote invloed op de financiële positie van een gemeente hebben (zowel positief als negatief). Dit kengetal geeft een indicatie van het relatieve belang van de grondexploitatie. Het percentage is de waarde van bouwgronden in relatie tot de totale baten exclusief de reserves. De jaarlijkse actualisatie van de grondexploitatie geeft overigens een concreter beeld van het verwachte verloop van grondexploitaties.

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen kan worden gerelateerd aan de totale woonlasten. De woonlasten worden bepaald aan de hand van de OZB, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing voor een woning met een gemiddelde WOZ-waarde. Overigens zegt dit percentage niets over de feitelijke onbenutte belastingcapaciteit, dat is immers een politieke keuze (zie ook de passage hierover bij de weerstandscapaciteit op de vorige pagina's).

Beoordeling van de kengetallen

Net zoals bij de bepaling van de weerstandscapaciteit gelden er ook voor deze kengetallen geen harde voorgeschreven normen. Door de Provincie Gelderland wel een indeling in drie categorieën opgegeven als richtinggevend voor de beoordeling. Aan de categorieën wordt in principe geen kwalificatie gegeven, omdat normering in eerste instantie door de gemeente zelf dient plaats te vinden. Wel kan er worden gesteld dat categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest. Eén afzonderlijk kengetal zegt niet alles, de kengetallen moeten altijd in relatie tot elkaar worden gezien. In onderstaande tabellen is een en ander weergegeven.

Handreiking beoordeling	Ontwikkeling financiële positie		
	Categorie A (minst risicovol)	Categorie B	Categorie C (meest risicovol)
Netto schuldquote	< 90 %	90 - 130 %	> 130 %
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 90 %	90 - 130 %	> 130 %
Solvabiliteitsratio	> 50 %	20 - 50 %	< 20 %
Structurele exploitatieruimte	BEGR en MJB > 0 %	BEGR of MJB > 0 %	BEGR én MJB < 0 %
Grondexploitatie	< 20 %	20 - 35 %	> 35 %
Belastingcapaciteit	< 95 %	95 - 105 %	> 105 %

Conclusie:

De kengetallen grondexploitatie en belastingcapaciteit zijn, ook op basis van het bestaande beleid, redelijk stabiel en vallen in categorie A. Voor de andere kengetallen geldt dat deze de laatste jaren verslechteren. Voor wat betreft de schuldquote komt deze in categorie A wanneer we erin slagen de begrotingstekorten terug te dringen. Voor wat betreft de solvabiliteitsratio zullen we de komende jaren onze vermogenspositie moeten versterken.

C. Onderhoud Kapitaalgoederen

De gemeente heeft de verantwoordelijkheid voor het beheer van de openbare ruimte. De openbare ruimte bestaat uit verschillende kapitaalgoederen (wegen, riolering, groen, openbare verlichting, speelvoorzieningen en gebouwen) welke dienen te worden onderhouden om de continuïteit te kunnen waarborgen.

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in het beleidskader en de financiële consequenties van het onderhoud van kapitaalgoederen in de openbare ruimte.

Het onderhoud van de kapitaalgoederen wordt, mits mogelijk, zoveel mogelijk in samenhang met de diverse projecten uitgevoerd in integrale projecten.

Wettelijke eisen en informatievoorziening

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn de bepalingen opgenomen waaraan de verslaglegging inzake het onderhoud kapitaalgoederen moet voldoen. In de 'financiële verordening gemeente Rheden' zijn eveneens bepalingen opgenomen. Ter informatie zijn hieronder de bepalingen van de BBV en de 'financiële verordening gemeente Rheden' opgenomen die de inhoud van de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen bepalen. In de uitwerking van deze paragraaf zijn deze bepalingen als uitgangspunt gehanteerd.

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Artikel 12

De paragraaf betreffende het onderhoud van kapitaalgoederen bevat tenminste de volgende kapitaalgoederen:

- Wegen;
- Riolering;
- Water;
- Groen;
- Gebouwen.

Van de kapitaalgoederen, bedoeld in het eerste lid, wordt aangegeven:

- Het beleidskader;
- De uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties;
- De vertaling van de financiële consequenties in de begroting.

Financiële verordening gemeente Rheden

Artikel 18, lid 1

Het college biedt tenminste eens in de raadsperiode van vier jaar de diverse nota's voor het onderhoud van de openbare ruimte aan. Deze nota's geven het kader weer voor de inrichting van het onderhoud en het beoogde onderhoudsniveau voor het openbaar groen, riolering, wegen, kunstwerken/straatmeubilair en onderhoud gebouwen en eveneens de normkostensystematiek en het meerjarig budgettair beslag. De raad stelt de nota's vast. Indien een ruimere periode wordt gehanteerd dan vier jaar dan zal het college de raad informeren.

Artikel 18, lid 2

Bij de begroting en het jaarverslag doet het college in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen verslag over:

- de beschikbare nota's en de beleidsuitgangspunten betreffende het onderhoud van de kapitaalgoederen;
- de hieruit voortvloeiende financiële consequenties;
- de vertaling van de financiële consequenties in de begroting.

Openbare ruimte

In 2020 is de Beheernota Openbare Ruimte vastgesteld. In 2021 worden de beheerplannen geïmplementeerd. De Beheernota is de integrale vertaling van de (politieke) visie en het vastgestelde beleid van de gemeente op de openbare ruimte (voor de groene, grijze en blauwe assets) tot een financieel, technisch en kwalitatief uitgangspunt voor de beheerplannen.

De Beheernota vormt daarmee de schakel tussen de visie op de openbare ruimte enerzijds en de inrichting en het beheer ervan anderzijds.

Aan de hand van de Beheernota Openbare Ruimte en de beheerplannen zal de organisatie beter kunnen inspelen op kansen, ontwikkelingen en risico's.

Het is noodzakelijk om in een vroegtijdig stadium inzicht te hebben in de uit te voeren gemeentelijke projecten in de openbare ruimte. Hierdoor is het mogelijk de afzonderlijke planningen van de diverse disciplines op elkaar af te stemmen en prioriteiten hierin te stellen. Een dergelijke afstemming maakt uitvoering van integrale projecten mogelijk.

De taken die binnen een integrale planning op elkaar afgestemd worden zijn: rioleringswerkzaamheden, weg- en groenonderhoud, openbare verlichting, verkeersveiligheid, woningbouwplannen en het aanbrengen van voorzieningen voor mindervaliden en slechtzienden.

Integrale uitvoering betekent per definitie dat bepaalde werkzaamheden vervroegd of vertraagd worden uitgevoerd ten opzichte van de optimale technische en financiële planning van de afzonderlijke disciplines. Op termijn (cyclische onderhoudsperiode) nivelleert echter dit verschil. Een integrale planning ("werk met werk maken") heeft uit financieel en maatschappelijk oogpunt de voorkeur.

Hieronder wordt per onderwerp ingegaan op kerncijfers, het beleidskader en ontwikkelingen. Indien van toepassing worden ook eventuele risico's genoemd.

Riolering en water

Kerncijfers	
Vrijverval:	243.436 m ¹
Infiltratieriool:	20.516 m ¹
Persleiding:	35.976 m ¹
Oppervlakte binnenwater:	266 hectare

Kaders

De gemeente heeft een verplichting tot het vaststellen van een Gemeentelijk Rioleringsplan, op grond van de Wet milieubeheer. Hierin dient verwoord te zijn hoe de gemeente aan haar (wettelijke) zorgplicht, voor een doelmatige inzameling en transport van afvalwater, invulling geeft.

Water en riolering zijn verweven met onze omgeving. We hebben de openbare ruimte nodig voor een goed, toekomstbestendig stedelijk waterbeheer. Anderzijds zijn water en riolering nodig om de omgeving goed te laten functioneren. De afvalwaterketen moet bijdragen aan een goede, schone en prettige werk- en leefomgeving met als belangrijkste doel de volksgezondheid. Daarbij moeten de doelen doelmatig worden gerealiseerd tegen minimale kosten.

Uw raad heeft in 2020 de beheernota Openbare Ruimte vastgesteld. Op basis van de Beheernota maakt de gemeenteraad een onderbouwde keuze voor integraal beleid en beheer van de openbare ruimte. De gemeenteraad legt hiermee het beleid, de kwaliteit en bijbehorende budgetten vast. De kadernota vormt de basis om het beleid uit te werken tot concreet beheer in het watertakenplan.

Het afvalwaterketenplan (voorheen het GRP) 2018 t/m 2021 is samen met de partners gemeente Bronckhorst, gemeente Doesburg en het waterschap Rijn en IJssel opgesteld en is door het college begin 2018 vastgesteld.

Uit te voeren in 2021

- Uitvoeren geplande maatregelen uit het WTPO
- Uitvoering geven aan de integrale investeringsprojecten.

Ontwikkelingen

Het klimaat heeft grote invloed op het water- en rioolbeheer en op de inrichting en het beheer van de openbare ruimte. In de Deltabeslissing Ruimtelijke adaptatie hebben alle overheden samen de ambitie vastgelegd om Nederland voor 2050 zo goed mogelijk klimaatbestendig en waterrobuust in te richten. Dat het klimaat verandert staat vast, maar het is nog onzeker hoeveel en hoe groot de effecten op het beheer zullen zijn.

Wegen

Kerncijfers	
Asfalt	1.228.290 m ²
Elementen	1.340.421 m ²
Beton	93.564 m ²
Overig	50.192 m ²

Kaders

De gemeenteraad heeft in 2020 de Beheernota Openbare Ruimte vastgesteld. Op basis van de Beheernota maakt de gemeenteraad een onderbouwde keuze voor integraal beleid en beheer van de openbare ruimte. De gemeenteraad legt hiermee het beleid, de kwaliteit en bijbehorende budgetten vast.

Planning uit te voeren in 2021

- Groot onderhoud conform jaarplanning;
- Klein onderhoud conform jaarplanning (klachtenonderhoud maakt hier deel van uit, uitvoering deels door Buurtbeheer gemeente Rheden deels door aannemers);
- Uitvoering geven aan de integrale investeringsprojecten zoals aangeven bij riolering en water.

Ontwikkelingen

We proberen zoveel als mogelijk de werkzaamheden aan het riool en de weg vroegtijdig met/op elkaar af te stemmen. Het kwaliteitsniveau van de wegen is vastgelegd in de Beheernota.

Openbare Verlichting

Kerncijfers	
Lichtmasten	7.064 stuks
Armaturen	7.406 stuks
Lichtbronnen	7.456 stuks

Planning uit te voeren in 2021

- Klein en groot onderhoud conform jaarplanning (klachtenonderhoud maakt hier deel van uit, uitvoering door aannemer);
- Uitvoering, zover van toepassing, geven aan de integrale investeringsprojecten zoals aangeven bij water en riolering.

- Implementatie van het in 2020 vastgestelde beleidsplan openbare verlichting. Hierbij gaan we voor een duurzamer beheer van onze OVL. Tevens gaan we verder met de uitrol naar 100% duurzame verlichting wat we uiterlijk in 2030 gerealiseerd willen hebben (64% is nu reeds duurzame LED verlichting).

Risico's

Door het uitvoeren van de grootschalige vervanging zijn de risico's teruggebracht naar het geringe niveau van een defecte lamp. Wel zien we meer en meer dat het (verouderde) net van Liander storingen veroorzaakt waardoor het lijkt als of de verlichting stuk is maar de oorzaak in het net moet worden gezocht.

Ontwikkelingen

De armaturen en masten die worden vervangen zijn vanaf 2021 100% circulair.

Groen en spelen

Kerncijfers	
Openbaar groen	151 ha
Bomen (in de openbare ruimte)	12.980 st
Speelplaatsen	95 st
Speeltoestellen	436 st

Kaders

De gemeenteraad heeft in 2020 de Beheernota Openbare Ruimte vastgesteld. Op basis van de Beheernota maakt de gemeenteraad een onderbouwde keuze voor integraal beleid en beheer van de openbare ruimte. De gemeenteraad legt hiermee het beleid, de kwaliteit en bijbehorende budgetten vast. De kadernota vormt de basis om het beleid uit te werken tot concreet beheer in het gemeentelijk beheerplan Groen/Spelen.

Uit te voeren in 2021

- Uitvoering geven aan de integrale investeringsprojecten.
- Op basis van inspecties en meerjaren-onderhoudsplanung wordt per jaar een jaarprogramma groen en spelen uitgevoerd.

Ontwikkelingen

Het kwaliteitsniveau van het groen is vastgelegd in de Beheernota Openbare Ruimte. In 2021 wordt het beheerplan Groen en Spelen geactualiseerd in samenspraak met de overige beheerplannen. Door de Ikbuurtmee!-cheques ontstaan meerdere wijkinitiatieven voor speelplekken.

In 2021 continueren wij het proces om ons openbaar groen klimaat bestendiger in te richten en beheren. Het proces richt zich op gebruik van plantsoorten en het verwerken van groenafval. Duurzaamheid en circulariteit hangen hiermee samen.

Gebouwen

Gebouwen		
1 Beleidsvolgend vastgoed		
Sport		
	Sporthal De Dumpel	Gruttostraat 14 Velp
	Gymzaal Jan Luijkenlaan	Jan Luijkenlaan 2-a Velp
	Sporthal De Hangmat	Ijsselsingel 9 Rheden
	Openluchtbad Rheden	Ijsselsingel 9 Rheden

	Gymzaal Bloemershof	Burg. Bloemerstraat 3 Dieren
	Sporthal Theotorne	Ericaplein 3 Dieren
	Gymzaal Huijgenslaan	Huijgenslaan 44 Dieren
	Kleedruimte De Pinkenberg	De Pinkenberg 5-a Rozendaal
Onderwijs		
	De Kroeseboom	Haverweg16/16a Rheden
	Kon. Emmaschool	Hogestraat 31 Dieren
Dorpshuizen		
	MFA Het Kasteel	Heeckerenstraat 201 Velp
	MFA Van Voorhuizenschool	Schoolstraat 12 Velp
	MFA Nieuw Bergstein	Binnenweg 40-a Ellecom
	MFA De Oase	Ericaplein 1 Dieren
Cultuur		
	De Bundel	Ericaplein 5 Dieren
	Openluchttheater De Pinkenberg	De Pinkenberg 6 Rozendaal
	Muziektent Velp	Overbeeklaan 7 Velp
	Muziektent Rheden	Havelandseweg 90 Rheden
	Muziektent Ellecom	Binnenweg 40 c Ellecom
	Muziektent Spankeren	Kerkplantsoen 2 Spankeren
	Muziektent Laag-Soeren	Bosrichterlaan 1 Laag-Soeren
Parkeren		
	Parkeergarage Dieren	Hardewijkerweg 2 Dieren
Brandweer		
	Brandweergarage Velp	Noorder Parallelweg 21 Velp
	Brandweergarage Rheden	Worth Rhedenseweg 66 Rheden
Cultureel erfgoed		
	Kerktoeren NH-kerk Oude Jan Velp	Kerkstraat 56 Velp
	Kerktoeren NH-kerk Rheden	Dorpsstraat 51 Rheden
	Kerktoeren NH-kerk Ellecom	De Friedhof 6 Ellecom
	Kerktoeren NH-kerk Spankeren	Kerkweg 2 Spankeren
	Poort Overbeek	Overbeeklaan ong. Velp
	Dorpspomp Velp	Kerkstraat ong. Velp (bij kerk)
	Gemaal De Volharding	Lathumseweerweg 2 Velp
	Emmapyramide Velp	Kluzenaarsweg ong. Rozendaal
	Dorpspomp Rheden	Dorpsstraat ong. Rheden
	Veerwachtershuisje Dieren	Aan 't Veer 1 Dieren
	Israëlische begraafplaats	Bernard Zweerslaan 1 Dieren
	Priesnitzmonument	Priesnitzlaan 25 Laag-Soeren
2 Eigen huisvesting		
	Gemeentehuis De Steeg	Hoofdstraat 3 De Steeg
	Gemeentewerf Velp	Biljoen 8-10 Velp
	Gemeentewerf Dieren	Meidoornlaan 2 Dieren
	Begraafplaats Heiderust	Lentsesteeg 21 Rheden
	Begraafplaats Imboslaan	Imboslaan 63 Dieren
	Begraafplaats Harderwijkerweg	Harderwijkerweg 3 Dieren
3 Overig vastgoed		
	Woning sportpark Velp	De Pinkenberg 5 Rozendaal
	Bedrijfsruimte	Den Heuvel 32 Velp
	Woning Heiderust	Lentsestraat 21 Rheden

	Koepel De Kaap	Beekhuizenweg 2 Rheden
	Woning Sportpark	Ijsselsingel 89 Rheden
	Woning Sportpark	Adm. Helfrichlaan 97 Dieren
	Bedrijfsruimte	Adm. Helfrichlaan 97-a Dieren
	Bedrijfsruimte 2Switch	Spankerenweg 58-a Dieren
	Winkel	Spoorstraat 46/48 Dieren
	Winkel	Stationsplein 32 Dieren
	Woning	Kappersweg 1 Spankeren
	Woonwagenstandplaats	Van Aldenburglaan 38 De Steeg
	Woonwagenstandplaats	Van Aldenburglaan 40 De Steeg
	Tellegenlaan 2 Dieren	Tellegenlaan 2 Dieren
	Ijsselsingel 95 (WIK huis)	Ijsselsingel 95 Rheden
	Trafo Trolleybus	Zutphensestraatweg 7-a Velp

Evenementen- en marktaansluitingen

9 evenementenkasten

Onderhoud vastgoed

Het SBO Gebouwen wordt met ingang van dit begrotingsjaar omgezet in een voorziening "Onderhoud vastgoed". De meerjarenonderhoudsplannen per pand zijn geactualiseerd. Een groot deel van het onderhoud wordt aanbesteed zodat de continuïteit en de kwaliteit van het onderhoud gewaarborgd blijft.

Uit te voeren in 2021

- Onderhoud conform jaarplanning;
- Uitvoering en implementatie Rhedens vastgoedkader
- Afronding bouw nieuwe zwembad Velp
- Renovatie Openluchttheater De Pinkenberg
- Heroverweging Exploitatie Van Voorthuizenschool

Ontwikkelingen

Huisvestigingsvraagstuk van het gemeentehuis

We geven nadere invulling aan het huisvestigingsvraagstuk van de ambtelijke organisatie. De gemeente streeft naar een efficiënte en effectieve dienstverlening en werkt vanuit een centraal gebouw gebiedsgericht.

Verduurzaming gemeentelijk vastgoed

De verduurzaming van onze kantoorgebouwen krijgt in 2021 prioriteit vanwege de wettelijke verplichting om alle kantoorgebouwen op 1 januari 2023 minimaal naar Energielabel C te hebben gebracht.

D. Financiering

In de paragraaf financiering wordt de financieringsfunctie uiteengezet. In de financiële verordening is opgenomen dat het college zorgdraagt voor de uitoefening van de financieringsfunctie. De kaders daarvoor zijn vastgelegd in het treasurystatuut, vastgesteld in 2014.

Deze paragraaf bevat o.a. de beleidsvoornemens ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille en geeft inzicht in de rentelasten, het renteresultaat en de wijze waarop rente wordt toegerekend. Daarnaast geeft het inzicht in de financieringsbehoefte van de gemeente.

In deze paragraaf zijn de volgende onderdelen opgenomen:

- Algemene ontwikkelingen
- Doelstelling van de treasuryfunctie
- Risicobeheer treasuryfunctie
- Beleid inzake financiering en financieringspositie
- Rentemethodiek

Algemene ontwikkelingen

Ontwikkeling schuldpositie

Door het negatieve resultaat van 2019, de verwachte negatieve resultaten in de voorliggende meerjarenraming (wanneer deze niet worden omgebogen) en investeringen (zoals de nieuwbouw van het zwembad) zal de schuld toenemen. De feitelijke uitgaven zijn hierdoor nu eenmaal hoger dan de inkomsten, dat zegt in principe niets over de het saldo van de baten en de lasten (exploitatiesaldo). Wel is het zo dat dit nadelig doorwerkt in de kengetallen voor de netto schuldquote en solvabiliteit.

Rente ontwikkeling

De rente op de geld- en kapitaalmarkt wordt voornamelijk bepaald door het beleid van de centrale banken. Als gevolg van de COVID-19 krimpt de economie fors. De verwachting is dat de rente die zeer laag is, voorlopig ook laag wordt gehouden door de Europese centrale bank.

Doelstelling treasuryfunctie

Aantrekken van middelen

Bij het aantrekken van middelen wordt gestreefd naar het optimaliseren van de renteresultaten en het beperken van renterisico's. De looptijd van nieuw aan te trekken leningen worden afgestemd op de actuele rente ontwikkeling en de verwachte liquiditeitsbehoefte.

Verstreking van leningen en garantstellingen

Ingevolge de Wet FIDO kan de gemeente slechts leningen en garanties verstrekken ten behoeve van de uitoefening van de publieke taak. De gemeente Rheden hanteert bij het verstrekken van leningen uit hoofde van de publieke taak de volgende uitgangspunten:

- a) de activiteit waarvoor een lening of garantie wordt gevraagd dient bij te dragen aan de realisering van één of meerdere voor de gemeente Rheden maatschappelijk relevant geachte doelstellingen, blijkende uit beleidsplannen en/of de begroting.
- b) de kredietrisico's dienen aanvaardbaar te zijn. Het college zal hiervoor een schriftelijk advies vragen van een intern- en/of extern financieel deskundige over de kredietwaardigheid van de aanvrager;
- c) de aanvrager heeft schriftelijk verklaard dat de benodigde financiering niet kon worden verkregen bij derden in de vorm van subsidies etc.;
- d) de aanvrager heeft schriftelijk aangetoond in het bezit te zijn van alle eventueel voor de activiteit noodzakelijke (publiekrechtelijke en onherroepelijke geworden) vergunningen en eventueel benodigde privaatrechtelijke toestemmingen;

- e) de aanvrager verleent medewerking aan de door de gemeente geëiste voorwaarden, waaronder de lening c.q. garantstelling tot stand zal komen. Deze voorwaarden betreffen onder meer de beperking van de financiële risico's voor de gemeente, onder meer door het –zo mogelijk- vestigen van een zakelijk zekerheidsrecht (b.v. hypotheekrecht), een looptijd van de lening of garantstelling van maximaal 10 jaar na ondertekening van de overeenkomst, een vooraf bepaald aflossingsschema en de informatieplicht bij het niet nakomen van de betalingsplicht;
- f) het college verleent geen medewerking aan een aanvraag voor een lening of garantie van een winst beogende (commerciële) instelling', als bedoeld in artikel 2 van de Wet op de Vennootschapsbelasting. In bijzondere omstandigheden, dan wel onbillijkheden van overwegende aard, kan het college van deze voorwaarde afwijken.
- g) Voor het begrotingsjaar 2021 wordt uitgegaan van een maximale hoofdsom van leningen en garanties van € 1.000.000 welke door het college mag worden aangegaan. Het is het college niet toegestaan om dit budget te overschrijden, zonder instemming van de raad.

Wij nemen, gelet op bovengenoemde voorwaarden, een beslissing of we zullen meewerken aan het verstrekken van een lening of een garantie. We stellen de aanvrager van de lening of garantstelling schriftelijk in kennis van (de argumenten van) het genomen besluit. Uw raad zal vooraf in kennis worden gesteld bij het verstrekken van leningen of garantstellingen voor een bedrag hoger dan € 250.000 per aanvraag. Wij zullen in deze gevallen in onze besluitvorming de zienswijze van de raad meenemen.

Risicobeheer treasuryfunctie

Hieronder wordt een analyse gegeven van de risicoaspecten die verbonden zijn aan de uitvoering van de treasuryfunctie binnen de gemeente Rheden. Wij gaan daarbij in op de renterisico's, kredietrisico's, en debiteurenrisico.

Renterisico's

Voor het renterisicobeheer worden de normen gehanteerd conform de Wet FIDO. Het gaat hierbij om de kasgeldlimiet, waarbij een beperking wordt opgelegd aan de omvang van de netto vlottende schuld én de renterisiconorm. De renterisiconorm bepaalt het maximum aan leningen met een rente typische looptijd van één jaar of langer die geherfinancierd moeten worden of waarvan de rente herzien moet worden. Deze normen zijn ingesteld om de invloed van rentewijzigingen op het resultaat te beperken. Hieronder wordt een berekening gegeven van de *kasgeldlimiet* en de *renterisiconorm*.

Berekening kasgeldlimiet (bedragen x € 1.000)	2021
Begrotingstotaal (bedrag)	121.234
Toegestane kasgeldlimiet (percentage)	8,5%
Kasgeldlimiet (bedrag)	10.305

De kasgeldlimiet geeft de maximale omvang van de netto vlottende schuld aan. De netto vlottende schuld is het saldo van rekening courant kredieten en tegoeden, het kasgeld en de opgenomen gelden met een oorspronkelijke rent typische looptijd van korter dan één jaar.

Indien 3 kwartalen achtereen de kasgeldlimiet wordt overschreden moet de toezichthouder (de provincie) geïnformeerd worden en een plan worden ingediend. Wanneer de netto vlottende schuld boven de kasgeldlimiet uitkomt, wordt door omzetting naar een langlopende lening ruimte gecreëerd. Door middel van een goede planning en monitoring wordt de kasgeldlimiet bewaakt.

Berekening renterisiconorm (bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024
1. Renteherzieningen	0	0	0	0
2. Aflossingen	15.000	10.000	20.000	22.500
3. Renterisico (=1+2)	15.000	10.000	20.000	22.500
4a. Begrotingstotaal	121.234	121.096	122.075	123.392
4b. Percentage cf. ministeriële regeling	20%	20%	20%	20%
4. Renterisiconorm (=4ax4b)	24.247	24.219	24.415	24.678
5. Ruimte binnen de norm (=4 -3)	9.247	14.219	4.415	2.178

De renterisiconorm geeft de som aan van het bedrag aan vaste schuld waarvan de rente mag worden herzien of het bedrag dat in aanmerking komt voor herfinanciering. Hiermee wordt nagestreefd dat de vaste leningenportefeuille zodanig gespreid is dat de renterisico's gelijkmatig over de jaren zijn verdeeld. De renterisiconorm is vastgesteld op 20% van het begrotingstotaal.

Het renterisico wordt berekend door te bepalen welk deel van de portefeuille aan vaste schuld in enig jaar geherfinancierd moet worden door het aangaan van nieuwe leningen én voor welk deel van de vaste schuld op basis van de leningsvoorwaarden de rente wordt herzien. Het aldus berekende bedrag geeft dan het bedrag aan waarover renterisico's worden gelopen.

In 2021 verwachten we een nieuwe lening van € 15 miljoen aan te trekken voor herfinanciering van een lening die dan afloopt. De renterisiconorm komt hierbij niet in het geding en zal ook de komende jaren niet in het geding zijn. Bovendien maakt de huidige en voorlopig te verwachte lage rentestand het risico in ieder geval al kleiner. Overschrijding van de norm (waarvan overigens geen sprake is) is vooral een probleem wanneer de rente van de nieuwe lening een veel hoger is dan het percentage van de oude lening.

Kredietrisico's

Kredietrisico's worden gelopen bij het uitzetten van overtollige middelen en het verstrekken van leningen en garantstellingen. Kredietrisico's worden beperkt door de eisen die de Wet financiering decentrale overheden (Wet FIDO) stelt aan tegenpartijen en producten op de geld- en kapitaalmarkten en door de specifieke eisen die de gemeente stelt aan de partij waaraan middelen worden verstrekt.

De verwachting is dat er in 2021 geen overtollige middelen worden uitgezet. Eventuele tijdelijke overtollige kasmiddelen zullen worden uitgezet conform de wettelijke kaders inzake het schatkistbankieren.

Op de reeds verstrekte leningen is het risico minimaal gezien de geldnemers en de looptijd. Het gaat hier een achtergestelde lening aan Alliander, AV Gelre, Starterslening VROM, SVN duurzaamheids-leningen en SVN blijvers leningen. Begin 2020 bedraagt het saldo ca. € 4,7 miljoen.

Daarnaast neemt de gemeente Rheden deel in het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Middels een achtervangovereenkomst staat de gemeente per 31-12-2019 garant voor ca. € 184 miljoen aan leningen die zijn verstrekt aan woningcorporaties. Gezien de vermogenspositie van het WSW, de goede controle en toetsing door dit fonds en de spreiding van de risico's over de deelnemende gemeenten en het feit dat er nog nimmer een beroep op de achtervang is gedaan, is dit als een zeer laag risico te kwalificeren.

Debiteurenrisico's

De debiteuren worden in de balans gewaardeerd tegen nominale waarde, onder aftrek van een voorziening voor dubieuze debiteuren. Periodiek worden de posten beoordeeld op inbaarheid.

Eventuele oninbare vorderingen worden afgeboekt ten laste van de voorziening. De hoogte van deze voorziening wordt jaarlijks bij de jaarrekening opnieuw vastgesteld.

Beleid inzake financiering en financieringspositie

De financieringskosten worden in de begroting 2021 en de meerjarenraming 2022-2024 opgenomen op basis van een geactualiseerde middellange financieringsprognose. Hierbij wordt de financieringspositie van de gemeente berekend en over het overschot c.q. tekort rente gecalculeerd. In de begroting 2021 ev. wordt voor het financieringstekort voor zover deze de kasgeldlimiet overschrijdt een rentekostenvoet gehanteerd van 0,5%. Voor kortlopende financiering (onder de kasgeldlimiet) wordt ook een rentepercentage gehanteerd van 0,5%. Het financiële effect zal verwerkt worden in de meerjarenraming 2022-2024.

De structurele rentekosten zijn daarmee volledig in de begroting en meerjarenraming verwerkt. In het volgende overzicht wordt de verwachte financieringsbehoefte weergegeven.

Berekening financieringstekort (x € 1.000)	31-12-2020	31-12-2021
Materiële vaste activa	116.831	113.114
Immateriële vaste activa	375	350
Financiële vaste activa	4.022	4.022
Erfpachtgronden	690	690
Totaal vaste activa	121.918	118.394
Algemene reserve	10.678	8.778
Bestemmingsreserve	10.172	8.146
Voorzieningen	4.388	4.454
Vreemd vermogen lang	90.500	90.500
Financieringstekort	6.180	6.516

Het verwachte financieringstekort is groter dan de kasgeldlimiet. Conform het beleid bedragen de begrote rentelasten 0.5% van het gemiddelde geraamde tekort. Onderstaand is een overzicht opgenomen van de financieringsportefeuille voor langlopende leningen.

Financieringsportefeuille voor langlopende leningen							(bedragen x € 1.000)	
Jaar	Loop-tijd	Rente	Jaar laatste aflossing	Stand 1-1-2021	Aflossing	Herfinanciering/extra lening	Stand 31-12-2021	
2013	10	2,62%	2023	10.000			10.000	
2016	5	0,29%	2021	15.000	15.000		0	
2017	5	0,19%	2022	10.000			10.000	
2018	10	1,26%	2028	15.000			15.000	
2018	5	0,35%	2023	5.000			5.000	
2018	5	0,43%	2023	5.000			5.000	
2019	5	0,265%	2024	12.500			12.500	
2019	5	0,50%	2024	10.000			10.000	
2020	5	-0,01%	2025			8.000	8.000	
2021	5	0,50%	2026			15.000	10.000	
				82.500	15.000	8.000	90.500	

Rentemethodiek

Met ingang van het begrotingsjaar 2017 worden de rentelasten toegerekend aan de taakvelden. Bij de toerekening van de rentelasten is de rente-omslag-methode voorgeschreven. Het totaal van de rentelasten wordt omgeslagen over het geheel van de investeringen. Als rentelasten worden beschouwd:

- Voor de externe financiering: het totaal van de rentelasten op de langlopende geldleningen en de kortlopende financiering minus de renteopbrengsten van overtollige middelen.
- Voor de interne financiering: de bespaarde rente over de reserves en voorzieningen.

Door toepassing van de rente-omslag-methode worden de rentelasten op basis van de stand van de investeringen toegerekend aan de taakvelden in de programmabegroting. De gedachte achter het toerekenen van bespaarde rente over de reserves en voorzieningen is dat het voor de kostprijsberekening niet uitmaakt of hiervoor externe financiering is aangetrokken of dat dit uit eigen middelen gefinancierd is.

Voor 2021 bedraagt het voorgecalculerde omslagpercentage 0,91%.

Berekening omslag rente (Bedragen x € 1.000)	
Externe rentelasten	706
Externe rentebaten	0
Totaal door te rekenen externe rente	706
minus:	
Rente doorbrekend aan de grondexploitatie	8
Saldo door te rekenen rente	698
plus:	
Rente over eigen vermogen per 1-1	99
Rente over voorzieningen	13
Saldo aan taakvelden toe te rekenen rente *)	810
Rente omslag (= toe te rekenen rente/waarde vaste activa per 1-1)	0,91%

*) Inclusief taakveld Overhead

E. Bedrijfsvoering

In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt ingegaan op Personeel & Organisatie, Communicatie, Informatiemanagement & automatisering en Planning & Control.

Art 213a onderzoeken

In de financieel verordening is vastgelegd dat het college in de bedrijfsvoeringsparagraaf van de begroting en jaarstukken over de voortgang van de onderzoeken naar de doelmatigheid en doeltreffendheid, bedoeld in artikel 213a Gemeentewet, en de uitputting van de bijbehorende budgetten rapporteert. In de afgelopen jaren is het uitvoeren van art 213a onderzoeken en daarover rapporteren achter gebleven bij ons streven om hier structureel inhoud aan te geven. Het doel is om hier in 2021 weer op een heldere wijze invulling te geven. Dit pakken we tegelijk op met het inrichten van het proces van de rechtmatigheidsverklaring. Voor de per begrotingsjaar 2021 verplichte verklaring van het college moet een nieuw en andersoortig controleplan worden geschreven. Art 213a onderzoeken zullen een integraal onderdeel vormen van dit nieuwe controleplan. Dat betekent dat in het controleplan de onderwerpen voor de art 213a onderzoeken worden opgenomen. De rapportage over de resultaten komt terug in de bedrijfsvoeringsparagraaf van de jaarrekening.

Personeel & Organisatie

Gemeente Rheden een netwerkorganisatie

In de afgelopen jaren is ingezet op het creëren van een flexibele en weerbare organisatie die kan anticiperen en reageren op ontwikkelingen in de samenleving. Toen we daarmee startten konden we COVID-19 niet bevroeden, met zo'n grote impact voor zowel onze inwoners als onze medewerkers. We lieten zien dat we in staat zijn om snel te reageren en werk anders te organiseren. Vanuit huis, voor velen in combinatie met andere taken. Ondanks dat ging de dienstverlening aan onze inwoners door.

Het bevestigde dat de investering in het benutten van de kracht van de samenleving, investeren in de professionele medewerker en in de bedrijfsvoering noodzakelijk is. De toekomst blijft dat van ons vragen. Ook in combinatie met de financiële situatie van onze gemeente en de aanstaande verhuizing in verband met aangepaste huisvesting.

Werken op afstand zal 'het nieuwe normaal' zijn. Dat vraagt investering in sturen en begeleiden op afstand. Het vraagt een andere stijl van onze leidinggevenden en een andere werkwijze van onze medewerkers. Het vraagt investering in een goede informatie- en communicatiestructuur, ontsluiting van data en sturingsinformatie. Verbinding door inzet van digitale hulpmiddelen en creatieve vormen van ontmoeting. Ook Arbo-technisch hebben we vragen te beantwoorden.

Onze financiële situatie dwingt ons tot maatregelen in de organisatie. Er is reeds ingezet op efficiency en ook dat zal in 2021 verder zijn beslag krijgen.

Duurzaam personeelsbeleid

Professionele medewerkers kenmerken zich door samen te werken met een hoge professionaliteit, eigenaarschap en verantwoordelijkheid. Medewerkers zijn nieuwsgierig, moedig en zoeken naar samenwerking met andere teams, ruimte om te pionieren en creatieve oplossingen.

Ons duurzaam personeelsbeleid onder de noemer van STERK Rheden, dat staat voor Samen, Trots, Eigenaarschap, Resultaat en Klant richt zich op duurzame en optimale inzetbaarheid voor jong én oud, ongeacht de leeftijd, generatie of levensfase. Het zorgen dat medewerkers op een gezonde wijze en goed inzetbaar mee kunnen bewegen met alle veranderingen, maar vooral met passie en plezier werken.

COVID-19 heeft een grote impact op medewerkers. In 2021 sluiten we het duurzaam personeelsbeleid aan bij onze visie op optimaal samen (thuis)werken.

Het duurzaam personeelsbeleid is uitgewerkt aan de hand van de volgende thema's:

a. Strategische personeelsplanning

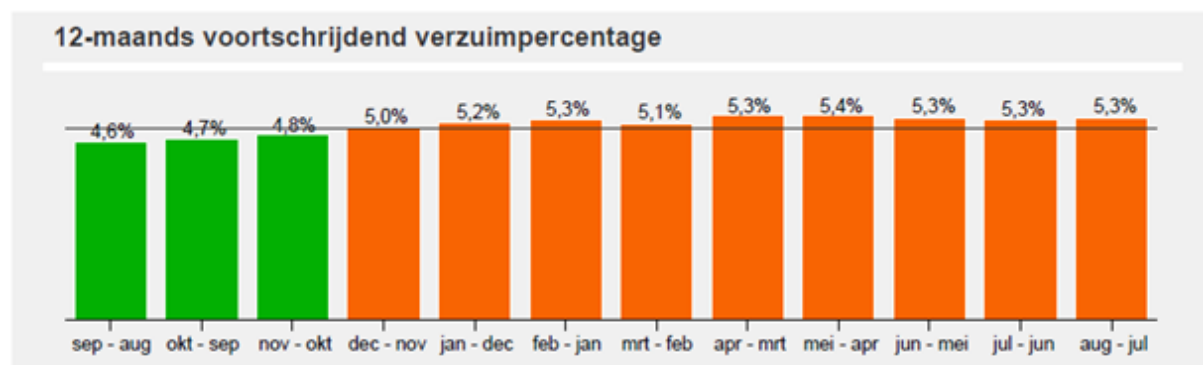
We besteden meer aandacht aan de inzet van kwaliteiten van medewerkers. Verder spelen we tijdig in op veranderingen in functies en krapte op de arbeidsmarkt en het voorkomen disfunctioneren of boventaligheid. Dit biedt het ons meer grip op de inhuur van externen en een flexibele schil.

We houden rekening met veranderingen op de arbeidsmarkt, die ons steeds meer uitdagen goed na te denken over onze werkgeversrol.

b. Gezondheid en vitaliteit

We willen het bewustzijn, eigenaarschap en inzicht in de eigen gezondheid, vitaliteit en leefstijl bij medewerkers verhogen en gezonde levensstijl ondersteunen door activiteiten aan te bieden. Verder blijft er extra zorg voor het fysieke en emotionele welzijn van onze medewerkers, zeker omdat we verwachten dat medewerkers in de toekomst meer thuis blijven werken.

We hebben een proactieve en preventieve aanpak om ons gezondheidspercentage zo hoog mogelijk te laten zijn. Door onder andere deze aanpak blijft ons ziekteverzuimpercentage rond de 5% (excl. zwangerschap). In 2019 was ons ziekteverzuim 5,2%. Het 12-maands voortschrijdend verzuimpercentage was in augustus 2020 5,3%.

c. Mobiliteit en flexibiliteit van medewerkers

We willen voor alle generaties een aantrekkelijke werkgever zijn. De komende jaren richten we ons op meer instroom en behoud van jonge medewerkers. Verder blijven we (loopbaan)coaching meer preventief inzetten om waar nodig vroegtijdig te faciliteren naar een andere baan om zo disfunctioneren of uitval door ziekteverzuim te voorkomen.

d. Opleiden en ontwikkelen

We willen een klimaat creëren waarin we ontwikkelen en leren stimuleren, zowel op de werkvloer als door middel van het aanbieden van trainingen. Door de coronamaatregelen in 2020 konden trainingen niet doorgaan. Het is nog onduidelijk hoe opleidingen en trainingen in 2021 vorm kunnen krijgen. De basale investering in nieuwe medewerkers of bij ontwikkelingen in het vak zullen door gaan.

Sturen op arbeidskosten ipv formatie

We varen scherp aan de wind in de sturing op de kosten en de dekking voor personeel en inhuur ("sturen op arbeidskosten"). Daarbij zijn de formatiebudgetten en inhuurbudgetten communicerende vaten. In de begroting van 2019 is de 5% taakstelling doorgevoerd. Daarnaast is uit een onderzoek van BMC gebleken dat binnen het Participatiebudget een structurele besparing

mogelijk was door de flexibele inhuurschil om te zetten in vast formatiebudget. Daar is eigen personeel in lijn met onze strategische personeelsplanning op benoemd. Dit leidt tot een structurele besparing van meer dan € 200K. Bijkomend voordeel is dat de continuïteit verbetert en de binding met de organisatie toeneemt. Daarnaast zijn de inhuurbudgetten verlaagd met € 33K. We hebben in de informatievoorziening aan u er voor gekozen ons vooral te focussen op het sturen op arbeidskosten niet meer op de fte.

tabel:

Sturen op arbeidskosten (in €)	2020	2021	Vershil
Formatie Begroting	22.310.031	*) 23.888.441	1.578.410
Flexibele schil participatie	1.800.600	0	-1.800.600
Inhuurbudgetten	573.862	540.147	-33.715
Totaal personele lasten	24.684.493	24.428.588	-255.905

*) Om de vergelijking met 2020 te kunnen maken is de formatie begroting gecorrigeerd voor de cao-stijging.

Deze lijn willen we doorzetten in 2021 via de techniek van "zero based budgettering". Hierbij wordt het formatie(budget), inhuurbudget en bezetting tegen het licht te houden gehouden. Dat betekent dat het bestaansrecht van functies/formatie(budget) en inhuurbudget afgezet zal worden tegen onze taken en daar waar nodig worden aangepast. Dit sluit aan bij de visie dat de omvang van formatie een afgeleide is van de opgave waarvoor wij staan en geen vast gegeven.

We onderzoeken ook de mogelijkheid om aan te sluiten bij de regionale inhuurdesk waarmee we rechtmatigheid kunnen waarborgen en nog meer kunnen sturen op de inhuurtarieven.

Communicatie

De organisatie ontwikkelt zich verder in het omgevingsbewust werken, zodat belangen van de samenleving, bestuur en medewerkers van meet af aan meegenomen worden. Keuzes moeten bij voorkeur rekenen op draagvlak vanuit de samenleving.

We versterken de relatie met de samenleving met als doel om vanuit partnerschap tot betere samenwerking te komen. We maken daarbij gebruik van de kracht in de samenleving. Communicatie speelt hier een belangrijke rol in.

De ontwikkelingen in 2020 vragen om een prominente rol van communicatie op alle vlakken. Zowel in de organisatie als naar buiten toe. De afgelopen jaren zijn we bezig geweest met de professionalisering van onze communicatie (communicatievisie 2020). In 2020 en 2021 implementeren we de nieuwe communicatievisie, waarmee we beogen aan te sluiten op de netwerkorganisatie, de organisatie communicatief vaardig te maken en inzetten op strategische communicatie.

Informatiemanagement & automatisering

De veranderende samenleving maar ook veranderde wetgeving (Omgevingswet, Baseline Informatiebeveiliging Overheid en AVG), stellen eisen aan onze informatievoorziening. We zien onze rol steeds meer verschuiven naar partner. Dit betekent dat samenwerking met ketenpartners steeds belangrijker wordt. Dit alles maakt een forse doorontwikkeling van de informatievoorziening noodzakelijk.

Speerpunten voor 2021 zijn:

- Verbetering melding openbare ruimte. Voor inwoners wordt het makkelijker om een melding openbare ruimte te doen. Ook is zichtbaar of er eerder meldingen zijn gedaan en wat de status is van de gedane meldingen. Voor de behandelaar wordt het ook makkelijker, zo kunnen zij ter plekke informatie toevoegen en afhandelen.

- Informatie- en gebiedsgericht werken. We gaan dashboards inrichten waarin afhankelijk van de behoefte, verantwoordings-, stuur- en geografische informatie wordt getoond. Deze informatie gebruiken we om slimmer te kunnen werken (informatiegestuurd werken).
- Automatiseren van administratieve processen. Binnen uitvoerende processen komen vaak zich herhalende taken voor. Deze zijn vervelend voor de medewerker en kosten tijd die niet aan het helpen van een inwoner kan worden besteed. We gaan verder het uitvoeren van een oplossing die terugkerende handelingen kan automatiseren. (robotisering)
- Veilig en makkelijk digitaal samen kunnen werken. Dit gaan we doen door de verdere uitrol van de (met Renkum, Arnhem en De Connectie) implementatie van Microsoft Office 365.
- Aansluiten op de Omgevingswet. Het huidige systeem voor vergunningverlening en bestemmingsplannen gaan we upgraden om aan te kunnen sluiten op de Omgevingswet.
- Een interactief en goed toegankelijk intranet. We ondersteunen met intranet samenwerken en het makkelijk kunnen vinden van relevante informatie.
- Het verbeteren van onze bereikbaarheid door het professionaliseren van de telefooncentrale.
- Werken aan 1 nieuwe ICT werkplek voor alle medewerkers in de regio (voor Arnhem, Renkum, Arnhem en de Connectie). Deze nieuwe werkplek is modern, gebruiksvriendelijk en zorgt voor minder beheer (kosten efficiënt).
- Coördineren en faciliteren organisatie breed project "samen optimaal werken" om ons werk effectiever, efficiënter en plezieriger te maken door de medewerker centraal te stellen en hem/haar, binnen bepaalde grenzen, de ruimte te geven tijds- en plaats onafhankelijk te werken.
- Verbeteren organisatie breed procesmanagement om het continue verbeteren van onze processen te stimuleren, organiseren en faciliteren

De informatiebeveiliging en privacy zullen met de toenemende digitalisering van werkprocessen en dienstverlening steeds belangrijker worden.

Speerpunten voor 2021 zijn:

- Uitvoeren van technische verbetermaatregelen informatiebeveiliging op basis van de landelijke standaard (Baseline Informatiebeveiliging Overheid). Deze maatregelen worden in samenwerking met regionale partners en De Connectie uitgevoerd.
- Nemen van noodzakelijke (technische) maatregelen. We nemen de noodzakelijke maatregelen om te voldoen aan ons beleid. Met als doel risicobeheersing en controle op maatregelen.
- Verhogen bewustwording op het gebied van informatieveiligheid en privacy. Wij continueren de bewustwordingscampagne informatieveiligheid en privacy. Met als doel privacy en informatiebeveiliging onderdeel maken van het dagelijkse proces van de Gemeente Rheden.
- Meer inzet op data gedreven werken en het ontsluiting van sturingsinformatie (dashboards).

Planning & Control

In de financiële verordening 2019 zijn de volgende rapportagemomenten vastgelegd;

Document	Inhoud	Rol raad	Wanneer
Winterrapportage	Voorlopig rekening- resultaat vorig boekjaar	Ter informatie	maart
Lenterapportage	Financiële voortgangsrapportage lopend boekjaar	Ter informatie	mei
Jaarstukken	Verantwoording vorig boekjaar	Ter besluitvorming	juni

Zomerrapportage	Voortgang begroting lopend boekjaar	Ter besluitvorming	juni
Kadernota	Uitgangspunten begroting komend boekjaar	Ter besluitvorming	juni
Herfstrapportage	Voortgang lopend boekjaar	Ter informatie	oktober
Programmabegroting	Begroting komend boekjaar	Ter besluitvorming	november

Na de zomer van 2020 is een financiële commissie ingesteld. De commissie bestaat uit een aantal raadsleden en voert periodiek overleg met de portefeuillehouder financiën (namens het college) en financiële ambtenaren over de financiële situatie. Ook zal in die commissie de informatiebehoefte van de raad en de wijze waarop hierin wordt voorzien aan de orde komen.

Doorontwikkeling programmabegroting

In 2020 heeft de Rekenkamercommissie een onderzoek uitgevoerd naar de opzet van de programmabegroting. In voorliggende programmabegroting 2021 is, daar waar mogelijk, al een aantal aanbevelingen verwerkt. Voor de verdere doorontwikkeling is een afzonderlijke raads werkgroep ingesteld die samen met college en ambtelijke organisatie de doorontwikkeling (overige aanbevelingen) ter hand neemt.

Een gezonde financiële huishouding

Een gezonde financiële huishouding bestaat uit de volgende onderdelen:

- Wij streven naar een evenwichtige financiële situatie. De financiële kengetallen, geven daarbij inzicht in de financiële ontwikkelingen van onze gemeente.
- Belastingen en heffingen: we streven ernaar om alle diensten kostendekkend uit te voeren. De opbrengst van de onroerendezaakbelasting wordt jaarlijks met maximaal het verwachte inflatiepercentage verhoogd. De totale stijging van het rioolrecht, afvalstoffenheffing en de onroerendezaakbelasting zal jaarlijks nooit hoger zijn dan het inflatiepercentage. Voor doelbelastingen worden concrete doelen aangegeven waar het geld aan is besteed.
- We onderzoeken mogelijke vormen van duurzaamheidsleningen en het differentiëren van tarieven van leges voor initiatieven die bijdragen aan onze ambities op het gebied van duurzaamheid.
- Bij grote maatschappelijke opgaven hanteren wij de volgende financiële uitgangspunten:
 - a. voorzieningen die subsidiabel zijn worden niet met eigen middelen gedekt, bij cofinanciering is medefinanciering mogelijk;
 - b. maatregelen die nog gedekt gaan worden door financieringsmaatregelen vanuit andere overheden worden in principe vanuit die middelen gedekt;
 - c. bij maatregelen die van grote invloed zijn op de leefomgeving van inwoners, ondernemers en agrariërs worden deze meegenomen in de besluitvorming en is het streven dat zij profiteren van de maatregel met de aan te leggen voorziening;
 - d. gestreefd wordt om de beschikbare middelen zo flexibel en transparant mogelijk in te zetten over de verschillende programma's ter ondersteuning van de doelen van de Global Goals. In deze begroting is daartoe een eerste aanzet gedaan, het college trekt hierin samen op met de raads werkgroep die hier namens de raad voor is ingesteld.

Gegeven de huidige financiële situatie is het denkbaar dat de uitgangspunten op onderdelen moeten worden herzien, dat is dan onderdeel van de voorgestelde bezuinigingen.

Risicomanagement

Bij het vaststellen van de jaarrekening 2019 heeft de gemeenteraad een motie aangenomen waarin het college wordt gevraagd bij de jaarrekening voortaan, in de paragraaf Weerstandsvormogen, het verloop en de beheersing van risico's op te nemen.

Het college geeft hieraan invulling geven door voortaan in deze paragraaf Bedrijfsvoering een passage over het beleid (begroting) en uitvoering (jaarrekening) omtrent risicomanagement op te nemen. Het risicoprofiel in de paragraaf Weerstandsvermogen bestaat voornamelijk uit risico's die naar hun aard lastig, of zelfs niet, te beheersen zijn terwijl risicomanagement verder reikt dan dat.

Niet ieder risico heeft louter een mogelijk financieel effect, er kan ook sprake van juridische risico's, imagoschade voor de gemeente, risico's ten aanzien van de inhoudelijke doelstellingen of de continuïteit van de bedrijfsvoering.

Zo zijn in dit kader alle processen beoordeeld in het kader van de bedrijfscontinuïteit. Een centrale projectgroep heeft hierbij alle proceseigenaren bevraagd waarbij alle kritische processen in beeld zijn gebracht waarbij, zo nodig, aanvullende beheersmaatregelen zijn getroffen om de continuïteit van die processen zoveel mogelijk te waarborgen.

Een dergelijke aanpak staan we, vanaf het vierde kwartaal 2020, ook voor ten aanzien van de risico's binnen de verschillende processen waarbij we breder kijken dan alleen de financiële risico's. Bij de jaarrekening zullen we rapporteren over de uitkomsten hiervan.

Accountant

De aanbesteding van de accountant in het voorjaar van 2019 heeft ertoe geleid dat onze huidige accountant ook in de komende jaren de controle van de jaarrekening uitvoert.

Wat willen wij bereiken en wat gaan we er voor doen?

De opgave

Efficiënte organisatie, aansturing en inzet van bedrijfsmiddelen

Onze doelen

Bijdrage leveren aan de realisatie van organisatiedoelen.

Wat gaan wij doen?

Gemeente Rheden een netwerkorganisatie

De organisatie ontwikkelt zich verder door naar een netwerkorganisatie. Op deze manier is zij in staat de maatschappelijke vraagstukken die op haar afkomen efficiënt en adequaat te beantwoorden. Van de gemeente wordt meer samenwerking met inwoners en regie verwacht, dat samenhangend is en gericht is op halen van doelstellingen. De netwerkorganisatie biedt meer flexibiliteit en aanpassingsvermogen om mee te bewegen met de Rhedense samenleving en haar omgeving. Binnen de netwerkorganisatie worden twee primaire processen onderscheiden:

- politiek bestuurlijke proces: invulling geven aan het coalitieakkoord
- inwonersproces: gebiedsgericht werken wij intensiever samen met en voor de inwoner. Door meer in de gebieden te werken en te werken vanuit de bedoeling, kan beter maatwerk plaatsvinden.

Global Goals als raamwerk

Als raamwerk om invulling te geven aan de netwerkorganisatie kiezen we voor het instrument Global Goals van de Verenigde Naties. Vanuit de gedachte "Think Global, Act Local" geven deze doelen een handvat om beleid lokaal in te vullen.

Regionale samenwerking

Het ingezette beleid met betrekking tot regionale samenwerking zetten wij voort. De huidige uitgangspunten: de 4k's (kwaliteit, kwetsbaarheid, kansen en kosten) onderschrijven wij. Als een samenwerking aansluit op het bereiken van onze doelen, dan onderzoeken wij die op haalbaarheid. De uitgangspunten tot samenwerking zoals vastgesteld in de Nota Samenwerkingsverbanden

blijven onverminderd van kracht. De periodieke evaluatie van de bestaande samenwerkingsverbanden vindt in de huidige coalitieperiode plaats.

F. Verbonden Partijen

Het doel van deze paragraaf is de Raad inzicht te verschaffen in beleidsmatige en financiële betrokkenheid en risico's van de gemeente Rheden in private en publiekrechtelijke organisaties. In de Financiële verordening gemeente Rheden 2016 (artikel 21) is vastgelegd dat in de programmabegroting van elk van de verbonden partijen wordt weergegeven: het openbaar belang, het eigen vermogen, de solvabiliteit, het financieel resultaat en het financieel belang alsmede de aanwezige financiële risico's en de zeggenschap van de gemeente. Verder dient in elk geval te worden ingegaan op nieuwe verbonden partijen, het beëindigen van bestaande verbonden partijen, het wijzigen van bestaande verbonden partijen en eventuele problemen bij bestaande verbonden partijen.

Het Besluit Begroting en Verantwoording (artikel 15) definieert een verbonden partij als een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk- én een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan dat de gemeente zeggenschap heeft, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij uit hoofde van stemrecht. Het financiële belang is het bedrag dat ter beschikking is gesteld en dat niet verhaalbaar is, dan wel het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat, indien de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.

Gerelateerd aan de definitie van verbonden partijen in het BBV kent de gemeente Rheden de volgende verbonden partijen in 2021:

Rechtsvorm	Verbonden partij	Verbonden programma
Gemeenschappelijke regelingen	Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)	1. Economische Ontwikkeling
	Modulair Gemeentelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland (MGR)	2. Welzijn
	Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM)	2. Welzijn 5. Bestuur en Veiligheid
	Stichting Veilig Thuis Gelderland-Midden	5. Bestuur en Veiligheid
	Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen (DRAN)	2. Welzijn
	Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)	3. Gebiedsontwikkeling 4. Duurzaamheid
	GO Arnhem Nijmegen City Region	3. Gebiedsontwikkeling
	Gelders Archief	7. Overhead
	De Connectie	7. Overhead
	Euregio Rijn-Waal	3. Gebiedsontwikkeling
	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	8. Algemene dekkingsmiddelen
Overige verbonden partijen	Alliander N.V.	8. Algemene dekkingsmiddelen

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven), Arnhem

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

Werkvoorziening Midden-Gelderland (WMG) is een Gemeenschappelijke Regeling voor 11 gemeenten, waaronder Rheden, die uitvoering geeft aan de Wet sociale werkvoorziening. De missie betreft het ondersteunen van mensen met een SW-indicatie om door middel van een sluitende aanpak, een zo regulier mogelijke arbeidsplaats te verwerven.

Zeggenschap

De portefeuillehouder is lid van het algemeen bestuur. Het aantal stemmen wordt bepaald naar aantal inwoners van de gemeente. In het dagelijks bestuur zit één lid namens Rheden en Rozendaal.

Programmadoelstelling

De werkvoorziening Midden-Gelderland draagt bij aan de programmadoelstellingen van het programma Economische Ontwikkeling, onderdeel werk en re-integratie.

De beleidsvoornemens

Op 11 september 2018 heeft de gemeenteraad besloten om de samenwerkingsmodules Werkgeverschap Sociale werkvoorziening per 1 januari 2019 onder te brengen in een nieuwe Module onder de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland (MGR). Sinds 1 januari 2019 nemen wij deel aan de samenwerkingsmodule Werkgeverschap SW en hebben een nieuw dienstverleningsovereenkomst Werkgeverschap SW gesloten. Het AB van Presikhaaf Bedrijven heeft besloten een liquidatieplan vast te stellen en heeft het DB de opdracht gegeven over te gaan tot liquidatie van Presikhaaf Bedrijven (Werkvoorzieningsschap Midden-Gelderland) voor 31-12-2020.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)	
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente	
2018 JR	683	8.381	-105	7.108	0	
2019 JR	1.509	4.231	826	0	0	
2020 BEGR			0	0	0	
2021 BEGR			0	0	0	

Risico's

De risico's na liquidatie zijn overgedragen aan de MGR.

Modulair Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De MGR SDCG bestaat uit vier samenwerkingsmodules (Inkoop, Onderwijszaken, Werkgeversservicepunt en Werkgeverschap SW) en daarboven een kleine beheerorganisatie.

De MGR SDCG bestaat uit vier samenwerkingsmodules met daarboven een kleine beheerorganisatie die voldoende is toegerust de taken waarin gemeenten willen samenwerken effectief, efficiënt en in samenhang uit te voeren.

De samenwerkingsmodule Inkoop is gericht op inkoop van maatwerkvoorzieningen voor de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning. Naast inkoop vindt contractbeheer en contractmanagement plaats.

Binnen de samenwerkingsmodule Onderwijszaken worden de belangen behartigd van de aan de samenwerkingsmodule deelnemende gemeenten op het gebied van de uitvoering van de leerplichtwet en de wettelijke taken van de RMC-functie (Regionaal Meld- en Coördinatiepunt).

De samenwerkingsmodule Werkgeversservicepunt bevat de volgende taken:

1. Het plaatsen bij werkgevers van werkzoekenden die behoren tot de volgende doelgroepen:
 - Kwetsbare werkzoekenden (Participatiewet, Wet banenafpraak)

- WW-intensieve dienstverlening (50+ers, jongeren (actieplan jeugdwerkloosheid) en de WW'ers die vallen onder de wet Passend Werkaanbod (PAWA)).
2. Opbouwen en onderhouden van kennis over onder a genoemde werkzoekenden en de eisen die door werkgevers aan deze werkzoekenden worden gesteld.
 3. Onderzoeken van de vraag van de werkgever en –waar mogelijk- ombuigen van die vraag ten behoeve van de doelgroepen.

Er is een apart contract aangegaan onder de DVO WSP voor de functiecreatie. Dit is erop gericht om werkgevers te ondersteunen bij hun personeelsvoorziening met kandidaten afkomstig uit het landelijk doelgroepenregister.

De module werkgeverschap SW is belast met het formeel werkgeverschap voor de ruim 2000 SW medewerkers. De MGR heeft voor de uitvoering een dienstverleningsovereenkomst met Scalabor B.V. als uitvoerend werkgever gesloten.

Zeggenschap

De hoofdstructuur van de MGR bestaat uit een algemeen bestuur (AB) en een dagelijks bestuur (DB). Alle deelnemende gemeenten vaardigen 1 vertegenwoordiger namens het college af in het AB dat daarmee uit 12 leden bestaat.

Bij de bepaling van de zeggenschap wordt vooralsnog uitgegaan van een stemverhouding waarin inwonertallen, op basis van een vastgestelde staffel, een rol spelen. Uitgaande van in totaal 22 stemmen heeft de gemeente Rheden hier 2 stemmen.

Programmadoelstelling

De deelname aan de MGR levert een bijdrage aan de programmadoelstellingen van programma 1 Economische Ontwikkeling en programma 2 Welzijn.

De beleidsvoornemens

Met deze samenwerking beogen we een flexibele regionale samenwerkingsconstructie voor het sociaal domein, die voldoende is toegerust de taken waarin gemeenten willen samenwerken effectief, efficiënt en in samenhang uit te voeren.

De MGR "staat" na een aanloopfase met relatief veel tijd en aandacht voor het inrichten van de organisatie en processen. Zij richt zich nu op het regionale samenspel van afstemming, beleidsontwikkeling en uitvoering en het versterken van de onderlinge samenhang tussen modules. In 2019 is vanuit de Module Inkoop een nieuw aanbestedingstraject opgestart met nieuwe aanbestedingsregels die nadrukkelijk bij moeten dragen lokale beleidsvoornemens. Medio 2020 is de een nieuwe contractperiode gestart. Door productvereenvoudiging en gebruik te maken van minder aanbieders verwachten wij betere zorg te leveren tegen lagere en beter beheersbare kosten. In 2021 zullen de effecten duidelijker worden.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)	
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente	
2018 JR	0	2.449	0	437	0	
2019 JR	656	3.406	1.162	7.432	0	
2020 BEGR			0	7.266	0	
2021 BEGR			0	7.172		

Risico's

De MGR als openbaar lichaam is een samenwerkingsvorm met rechtspersoonlijkheid. Gemeenten dragen (uitvoerende) verantwoordelijkheden over aan de MGR en hebben daarmee minder lokale autonomie. Het betreft hier uitvoeringstaken, waarbij de beleidsverantwoordelijkheid blijft liggen bij de gemeente (raad en college).

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM), Arnhem

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De uitvoering op basis van de wet veiligheidsregio's en de gemeenschappelijke regeling Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

De VGGM is een samenwerkingsverband op het gebied van brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.

Zeggenschap Gemeente

De burgemeester maakt deel uit van het dagelijks bestuur van de VGGM en algemeen bestuur van de VGGM. De Wethouder Volksgezondheid / WMO neemt deel aan de bestuurscommissie van de VGGM.

Programmadoelstelling

De VGGM levert een bijdrage aan de doelstellingen van:

1. programma bestuur en veiligheid, onderdeel een veilige leefomgeving;
2. programma welzijn, onderdeel opvoeden en opgroeien.

Ontwikkelingen

Corona

Corona doet op dit moment een groot beroep op de capaciteit van de VGGM. In 2020 hebben we te maken met een langdurige Grip 4 situatie. Afhankelijk van het wetgevingstraject rondom de Coronawet zal deze situatie ook in 2021 nog voortduren. Daarnaast is de GGD verantwoordelijk voor het Bron- en Contactonderzoek, de teststraten en verdere monitoring op coronabesmettingen. Afhankelijk van de besmettingsgraad zal dit ook gevolgen hebben voor het aannemen en trainen van personeel. In het najaar 2020 rond VGGM een rapportage op over de gevolgen van Corona voor 2020 en 2021.

Landelijke meldkamer

De eerste stap tot één meldkamer Oost-Nederland is in 2019 gezet. De meldkamers van Gelderland-Midden en Gelderland Zuid zijn als tussenstap daar naartoe samengevoegd in Arnhem. Er wordt gewerkt aan één meldkamer in Apeldoorn voor vijf veiligheidsregio's in Oost-Nederland en één zorgcoördinatiecentrum voor Gelderland-Midden en Gelderland-Zuid. Verwachte realisatie van de meldkamer in Apeldoorn is eind 2022.

Bevolkingszorg

In 2021 wordt de manier van regionaal werken ten behoeve van het team Bevolkingszorg geëvalueerd. Zo nodig worden verbeteringen ingevoerd.

Omgevingswet

De omgevingswet treedt op 1 januari 2022 in werking. Ook de VGGM blijft betrokken bij de voorbereiding tot implementatie van deze wet.

Discussie nieuwe verdeelsleutels en kerntakenonderzoek

De discussie rondom de verdeelsleutels van, Veilig Thuis, de jeugdgezondheidszorg en de brandweer loopt. Doel is om voor de begroting 2022 te komen tot een toekomstbestendige meer realistische verdeling van de totale kosten over de deelnemende gemeenten. Afhankelijk van de

uitkomst van deze bestuurlijke bespreking kan dit leiden tot positieve of negatieve verschuivingen. In het daarna startende kerntakenonderzoek wordt gekeken naar de omvang van de totale kosten.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)	
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente	
2018 JR	7.368	36.944	1.437	3.584	0	
2019 JR	7.603	42.922	1.472	3.672	0	
2020 BEGR	5.095	40.930	0	3.935	0	
2021 BEGR	4.360	43.513	0	4.027	0	

Risico's

Het financiële risico bestaan uit de kosten van de coronacrisis, die mogelijk niet volledig vergoed worden door het kabinet en dus voor rekening komen van de VGGM en daarmee de gemeenten.

Stichting Veilig Thuis Gelderland-Midden

Veilig Thuis is verantwoordelijk namens de gemeenten om zorg te dragen voor de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling, vanuit de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO).

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

Het uitvoeren van taken op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling als bedoeld in de Wmo 2015 in de regio Gelderland-Midden.

Zeggenschap

De burgemeester maakt deel uit van dagelijks en algemeen bestuur van de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden(VGGM) en de Stichting Veilig Thuis is hier een onderdeel van. Belangrijke besluiten van het bestuur moeten ter goedkeuring aan de Raad van Toezicht worden voorgelegd. Ieder lid van de Raad van Toezicht heeft één stem. In de Raad van Toezicht is een wethouder uit Rheden toegetreden. Besluiten worden in beginsel genomen met een meerderheid van stemmen.

Programmadoelstelling

De Stichting Veilig Thuis levert een bijdrage aan de doelstellingen van het programma bestuur en veiligheid, onderdeel een veilige leefomgeving.

Ontwikkelingen

In 2019 is de verplichte wet Meldcode vernieuwd en heeft Veilig Thuis er extra taken bij gekregen. Dit leidde in 2019 tot een stijging van meldingen en adviesvragen van huiselijk geweld bij Veilig Thuis en is de begroting herzien voor 2020 en 2021.

Corona heeft zeer waarschijnlijk invloed op de aantal meldingen en adviesaanvragen.

Het komende jaar zal de verdeelsleutel geëvalueerd worden.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)	
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente	
2018 JR	49	769	-158	222	0	
2019 JR	-7	989	-56	243	0	
2020 BEGR	-7	989	0	343	0	
2021 BEGR			0	339	0	

Risico's

Het risico is beperkt tot de financiële bijdrage aan de Stichting Veilig Thuis.

Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen, formeel de Bedrijfsvoering Organisatie Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen (BVO DRAN), is een Gemeenschappelijke Regeling van 18 gemeenten in de regio voor de uitvoering van het gemeentelijk doelgroepenvervoer. Doelgroepenvervoer is vervoer waar inwoners op grond van Wmo, Jeugdwet of Onderwijswetgeving aanspraak maken.

Doel van de Gemeenschappelijke Regeling is ontwikkeling en instandhouding van een hoogwaardig systeem van doelgroepenvervoer. Het vervoer wordt aangeboden onder de naam Avan.

Met de provincie Gelderland heeft de BVODRAN een samenwerkingsovereenkomst gesloten. In deze overeenkomst komen de provincie Gelderland en de BVODRAN overeen dat de vervoersorganisatie het aanvullend openbaar vervoer voor de provincie Gelderland uitvoert.

Zeggenschap

Namens de gemeente Rheden is één wethouder lid van het Bestuur. Alle gemeenten hebben één stem. Bij stemming wordt besloten op basis van gewone meerderheid. Er is voorzien in een gewogen op basis van inwonertal. Een gemeente kan hiervoor een schriftelijk verzoek indienen voorafgaand aan de betreffende bestuursvergadering.

Programmadoelstelling

Via onze deelname in de vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen leveren wij een bijdrage aan de programmadoelstelling "Wij bevorderen de zelfredzaamheid van inwoners in hun dagelijkse leven".

Ontwikkeling in 2020 en 2021

Er is een nieuwe aanbesteding uitgevoerd, waarvan het is in gegaan op 1 augustus 2020.

Regionaal is, onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van de BVO, een strategische verkenning uitgevoerd naar de uitgangspunten en resultaten van de huidige samenwerking in vervoer.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)	
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente	
2018 JR	0	8.796	0	1.519	0	
2019 JR	0	8.669	0	1.561	0	
2020 BEGR				1.843	0	
2021 BEGR				1.897		

Risico's

De meerjarenbegroting is aan fluctuaties onderhevig als gevolg van de prognoses van de vervoersomvang, de subsidie vanuit de Provincie en de effecten van de nieuwe aanbesteding. Dit kan de hoogte van de gemeentelijk bijdrage sterk beïnvloeden.

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA), Arnhem

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) is per 14 november 2012 in werking getreden. Per 1 april 2013 is vervolgens de Omgevingsdienst van start gegaan. Gemeente Rheden heeft de uitvoering van de vergunningverlening, toezicht en handhaving (vth-taken) op het gebied van milieu ondergebracht in ODRA. Doel van de samenwerking in deze regeling is kwaliteitsverbetering, het verhogen van de robuustheid en het efficiënter kunnen uitvoeren van deze grotendeels wettelijk voorgeschreven taken.

Zeggenschap gemeente

De portefeuillehouder is lid van het Algemeen Bestuur dat bestaat uit 11 personen. Van de 102 stemmen heeft Rheden 8 stemmen. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit 5 leden. Eén lid vertegenwoordigt de gemeenten Doesburg, Renkum, Rheden en Rozendaal.

Programmadoelstelling

ODRA levert met name een bijdrage aan de programmadoelstellingen van programma 4 Duurzaamheid en daarnaast aan programma 3 Gebiedsontwikkeling en programma 5 Bestuur en Veiligheid (ondermijning).

De beleidsvoornemens

Uitvoering geven aan de VTH-taken op het gebied van milieu door middel van een dienstverleningsovereenkomst en een jaarlijks uitvoeringsprogramma.

De begroting van ODRA was tot en met 2017 volledig gebaseerd op inputfinanciering. 2018 en 2019 waren overgangsjaren naar outputfinanciering en zijn afgerekend op de voor de gemeente gemaakte uren. Vanaf 2020 is de begroting van ODRA gebaseerd op beheerste outputfinanciering.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)	
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente	
2018 JR	783	4.883	12	471	0	
2019 JR	771	4.479	9	486	0	
2020 BEGR	762	3.186	-236	510	0	
2021 BEGR	527	3.266	0	470	0	

Risico's

Outputfinanciering brengt een aantal (financiële) risico's met zich mee, we noemen de volgende:

- meer vraag door Rheden dan waar in de begroting van Rheden rekening mee is gehouden;
- minder vraag door andere partners dan waar in de begroting van ODRA rekening is gehouden, wanneer de vraag sterk afneemt kunnen waarschijnlijk niet alle vaste kosten worden gedekt en wordt van alle partners een aanvullende bijdrage gevraagd;
- de nieuwe kostprijsystematiek kent nog geen ervaringscijfers;
- er is al wel geanticipeerd op meer lean-werkprocessen met het nieuwe systeem voor VTH-taken, maar deze moeten in de praktijk nog wel tot feitelijke besparingen leiden;
- er is sprake van een conservatieve capaciteitinschatting voor de invoering van de nieuwe Omgevingswet;
- gezien de meest recent afgesloten cao is het de vraag of ODRA uit gaat komen met de geraamde prijsstijging in de begroting (1,1%; vgl. de CPB-index van 2,24%).

Als Rheden hebben we wel instrumenten om goed te sturen op de vraag om meerwerk zoveel mogelijk te beperken. Daarnaast heeft ODRA zelf een eigen vermogen van 200K om tegenvallers zelf op te vangen.

Gemeenschappelijk Orgaan(GO) Arnhem Nijmegen City Region

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

Het Gemeenschappelijk Orgaan, (GO) is een regionaal afstemmingsoverleg en richt zich op verbetering van het vestigingsklimaat voor inwoners en bedrijven. Binnen het GO vindt afstemming plaats op de schaalgrootte van de voormalige Stadsregio Arnhem Nijmegen.

Artikel 4 van de regeling benoemt vier taken:

1. Het voeren van afstemming van beleid op de domeinen wonen, mobiliteit, economie en milieu en duurzaamheid;
2. Het op strategisch niveau aansturen van Bureau Brussel;
3. Het voeren van overleg op andere domeinen, (optioneel);
4. Het adviseren op de domeinen waarop het overleg plaatsvindt.

Zeggenschap Gemeente

Binnen het GO worden in eerste instantie een 4-tal portefeuillehouders overlegvormen ingesteld, te weten;

- Economie;
- Mobiliteit;
- Wonen;
- Milieu en Duurzaamheid.

In het portefeuillehouders overleg wordt deelgenomen door de betrokken portefeuillehouder van elk deelnemend college.

Het GO bestaat uit een bestuur waarvan het voorzitterschap bij toerbeurt wordt vervuld door de burgemeester van Arnhem en de burgemeester van Nijmegen. Zij hebben geen stem. Het college van elk der deelnemende gemeenten wijst uit zijn midden een lid aan voor het GO. Besluiten binnen het GO worden bij meerderheid van stemmen genomen, daarbij geldt dat iedere gemeente één stem heeft.

Programmadoelstelling

Het GO draagt bij aan de programmadoelstellingen van programma's 1 Economische ontwikkeling, 2 Welzijn 3 Gebiedsontwikkeling en 4 Duurzaamheid.

De beleidsvoornemens omtrent de verbonden partij

Het GO is een regionaal afstemmingsoverleg. Taken en bevoegdheden van de deelnemende gemeenten kunnen en worden niet overgedragen. Voor de *Versterking van de regio* is een traject

ingesteld met betrokkenheid van de raden. Dit traject heeft door Corona vertraging opgelopen. Doel is om voor 2021 een aanpassing van het huidige GO te realiseren waardoor er meer slagkracht komt. De begroting 2021 is reeds aangepast aan de nieuwe bijdrage.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)	
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente	
2018 JR	146	63	81	65	0	
2019 JR	231	23	84	65	0	
2020 BEGR	56	0	0	82	0	
2021 BEGR			0	109	0	

Risico's

Het risico is beperkt tot de gemeentelijke bijdrage.

Gemeenschappelijke regeling Gelders Archief, Arnhem

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

Het beheer van archiefbescheiden vindt normaliter plaats door de verschillende overheden zelf op grond van de Archiefwet 1995. De hoofdtaak van het Gelders Archief is het beheren van de archiefstukken en collecties van de gemeenten Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal en het Rijksarchief Gelderland. Het Gelders Archief draagt zorg voor het behoud van archieven van overheden en particulieren die voor blijvende bewaring in aanmerking komen. Dit is een wettelijke taak op basis van de Archiefwet 1995. Daarnaast maakt het Gelders Archief archieven toegankelijker en ontwikkelt onderwijsprogramma's.

Zeggenschap

Het algemeen bestuur bestaat uit 6 leden. De burgemeester van Renkum vertegenwoordigt in het algemeen bestuur de gemeenten Renkum, Rozendaal en Rheden.

Programmadoelstelling

Het Gelders Archief draagt bij aan de programmadoelstellingen van het programma overhead, onderdeel de ondersteuning van het primaire proces.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)	
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente	
2018 JR	210	20.642	-12	207	0	
2019 JR	216	20.257	6	212	0	
2020 BEGR	216	20.257	0	231	0	
2021 BEGR	216	19.894	0	237	0	

Risico's

De deelneming aan het Gelders Archief is beperkt tot een lumpsumverdeling. De lumpsum bijdrage is gebaseerd op de werkelijk in te brengen dossiers gegenereerd vanuit de gemeentelijke organisatie. Voorheen was de lumpsumbijdrage gebaseerd op de oorspronkelijk ingebrachte dossiers in strekkende meters.

De Connectie

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

In de bedrijfsvoering organisatie De Connectie werken Arnhem, Renkum en Rheden samen op het gebied van bedrijfsvoeringstaken.

Zeggenschap

De gemeente Rheden wordt in het bestuur vertegenwoordigd door de portefeuillehouder bedrijfsvoering.

Programmadoelstelling

De Connectie draagt bij aan de programmadoelstellingen van programma 7, Overhead.

De beleidsvoornemens

Met de samenwerking beogen we de kwaliteit van de (digitale) dienstverlening op niveau te houden, kosten te reduceren (leveren van meer kwaliteit en/of, op termijn, lagere kosten), kwetsbaarheid te verkleinen (bieden van continuïteit) en kansen te bieden aan medewerkers (vergroten van de aantrekkelijkheid voor medewerkers op een op termijn schaarse arbeidsmarkt). Op 21 februari 2017 heeft de raad besloten mee te doen aan De Connectie.

Financiële informatie

Jaar	Financieel overzicht			Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat		
2018 JR	1.308	21.927	689	6.160	0
2019 JR	2.365	25.159	1.563	7.199	0
2020 BEGR	1.102	32.085	-36	7.206	0
2021 BEGR	500	29.486	-21	6.728	0

Risico's

Er zijn in het kader van de opbouwen van een robuuste uitvoeringsorganisatie een aantal risico's en daarbij passende beheersmaatregelen in kaart gebracht. Daarbij is een onderscheid gemaakt in bedrijfsrisico's (zoals te hoge ambitie), transformatierisico's (zoals onvoldoende bestuurlijke en ambtelijke daadkracht) en inhoudelijke risico's (zoals onjuist inschattingen van efficiency- en schaalvoordelen).

De programma's 1Connect en 2Connect brengen dusdanige capaciteits- en behevraagstukken met zich mee (zowel aan de kant van De Connectie als onze eigen organisatie), dat deze een risico vormen voor de tijdigheid van de (door-)ontwikkeling van onze eigen ambities.

De belangrijkste financiële risico's zijn de opgelegde taakstellingen en ICT. De lasten van de basis investeringen CMM2 zijn verwerkt in de bestuursrapportage 2020. De afzonderlijke applicaties, die hiermee samenhangen, zijn echter nog niet financieel vertaald.

Euregio Rijn-Waal

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De Euregio werkt sinds 1958 aan de opbouw en versterking van grensoverschrijdende structuren. De Euregio is een openbaar lichaam naar buitenlands (Duits) recht en bestaat uit ca. 55 leden (voornamelijk gemeenten).

Zeggenschap

De Euregioraad bestaat uit ca. 136 leden, die tenminste twee keer per jaar bijeenkomen. Rheden heeft drie vertegenwoordigers in de Euregioraad. De mate van zeggenschap is gering. Het dagelijks bestuur is in 2019 uitgebreid van zeven naar acht leden. Ter voorbereiding van de raadsbesluiten zijn er drie commissies ingesteld:

- Commissie voor Grensoverschrijdende Verstandhouding
- Commissie voor Economische Aangelegenheden
- Commissie voor Financiën en Projecten

Een specifieke financiële controlecommissie controleert de jaarrekening.

Programmadoelstelling

De deelname aan de Euregio Rijn-Waal levert voornamelijk een bijdrage aan de programmadoelstellingen van programma's Gebiedsontwikkeling, Economie en Welzijn.

Beleidsvoornemens

Gelet op de wijze waarop de Euregio Rijn/Waal het openbaar belang behartigt, is er voor de gemeente geen reden om het beleid te wijzigen.

Financiële informatie

Financieel overzicht				(x € 1.000)	
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2018 JR	1.460	2.707	-1	11	0
2019 JR	1.650	3.614	192	11	0
2020 BEGR	1.650	3.614	15	11	0

Risico's

Het risico is beperkt tot de gemeentelijke bijdrage.

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), Den Haag

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak. Het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de Staat alsmede het door de statuten beperkte werkterrein van de bank bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan dit instituut zeer beperkt is. De gemeente Rheden heeft zeggenschap in de BNG via het stemrecht op aandelen die de gemeente bezit.

Door de gemeente Rheden zijn geen specifieke doelstellingen m.b.t. de participatie in de BNG (in 2013 en navolgende jaren) geformuleerd. De omvang van het stemrecht in de BNG biedt geen (potentiële) mogelijkheden om als individuele gemeente op beleidswijzigingen te sturen.

Zeggenschap

Wethouder Financiën vertegenwoordigt de gemeente Rheden in de aandeelhoudersvergadering. Het percentage aandelen van de gemeente Rheden is 0,336%. De zeggenschap is dus uiterst minimaal.

Programmadoelstelling

De BNG levert een bijdrage aan de programmadoelstellingen voor programma 8 Algemene dekkingsmiddelen.

Beleidsvoornemens

Behoud van het aandelenbezit BNG, primair vanuit het oogpunt van de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de gemeenten om gezamenlijk de financiering van de publieke taak zo efficiënt mogelijk te organiseren. Expertise op dit vlak ligt bij de BNG. Daarnaast ontvangt de gemeente Rheden dividend uit het aandelenbezit.

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)	
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente	
2018 JR	4.991.000	132.518.000	337.000	0	533	
2019 JR	5.000.000	144.700.00	163.000	0	238	

*) Bijdrage aan gemeente zijn ontvangen dividenden.

Risico's

In het gemeentelijke risicoprofiel zijn geen risico's opgenomen ten aanzien van het aandelenbezit BNG door de gemeente Rheden. Het theoretisch risico voor de gemeente Rheden ligt vervat in het moeten bijstellen van de hoogte van de waardering op de balans van de onderhavige aandelen. Gezien de omvang van het gerealiseerd rendement is herwaardering niet aan de orde. Daarnaast bestaat de kans dat de gemeente een lager dividend ontvangt dan in de begroting wordt voorzien. Periodiek wordt de verwachte omvang van de te verkrijgen dividenden herijkt, wat ertoe leidt dat het (potentieel) risico in de lopende exploitatie wordt opgevangen. Rond 1 oktober 2020 komt er, als gevolg van de COVID-19, duidelijkheid van de BNG of de dividenduitkering over het jaar 2019 geheel of gedeeltelijk wordt uitbetaald. Voor het jaar 2021 is het risico ook aanwezig dat de dividenduitkering geheel of gedeeltelijk wordt uitbetaald.

Alliander N.V.

Het openbaar belang dat door de verbonden partij wordt behartigd

Netwerkbedrijf Alliander beheert regionale energienetwerken en levert netwerk gerelateerde diensten op het gebied van complexe energie-infrastructuren en de openbare ruimte.

Door de gemeente Rheden zijn geen specifieke doelstellingen m.b.t. de participatie in de Alliander geformuleerd; er is sprake van participatie op basis van een historisch gegroeide situatie. De omvang van het stemrecht in de Alliander biedt geen (potentiële) mogelijkheden om als individuele gemeente op beleidswijzigingen te sturen.

Zeggenschap

De gemeente heeft stemrecht via het platform Nuval namens de deelnemende gemeenten. Het percentage aandelen dat de gemeente Rheden heeft is 0,043%. Zeggenschap is uiterst minimaal.

Programmadoelstelling

Alliander levert een bijdrage aan de programmadoelstellingen voor programma 8 Algemene dekkingsmiddelen.

Beleidsvoornemens

Het beleidsvoornemen is behoud van het aandelenbezit, primair vanuit het oogpunt van de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de gemeenten om invloed te houden op de wijze waarop Alliander haar diensten levert. Daarnaast ontvangt de gemeente Rheden dividend uit het aandelenbezit. De aandelen Alliander zijn voor € 184.560 op de balans gewaardeerd (verrijgingswaarde).

Financiële informatie

Financieel overzicht					(x € 1.000)
Jaar	Eigen Vermogen	Vreemd Vermogen	Resultaat	Bijdrage van gemeente	Bijdrage aan gemeente
2018 JR	4.129.000	4.216.000	334.000	0	55
2019 JR	4.224.000	4.567.000	253.000	0	42

*) Bijdrage aan gemeente zijn ontvangen dividenden.

Risico's

In het gemeentelijke risicoprofiel zijn geen risico's opgenomen ten aanzien van het aandelenbezit Alliander door de gemeente Rheden. Het theoretisch risico voor de gemeente Rheden ligt vervat in het moeten bijstellen van de hoogte van de waardering (184.560) op de balans van de onderhavige aandelen. Gezien de omvang van het gerealiseerd rendement is herwaardering niet aan de orde. Daarnaast bestaat de kans dat de gemeente een lager dividend ontvangt dan in de begroting wordt voorzien. Periodiek wordt de verwachte omvang van de te verkrijgen dividenden herijkt, wat ertoe leidt dat het (potentieel) risico in de lopende exploitatie wordt opgevangen. De verwachting is dat, als gevolg van hogere kosten de dividenduitkering in de toekomst lager zullen zijn dan voorgaande jaren. Verder is het ook de vraag of Alliander in 2021 het dividend geheel of gedeeltelijk gaat uitkeren als gevolg van Covid-19.

G. Grondbeleid

De paragraaf grondbeleid geeft inzicht in het grondbeleid en de doelstellingen die worden nagestreefd. Tevens wordt in deze paragraaf de financiële positie van de grondexploitatie uiteengezet. Deze paragraaf kent de volgende indeling:

- wettelijke eisen en informatievoorziening;
- uitgangspunten grondbeleid;
- financiële uitgangspunten grondexploitatie;
- resultaten grondexploitatie;
- ontwikkeling bufferreserve
- winstneming grondexploitatie;
- risico's.

In de paragraaf grondbeleid wordt inzicht verschaft in de resultaatverwachting van de grondexploitatie zoals deze blijkt uit de begroting 2021 in vergelijking met de prognoses volgens de overeenkomstige paragraaf in de laatste jaarrekening.

Wettelijke eisen en informatievoorziening

De verslagleggingsvoorschriften (Besluit Begroting en Verantwoording: BBV) vragen om transparantie in het grondbeleid voor de raad. In eerste plaats vanwege de grote financiële belangen en risico's die inherent zijn aan de grondexploitatie. In de tweede plaats zal de relatie van de doelstellingen van het grondbeleid met de doelen in het programmaplan dienen te worden gelegd. In de financiële verordening gemeente Rheden zijn bepalingen opgenomen inzake het grondbeleid. De verordening voorziet in een vierjaarlijkse actualisatie van het grondbeleid in de vorm van een nota grondbeleid. In de raadsvergadering van januari 2020 heeft de raad ingestemd met de beleidsnota grondbeleid 2020. In deze beleidsnota zijn de uitgangspunten voor begroting en realisatie van het grondbeleid en de grondexploitatie uitgewerkt.

Uitgangspunten grondbeleid

Het gemeentelijk grondbeleid is geen doel op zich, maar dient primair om andere beleidsdoelen te realiseren. Via het strategisch grondbeleid kan worden gestuurd op gewenste ontwikkelingen en kan regie worden behouden over nieuwe ontwikkelingen en zaken die niet door de markt worden opgepakt. De instrumenten van de Wet ruimtelijke ordening en het grondexploitatieplan zijn hierbij een hulpmiddel. De structuurvisie bepaalt primair waar grondbeleid zal worden ingezet om gewenste ontwikkelingen te initiëren. De doelstellingen c.q. uitgangspunten van de woonvisie zijn eveneens leidend voor het te voeren grondbeleid en ook bij het actualiseren van de bestemmingsplannen worden keuzen mede bepaald door het te voeren grondbeleid. Vanuit de verschillende beleidsvelden is de noodzaak voor een actieve rol van de gemeente bij de ontwikkeling van gronden niet groot. Op basis hiervan blijft het grondbeleid zoals verwoord in de nota grondbeleid 2020 gehandhaafd. Dit betekent: primair wordt gekozen voor een faciliterend grondbeleid, waarbij gemeentelijke sturing via het ruimtelijk beleid wordt vormgegeven. De gemeente is terughoudend ten aanzien van actief grondbeleid.

De volgende uitgangspunten vormen in de gemeente Rheden de basis voor het strategisch grondbeleid:

1. De structuurvisie dient als input voor het strategisch grondbeleid;
2. Daar waar marktontwikkelingen aansluiten bij het gemeentelijke beleid is geen gemeentelijke interventie in de vorm van actief grondbeleid nodig;
3. Het grondbeleid ondersteunt het ruimtelijk beleid en daarmee een aantal maatregelen die ruimtelijk, functioneel en financieel met elkaar samenhangen;
4. Voor een goede regievoering is een zekere mate van grondbezit noodzakelijk;
5. Het grondbeleid wordt uitgevoerd via een zelfvoorzienende grondexploitatie.

Op basis van deze uitgangspunten wordt een keuze gemaakt voor een actief dan wel passief grondbeleid of een vorm van publiekrechtelijke samenwerking. Het grondbeleid zal op basis van de nieuw te maken structuurvisies nader geconcretiseerd worden in een uitvoeringsprogramma. Voor de kern Rheden is dit uitvoeringsprogramma inmiddels vastgesteld door de raad. In de nota grondbeleid is een programmatische vertaling opgenomen.

Financiële uitgangspunten grondexploitatie

Financiële kaders

In de Nota Grondbeleid 2020 zijn de financiële uitgangspunten van de grondexploitatie opgenomen. Een belangrijk uitgangspunt is dat de grondexploitatie zelfvoorzienend moet zijn. Voor het geval de grondexploitatie verliesgevend is, dat wil zeggen op het moment dat toekomstige verliezen niet meer gedekt kunnen worden uit de exploitatieoverschotten worden de plannen versoerd of het programma (ambitieniveau) neerwaarts bijgesteld.

Voor het opvangen van macro-economische ontwikkelingen voor het bestaande beleid, alsmede voor de ontwikkelingen van toekomstige plannen komen de verwachte winsten met ingang van 2010 ten gunste of ten laste van de bestemmingsreserve Risicobuffer Grondexploitaties. Op termijn dient de Risicobuffer Grondexploitaties zodanig te zijn dat nieuwe verliesgevende plannen hieruit, op basis van een zelfvoorzienende grondexploitatie gedekt kunnen worden.

Financiële uitgangspunten prognoses

Naast de bovengenoemde financiële kaders zijn in de beleidsnota grondbeleid Rheden de volgende financiële uitgangspunten opgenomen, die bepalend zijn voor de financiële prognoses in de begroting 2021 en meerjarenraming 2021-2024:

- Twee keer per jaar wordt per complex een actualisatie opgesteld van de te verwachten inkomsten en uitgaven (exploitatie opzet). Hierbij worden voor de bepaling van de hoeveelheden en prijzen de uitgangspunten gehanteerd, zoals deze zijn vastgelegd in de beleidsnota grondbeleid;
- Overeenkomstig de beleidsnota grondbeleid en de algemeen aanvaarde grondslagen van resultaatbepaling worden de volgende uitgangspunten gekozen inzake de verantwoording van de toekomstige resultaten:
 - Voor de verliesgevende deelcomplexen wordt een voorziening gevormd ter hoogte van het verwachte verlies, op het moment dat het verlies zichtbaar wordt (voorzichtigheidsprincipe). De voorziening wordt gevormd op het moment dat een (deel)complex in exploitatie wordt genomen. Met het bestuurlijk vaststellen van het te realiseren plan wordt ook het financieel kader vastgesteld. Met dit uitgangspunt voor het in exploitatie nemen van een complex wordt een reëel beeld gegeven van het te verwachten exploitatieresultaat en de noodzakelijke hoogte van de voorziening voor verliesgevende complexen;
 - Voor de winstgevende deelcomplexen gelden de regels vanuit de BBV-commissie inzake tussentijdse winstneming. De commissie stelt dat het verantwoorden van tussentijdse winstneming een verplichting is die voortvloeit uit het realisatiebeginsel en geen keuze. Naast het realisatiebeginsel gelden als belangrijke uitgangspunten het voorzichtigheidsbeginsel en het toerekeningsbeginsel. Voor het bepalen van de tussentijdse winstneming geldt de zogenaamde POC (percentage of completion) – methode. In de praktijk betekent de POC – methode dat de tussentijdse winstneming wordt berekend op basis van de kosten en opbrengsten die zijn gerealiseerd per grondexploitatie. De genomen winst wordt gestort in de Risicobuffer Grondexploitaties.
 - Vanuit de grondexploitatie worden de kosten van het gemeentelijk personeel gedekt, waarbij de bijdrage vanuit de grondexploitatie aan het concern is gebaseerd op de omvang van de ontwikkelingen in de grondexploitatie. Uitgangspunt hierbij is dat alle personele kosten gedekt worden voor zover deze zijn toe te rekenen aan de grondexploitatie.

Resultaten grondexploitatie

In dit onderdeel wordt inzicht verschaft in de resultaatverwachting van de grondexploitatie zoals deze blijkt uit de begroting 2021 in vergelijking met de financiële situatie zoals vastgelegd in de laatste jaarrekening. Indien aan de orde worden de belangrijkste verschillen worden nader verklaard.

Resultaatverwachting grondexploitatie

De grondexploitatie is opgebouwd uit een aantal complexen. Voor deze complexen wordt 2 keer per jaar op basis van de uitgangspunten van de vastgestelde bestemmingsplannen een prognose gemaakt van de te verwachten resultaten. De frequente actualisatie van de exploitatieopzetten waarborgt een continu inzicht in de financiële positie van de grondexploitatie. In het onderstaande overzicht blijkt welke resultaten worden verwacht van de 'lopende' complexen, volgens de meest recente prognose. Deze resultaten zijn op basis van de contante waarde. Dit op grond van het uitgangspunt in de beleidsnota grondbeleid Rheden.

- Saldo contante waarde: saldo eindwaarde uitgedrukt in de geldwaarde van vandaag (of een ander nader aan te geven datum);
- Saldo eindwaarde: saldo van kosten en opbrengsten op einddatum van de exploitatie, rekening houdend met alle rentekosten en -opbrengsten en kosten- en opbrengstenstijgingen gedurende de looptijd van het project.

Op grond van de gewijzigde BBV mogen de NIEGG met ingang van 1 januari 2016 geen deel meer uitmaken van de grondexploitatie. Deze worden verantwoord onder de materiële vaste activa op de balans.

Prognose resultaten grondexploitatie (in €; + = winst; - = verlies)

Complex	Prognose Begr 2021 Eindwaarde	Prognose Begr 2021 CW	Prognose Jaarrek 2019 CW	Resultaat- ontwikkeling C W
De Beemd	705.759	701.550	701.550	0
<i>Totaal winstgevend</i>	<i>705.759</i>	<i>701.550</i>	<i>701.550</i>	<i>0</i>
Dr Visserstraat	-40.272	-40.032	-40.032	0
Vitatron	-153.602	-152.686	-152.686	0
<i>Totaal verliesgevend</i>	<i>-193.874</i>	<i>-192.718</i>	<i>-192.718</i>	<i>0</i>
Totaal	511.550	508.832	508.832	0
Voorziening verliesgevende complexen 1)	193.874			

1) Saldo verliesgevende complexen op eindwaarde wordt afgedekt door een voorziening.

Algemene toelichting

De toelichting op de resultaatontwikkeling vindt zoals hierboven aangegeven plaats op de contante waarde.

Er zijn geen wijzigingen ten opzichte van de jaarrekening 2019. Uit het bovengenoemd overzicht op contante waarde blijkt dat volgens de begroting een totaal positief resultaat op de lopende complexen wordt verwacht van € 508.832. Dit resultaat is gelijk aan de raming volgens de jaarrekening 2019. Het totaalsaldo op eindwaarde blijft € 511.550 positief, waarbij opgemerkt dat het totaalbedrag voor verliesgevende complexen (€ 193.874) wordt afgedekt door de voorziening verliesgevende complexen grondexploitatie.

Ontwikkeling reserve risicobuffer grondexploitaties

De bufferreserve is in 2010 ingesteld en heeft per 1-1-2020 een positief saldo van

€ 1.188.000. De prognose voor 31-12-2020 is dat de risicobuffer gelijk blijft.

Ontwikkeling reserve risicobuffer grondexploitatie	
Saldo 1-1-2020	1.136.087
Prognose Saldo per 31-12-2020	1.136.087

Winstneming grondexploitatie

De verwachte resultaten zijn in zijn geheel en per complex uiteengezet. Hierbij is sprake van zowel winstgevend als verliesgevend complexen. Dit op basis van de algemeen aanvaarde grondslagen van resultaatbepaling.

Voor alle verliesgevend deelcomplexen die in exploitatie zijn genomen zijn voorzieningen gevormd. In het onderstaande overzicht blijkt wanneer de nog resterende winst volgens de begroting 2021 gerealiseerd wordt. Hierbij is de winst op eindwaarde verwerkt, omdat bij de afwikkeling van het complex het resultaat op eindwaarde zal worden gerealiseerd.

Jaar	Deelcomplex	Verwacht resultaat
	Winstgevend complexen	
2020	De Beemd	705.759
	Totaal	705.759
	Verliesgevend complexen in exploitatie	193.874

Uit het bovenstaande overzicht blijkt dat voor de komende jaren in totaal € 705.759 aan winstneming kan worden verwacht. Deze winstverwachting is gelijk als die van de jaarrekening 2019.

Uit het overzicht blijkt eveneens dat voor de verliesgevend complexen in exploitatie een totaal verlies wordt verwacht van ongeveer € 193.874. Voor dit bedrag is een voorziening gevormd conform de voorschriften uit de BBV.

Risico's grondexploitatie

Exploitatie van bouwgrond gaat per definitie gepaard met risico's. De volgende risico's kunnen worden genoemd:

- nationale en regionale marktomstandigheden betreffende woningbouw en bedrijventerreinen;
- (verwachte) overheidsmaatregelen (zoals milieuvorschriften, ruimtelijke ordening, subsidiemogelijkheden);
- prijsontwikkeling in onder andere de bouwsector;
- procedures die moeten worden doorlopen en de resulterende (mogelijk lange) doorlooptijd;
- claimgevoeligheid (onder andere planschade);
- algemene economische ontwikkeling;
- invloed van provincie en rijksoverheid op gewenste woningbouwprogramma's en uitgifte van bedrijventerreinen.

Binnen bepaalde marges zijn de risico's beheersbaar. Inherent aan een bouwgrondexploitatie is altijd het meerjarig karakter. Om dit proces goed te kunnen beheersen is het noodzakelijk voortdurend inzicht te hebben in de ontwikkeling van baten en lasten.

Op grond van een analyse van de risico's zijn de volgende verhoogde risico's te benoemen:

- Als algemeen risico kan worden vermeld dat er tussentijds als gevolg van (inspraak) procedures, wetswijzigingen e.d. plannen inhoudelijk aangepast zullen moeten worden. De financiële effecten hiervan kunnen een negatieve invloed hebben op de zelfvoorzienendheid van de grondexploitatie.
- Wanneer de niet in exploitatie genomen gronden in exploitatie genomen worden kunnen deze verliesgevend zijn. Op dat moment zal een extra voorziening getroffen dienen te worden. Dit hangt af van de uiteindelijke plannen voor deze gronden.

Tenslotte is per 1 januari 2016 de VPB-plicht voor overheidsbedrijven ingevoerd. Dit houdt in dat concurrerende en/of op winst gerichte ondernemingsactiviteiten van overheden vanaf 1 januari 2016 voortaan belastingplichtig kunnen zijn. Hieronder vallen ook de grondexploitaties. In de loop van 2020 wordt getoetst of het totaal van de grondexploitaties van de gemeente Rheden als een (winstgevende) onderneming kan worden gezien. Als dat het geval is wordt een openingsbalans opgesteld en zal een inschatting worden gemaakt van de te betalen VPB. Verwacht wordt dat het effect op de resultaten van de lopende grondexploitaties klein is.

Financiële begroting

Inleiding

Naast de beleidsvoornemens en de hierbij behorende financiële middelen die opgenomen zijn in de programma's en paragrafen bevat deze begroting ook een financiële begroting. In dit hoofdstuk is de financiële begroting 2020 opgenomen conform de eisen die het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) hieraan stelt.

In het onderdeel 'Financieel meerjarig perspectief' zijn de uitgangspunten voor deze begroting opgenomen, het totaaloverzicht van de baten en de lasten, de incidentele baten en lasten en de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

In het onderdeel van 'Financiële positie' is de geprognosticeerde balans opgenomen, het verwachte verloop van de activa, de financiering en een beknopt overzicht van de reserves en voorzieningen.

Financieel meerjarig perspectief

In het onderdeel financieel meerjarig perspectief worden de uitgangspunten en de voorgeschreven verplichte overzichten zoals de recapitulatiestaat, de incidentele baten en lasten en de structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves beschreven.

Uitgangspunten meerjarig perspectief 2021-2024

In deze begroting zijn de financiële uitgangspunten gehanteerd zoals vastgesteld bij de Kadernota 2021. Deze uitgangspunten zijn bepalend voor het ramen van de baten en lasten en daarmee het begrotingsresultaat en het resultaat van de meerjarenraming.

Financieel beleid

De begroting 2021 is opgebouwd vanuit het bestaande, door de Raad geaccordeerde, beleid. Voor nieuw beleid geldt het uitgangspunt van de integrale afweging, waarbij de Raad, gegeven het haar toekomstige budgetrecht, de besluiten neemt en daarmee de nieuwe middelen beschikbaar stelt. Waar van toepassing zijn deze opgenomen in de 'actualiteitenrapportage' die afzonderlijk bij deze begroting wordt aangeboden.

Lokale heffingen

De jaarlijkse vaststelling van de tarieven, zoals deze in de begroting worden verwerkt, is gebaseerd op het door de Raad vastgestelde tarievenbeleid en hieraan ten grondslag liggende consistente en objectieve uitgangspunten. Voor diverse lokale heffingen gelden wettelijke voorschriften, zoals ter zake van retributies waarvoor geldt dat de opbrengst maximaal 100% van de kosten mag bedragen.

Voor de afvalstoffenheffing en het rioolrecht gelden kostendekkende tarieven.

Voor de opbrengst vanuit de onroerende zaakbelastingen (OZB) wordt ook uitgegaan van een stijging met het inflatiepercentage van 1,5%. De relatieve stijging van de tarieven wordt nader toegelicht in de paragraaf Lokale heffingen.

Leges

De leges worden in de begroting geraamd op basis van het verwacht aantal verstrekkingen en de tarieven overeenkomstig de geldende verordening. Op basis van de begrote lasten over 2021 worden in het najaar van 2020 de nieuwe kostendekkende tarieven berekend en in een wijziging van de legesverordening aan de raad ter vaststelling voorgelegd.

Algemene uitkering

De berekening van de algemene uitkering voor de begroting en meerjarenraming is gebaseerd op de meicirculaire 2020. In de verwerking van de algemene uitkering zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Voor de jaren 2021 tot en met 2024 worden de accrespercentages van de meicirculaire 2020 verwerkt;
- Voor de raming van de algemene uitkering over het begrotingsjaar 2021 worden de verdeleenheden, van waaruit de algemene uitkering wordt berekend bij het opstellen van de begroting, geactualiseerd;
- De algemene uitkering is als bate opgenomen onder Algemene dekkingsmiddelen.

Loon- en prijsontwikkelingen

In de begroting 2021 en de meerjarenraming 2022-2024 worden de loon- en prijsontwikkelingen aangehouden zoals deze door het Centraal Planbureau worden geraamd. In de begroting 2021 en de meerjarenraming 2022-2024 zijn stelposten gereserveerd om de verwachte loon en prijsstijgingen op te vangen.

Financieringskosten (rentekosten)

De financieringskosten worden in de begroting 2021 en de meerjarenraming 2022-2024 opgenomen op basis van een geactualiseerde middellange financieringsprognose. Hierbij is de financieringspositie van de gemeente her berekend en over het overschot c.q. tekort rente gecalculeerd.

In de begroting 2021 is voor het financieringstekort een rentekostenvoet gehanteerd van 1% voor zover deze de kasgeldlimiet overschrijdt. Tot de kasgeldlimiet geldt een rentepercentage van 0,5%.

Voor de rentelasten die bij derden in rekening worden gebracht en die onderdeel uitmaken van de kostprijsberekening van de in het verleden gedane investeringen - gelden de destijds vastgestelde rentepercentages.

Afschrijvingskosten

De afschrijvingskosten worden berekend naar gelang de economische levensduur van het betreffende activum. Hierbij worden de afschrijvingstermijnen gehanteerd, zoals opgenomen in bijlage 1 van de financiële verordening gemeente Rheden 2019. Met het vaststellen van de programmabegroting 2021 stelt de Raad overeenkomstig het bepaalde in de Financiële verordening gemeente Rheden de middelen beschikbaar voor de uitvoering van het investeringsprogramma (investeringslijst 2021-2024) door het college.

Personeelskosten (salariskosten)

De salariskosten zijn in de begroting 2021 geraamd op de toegestane formatieomvang en de hierbij behorende loonkosten van de personeelsleden op basis van de huidige cao afspraken met daarbij een inschatting van een CAO-sctijging in 2021 (1,5%).

Rentebeleid reserves en voorzieningen

In de begroting 2021 zullen de 'rentekosten reserves en voorzieningen' worden verwerkt overeenkomstig het huidige rentebeleid, zoals dat is verwoord in de nota weerstandsvermogen.

Subsidieverstrekingen

De hoogte van de subsidieverstrekingen worden gebaseerd op de van toepassing zijnde subsidieverordeningen en, voor zover hier sprake van is, subsidiecontracten. Indien in deze een indexering is voorzien, geldt voor het jaar 2020 een stijging van maximaal het verwachte inflatiepercentage van 1.4%. Indien een indexering niet is voorzien geldt de nullijn.

Grondexploitatie

De uitgangspunten die bepalend zijn voor de financiële prognoses in de begroting 2020 en de meerjarenraming 2021-2023 zijn opgenomen in de beleidsnota grondbeleid gemeente Rheden 2015.

Opbrengst huur en pacht

De opbrengsten van de huur en de pacht worden begroot op basis van de hieraan ten grondslag liggende contracten. Voor zover sprake is van leegstand bij de te verhuren objecten wordt toch rekening gehouden met een substantiële bezetting. Hiermee wordt bereikt dat in de begroting de te realiseren opbrengsten blijken en dat bij de jaarrekening inzicht ontstaat in het bezettingsresultaat.

Autonome kostenontwikkeling en budgetaanpassingen op bestaand beleid

Ten aanzien van het opstellen van de begroting 2021 en de budgetaanpassingen ten opzichte van de begroting 2020 gelden de begrotingsrichtlijnen. Deze luiden voor het begrotingsjaar 2021 als volgt:

- Voor elke budgetverhoging geldt dat sprake moet zijn van uitvoering van bestaand beleid en dat in voldoende mate moet worden aangegeven welke oorzaken ten grondslag liggen aan de budgetverhoging;

- Het betreffende budget waarover de budgetverhoging wordt aangevraagd, dient in voldoende mate te zijn onderbouwd in aantallen en prijzen;
- Bij elke budgetverhoging dient te worden aangegeven in hoeverre een budgetverhoging noodzakelijk is en in hoeverre bijsturingmaatregelen een budgetverhoging kunnen voorkomen.

Kosten Regionale samenwerking

De kosten als gevolg van de regionale samenwerking worden in de begroting opgenomen.

Recapitulatiestaat

De recapitulatiestaat, zoals hieronder weergegeven, geeft inzicht in de baten en lasten en toevoegingen en onttrekkingen aan reserves per programma voor de primitieve begroting 2021 en meerjarenraming 2022-2024.

De saldo's per programma zijn hierbij in een afzonderlijke tabel zichtbaar gemaakt. Tot slot is hier nog een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen opgenomen.

Deze gegevens zijn afgezet tegen jaarrekeningcijfers van 2019 en de gewijzigde begroting 2020 na behandeling zomerrapportage 2020 waarbij tevens rekening is gehouden met een aantal autonome ontwikkelingen zoals vermeld in de toelichting bij het hoofdstuk Financieel perspectief.

Overzicht baten en lasten		(Bedragen x € 1.000)				
Post	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Baten						
1. Economische Ontwikkeling	953	1.487	1.590	1.593	1.596	1.596
2. Welzijn	16.918	16.913	16.723	16.723	16.723	16.723
3. Gebiedsontwikkeling	2.285	1.813	2.724	2.099	2.099	2.099
4. Duurzaamheid	8.871	10.319	9.978	9.978	9.928	9.928
5. Bestuur en Veiligheid	724	611	611	611	611	611
6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen	82.629	85.543	87.556	88.066	89.211	90.221
subtotaal baten programma's	112.380	116.685	119.183	119.071	120.169	121.179
Onttrekkingen aan reserves						
1. Economische Ontwikkeling	313	0	0	0	0	0
2. Welzijn	362	1.000	0	0	0	0
3. Gebiedsontwikkeling	848	767	167	167	167	167
4. Duurzaamheid	121	0	0	0	0	0
5. Bestuur en Veiligheid	0	0	0	0	0	0
6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen	5.607	3	3	3	3	3
subtotaal onttrekkingen	7.252	1.771	171	171	171	171
Lasten						
1. Economische Ontwikkeling	11.798	12.832	12.473	12.233	11.950	11.668
2. Welzijn	61.298	60.343	60.805	60.727	61.265	61.924
3. Gebiedsontwikkeling	15.586	14.986	14.828	14.725	14.648	14.659
4. Duurzaamheid	8.813	9.351	9.083	8.909	8.750	8.650
5. Bestuur en Veiligheid	7.615	7.786	8.138	8.071	8.045	8.027
6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen	15.463	16.921	15.907	16.431	17.417	18.464
subtotaal lasten programma's	120.574	122.219	121.234	121.096	122.075	123.392
Toevoegingen aan reserves						
1. Economische Ontwikkeling	15	0	0	0	0	0
2. Welzijn	357	0	0	0	0	0
3. Gebiedsontwikkeling	947	0	0	0	0	0
4. Duurzaamheid	285	0	0	0	0	0
5. Bestuur en Veiligheid	24	0	0	0	0	0
6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen	809	0	0	0	0	0
subtotaal toevoegingen	2.437	0	0	0	0	0
Saldo baten en lasten	-8.194	-5.534	-2.051	-2.025	-1.906	-2.213
Saldo onttrekkingen en toevoegingen	4.814	1.771	171	171	171	171
Totaal saldo	-3.379	-3.763	-1.880	-1.854	-1.735	-2.043

Overzicht saldo baten en lasten		(Bedragen x € 1.000)				
Programma	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
1. Economische Ontwikkeling	-10.547	-11.346	-10.883	-10.640	-10.354	-10.072
2. Welzijn	-44.375	-42.430	-44.082	-44.004	-44.542	-45.201
3. Gebiedsontwikkeling	-13.401	-12.406	-11.937	-12.459	-12.382	-12.393
4. Duurzaamheid	-106	968	895	1.069	1.179	1.279
5. Bestuur en Veiligheid	-6.916	-7.175	-7.527	-7.460	-7.434	-7.416
6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen	71.965	68.626	71.653	71.639	71.798	71.761
Totaal	-3.379	-3.763	-1.880	-1.854	-1.735	-2.043

Overige informatie		(Bedragen x € 1.000)			
Post	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024	
Programma					
1 Economische ontwikkeling	-10.883	-10.640	-10.354	-10.072	
2 Welzijn	-44.082	-44.004	-44.542	-45.201	
3 Gebiedsontwikkeling	-12.104	-12.626	-12.549	-12.560	
4 Duurzaamheid	895	1.069	1.179	1.279	
5 Bestuur en veiligheid	-7.527	-7.460	-7.434	-7.416	
6 Overige posten*	-632	-2.015	-3.173	-4.294	
totaal	-74.332	-75.676	-76.874	-78.265	
Algemene dekkingsmiddelen	86.732	87.335	88.480	89.490	
VpB	0	0	0	0	
Overhead	-14.450	-13.684	-13.512	-13.438	
Onvoorzien	0	0	0	0	
Subtotaal programma's inclusief algemene dekkingsmiddelen, VpB, overhead en onvoorzien	-2.051	-2.025	-1.906	-2.213	
Saldo van ontrekkingen en toevoegingen aan reserves	171	171	171	171	
Geraamd resultaat	-1.880	-1.854	-1.735	-2.043	
Incidentele baten en lasten	-1.039	-835	-89	0	
Structureel begrotingssaldo	-841	-1.019	-1.646	-2.043	

* Alg

Incidentele baten en lasten

Overzicht geraamde incidentele baten en lasten 2021-2024 (x € 1.000)				
Programma	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Incidentele lasten				
1. Economische ontwikkeling	0	0	0	0
2. Welzijn	366	0	0	0
3. Gebiedsontwikkeling	159	89	-11	0
4. Duurzaamheid	435	260	100	0
5. Bestuur en veiligheid	0	0	0	0
6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen	754	536	0	0
Totaal incidentele lasten	1.714	885	89	0
Incidentele baten				
1. Economische ontwikkeling	0	0	0	0
2. Welzijn	0	0	0	0
3. Gebiedsontwikkeling	625	0	0	0
4. Duurzaamheid	50	50	0	0
5. Bestuur en veiligheid	0	0	0	0
6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0
Totaal incidentele baten	675	50	0	0
Saldo incidentele lasten en baten	-1.039	-835	-89	0

In 2021 is een bate van 625.000 opgenomen i.v.m. de afwikkeling van de grondexploitatie de Beemd.

Daarnaast is er in 2021 en 2022 elk 50.000 opgenomen als baten. Dit betreft de subsidie Zwerfafval die in de Kadernota 2021 gemeld is. In onderstaande overzichten staan bij programma 4 de corresponderende lasten.

Hieronder worden de incidentele lasten > € 50.000 per programma gespecificeerd. In de omschrijving is meegegeven in welk document dit is vastgesteld.

Programma 2. Welzijn (x € 1.000)				
Programma	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
BG2020/42 Extra besparing door taskforce onderdeel WMO	-75			
BG2020/41 Extra inzet taskforce onderdeel WMO	75			
BG2020/49 Extra besparing door taskforce onderdeel Jeugdzorg	-75			
BG2020/48 Extra inzet taskforce onderdeel Jeugdzorg	75			
BG2020/Regie en Toegang	366			
Overige <= € 50.000	0	0	0	0
Totaal incidentele lasten / baten	366	0	0	0

Bij de bezuinigingen die zijn opgenomen in de Programmabegroting 2020 zijn de maatregelen 41, 42, 48 en 49 vastgesteld. Naast extra lasten (ondersteuning Taskforce Transformatieplan) leveren deze ook een extra besparing op. Per saldo een neutraal effect.

In de Programmabegroting 2020 zijn voorts extra incidentele middelen beschikbaar gesteld ten behoeve van tijdelijke extra formatie bij de afdeling Toegang.

Programma 3. Gebiedsontwikkeling		(x € 1.000)			
Programma	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024	
KN19+BG2020/uitvoeringsplannen structuurvisie	290	200			
BG2020/57 Halveren stelpost voor opvangen consequenties Omgevingswet	-100	-100			
Overige <= € 50.000	-31	-11	-11	0	
Totaal incidentele lasten / baten	159	89	-11	0	

In de kadernota 2019 (Coalitieakkoord) is er voor de periode 2020-2022 € 200.000 uitgetrokken voor uitvoeringsplannen structuurvisie. Daarnaast is in de Begroting 2020 rekening gehouden met een verhoging van € 90.000 voor 2021.

Bij de bezuinigingen die in 2019 bij de Begroting 2020 zijn besloten is maatregel 57 aangenomen.

Programma 4. Klimaat		(x € 1.000)			
Programma	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024	
KN19+BG2020/Duurzaamheid	150	75	50		
KN19+BG2020/Tijdelijke programma medewerkers	110	135	50		
KN2019+ZR2019/Verduurzaming gem. vastgoed	125				
Overige <= € 50.000	50	50	0	0	
Totaal incidentele lasten / baten	435	260	100	0	

In de kadernota 2019 (Coalitieakkoord) is er geld uitgetrokken voor duurzaamheid. in 2021 € 200.000 en voor 2022 € 100.000. Bij de bezuinigingen in 2019 bij de Begroting 2020 is maatregel 111 aangenomen (Activiteiten Rhedense klimaataanpak verminderen). De helft van maatregel 111 (-50, -25 en +50) komt ten laste van dit initiatief.

In de kadernota 2019 (Coalitieakkoord) worden er tevens middelen vrij gemaakt voor tijdelijke programmamedewerkers voor de periode 2020-2022 voor € 160.000 per jaar. Bij de bezuinigingen in 2019 bij de Begroting 2020 is maatregel 111 aangenomen (Activiteiten Rhedense klimaataanpak verminderen). De helft van maatregel 111 (-50, -25 en +50) komt ten laste van dit initiatief.

In de kadernota 2019 (Coalitieakkoord) is er extra geld uitgetrokken voor de verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed, zowel in 2019 als in 2020 € 250.000. In de zomerrapportage 2019 wordt het geld van 2019 verschoven naar 2020 € 125.00 en 2021 € 125.000.

Programma 6. Overhead en algemene dekkingsmiddelen		(x € 1.000)			
Programma	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024	
KN2019/Huisvesting gemeentehuis	188				
KN2019/Tijdelijke huisvesting	566	536			
Overige <= € 50.000	0	0	0	0	
Totaal incidentele lasten / baten	754	536	0	0	

Ook wordt in de kadernota 2019 (Coalitieakkoord) geld gereserveerd voor de voorbereidingskosten Huisvestingsvraagstuk gemeentehuis. Voor 2021 bedraagt dit € 188.000.

In de kadernota 2019 (Coalitieakkoord) wordt er ook geld gereserveerd voor tijdelijke huisvesting. Bij de begroting 2019 is dit geld echter een jaar verschoven. Voor 2021 is er

€ 566.000 beschikbaar en voor 2022 € 536.000. Eenzelfde bedrag is de jaren erna in de begroting opgenomen voor de afschrijvingslasten van de nieuwe huisvesting.

Structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves

Structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves (x € 1.000)				
Structurele onttrekkingen	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Reserve onderhoud gebouwen	3	3	3	3
Reserve woongebieden	100	100	100	100
Reserve Dorpsvisie	62	62	62	62
Reserve Carion	5	5	5	5
Totaal structurele onttrekkingen	171	171	171	171

Reserve onderhoud gebouwen

Uit deze reserve worden de afschrijvingslasten gedekt van de investeringen zoals die in het SBO gebouwen zijn opgenomen. In de kadernota is deze jaarlijkse dekking verminderd van circa € 17.000 naar circa € 3.000 vanwege het omzetten van een reserve in een voorziening.

Reserve woongebieden

In de Nota heroverweging 2010 is de vorming van de reserve herstructurering woongebieden opgenomen. Uit deze reserve worden diverse uitgaven voor wijkvernieuwing gedekt (jaarlijks € 100.000).

Reserve Dorpsvisie

De reserve is bestemd voor de stationsomgeving en wordt ingezet ter dekking van de afschrijvingslasten.

Reserve voormalig Carion

Betreft de dekking van de afschrijvingslasten voor de verbouwing van de OASE in Dieren.

Financiële positie

In het onderdeel financiële positie wordt de geprognosticeerde balans, de investeringen, de financiering en de reserves & voorzieningen beschreven.

Geprognosticeerde balans

In de vernieuwde BBV is opgenomen dat in de begroting en meerjarenraming een geprognosticeerde begin- en eindbalans moet worden opgenomen. Deze dient ten minste de posten te bevatten om het EMU-saldo te kunnen berekenen. De geprognosticeerde balans wordt hieronder weergegeven.

Uiteenzetting financiële positie						(x € 1.000)
Saldo per 31-12	R 2019	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Vaste activa	120.112	116.831	113.322	110.785	107.599	103.665
Vlottende activa						
Vorraden	1.118	650	0	0	0	0
Uitzettingen < 1 jaar	10.629	12.000	12.000	12.000	12.000	12.000
Totaal activa	131.859	129.481	125.322	122.785	119.599	115.665
Vaste passiva						
Algemene reserve	16.991	10.678	8.778	8.778	8.778	8.778
Bestemmingsreserve	13.307	10.172	8.146	7.979	7.812	7.645
Gerealiseerd resultaat	-3.379	-1.900	0	0	0	0
Saldo eigen vermogen	26.919	18.950	16.924	16.757	16.590	16.423
Vaste schulden	80.750	82.500	90.500	90.500	90.500	90.500
Voorzieningen	3.137	4.388	4.454	3.991	3.158	2.555
Vlottende passiva						
Netto vlottende schuld < 1 jaar	18.587	21.643	11.444	9.537	7.351	4.187
Overlopende passiva	2.466	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
Saldo VV	104.940	110.531	108.398	106.028	103.009	99.242
Totaal passiva	131.859	129.481	125.322	122.785	119.599	115.665

Investerings

In onderstaande tabel zijn onze vaste activa opgenomen. Onder activa verstaan we investeringen die in het verleden zijn gedaan en nu nog tegen een bepaalde waarde op onze balans staan. In de tabel gaan wij er van uit dat de geplande investeringen voor 2020 per 1 januari zijn afgerond, m.u.v. de investeringsprojecten. Deze projecten hebben vaak een langere looptijd die over de jaargrens heen loopt. Voor deze projecten gaan wij ervan uit dat 50% van het investeringsbedrag wordt gerealiseerd in het jaar waarin het project wordt gestart.

Mutaties vaste activa					(x € 1.000)	
Omschrijving	Aanvang 2021	Mutaties 2021	Ultimo 2021	Mutaties 22-24	Ultimo 2024	
Materiële vaste activa	112.436	-3.478	108.958	-9562	99.396	
Immateriële vaste activa	373	-31	342	-95	247	
Financiële vaste activa	4.022	0	4.022	0	4.022	
Totaal mutaties	116.831	-3.509	113.322	-9657	103.665	

Het saldo van de geraamde investeringen en de afschrijvingen zijn in dit overzicht opgenomen en in het meerjarenperspectief doorgetrokken. Het gaat om investeringsprojecten uit de kadernota openbare ruimte (wegen en riolering), de nieuwbouw van het zwembad en geplande vervangingsinvesteringen.

Reserves en voorzieningen

In de onderstaande tabel hebben we de totalen van de algemene reserve, de bestemmingsreserves en de voorzieningen opgenomen. Voor de stand per 1-1-2021 is uitgegaan van de gegevens conform de primitieve begroting.

Reserves en voorzieningen					(x € 1.000)	
Mutaties	Stand	Dotaties	Onttrekkingen	Stand		
	2021	1-jan		31-dec		
Algemene reserve	10.678	0	-1.900	8.778		
Bestemmingsreserves	10.172	2.332	-4.358	8.146		
Voorzieningen	4.387	870	-804	4.453		
Totaal mutaties	25.237	3.202	-7.062	21.377		

De onderhoudsvoorzieningen zijn bij de jaarrekening 2015 omgezet naar bestemmingsreserves vanwege het ontbreken van onderliggende beheer- en onderhoudsplannen. In 2019 is een nieuw onderhouds- en beheerplan voor gebouwen opgesteld waarbij de reserve, bij de jaarrekening 2019, weer is omgezet in een voorziening. Datzelfde proces loopt momenteel voor het beheer in de openbare ruimte. Voor de begroting 2021 zijn wij ervan uitgegaan dat de jaarlijkse onderhoudslasten gelijk zullen zijn aan de storting in de reserve c.q. voorziening zoals die voorheen in de meerjarenbegroting was opgenomen.

Bijlagen

Bijlage 1 Beleidsindicatoren

Prog.	Beleidsindicatoren (verplicht):	Waarde	Jaar
Taakveld 0. Bestuur en ondersteuning			
5	1. Formatie (fte per 1.000 inwoners)	8,04	2021
5	2. Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	7,17	2020
5	3. Apparaatskosten (kosten per inwoner in €)	1.236	2021
5	4. Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen)	2,01%	2021
6	5. Overhead (% van totale lasten)	12,18%	2021
Taakveld 1. Veiligheid			
5	6. Verwijzingen Halt (aantal per 10.000 jongeren)	103	2019
5	8. Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inwoners)	1,5	2018
5	9. Gewelddsmisdrijven (aantal per 1.000 inwoners)	3,5	2018
5	10. Diefstallen uit woning (aantal per 1.000 inwoners)	2,5	2018
5	11. Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)(aantal per 1.000 inwoners)	5,7	2018
Taakveld 3. Economie			
1	14. Functiemenging (%)	46,2%	2019
1	16. Vestiging van bedrijven (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar)	142	2019
Taakveld 4. Onderwijs			
1	17. Absoluut verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	0,3	2017
1	18. Relatief verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	22	2018
1	19. Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs)	2,0%	2018
Taakveld 5. Sport, cultuur en recreatie			
2	20. Niet sporters (%)	50,3%	2016
Taakveld 6. Sociaal domein			
1	21. Banen (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar)	697,1	2019
2	22. Jongeren met een delict voor de rechter (% 12 t/m 21 jarigen)	1%	2018
1	23. Kinderen in uitkeringsgezin (% kinderen tot 18 jaar)	7%	2018
1	24. Netto arbeidsparticipatie (% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van der beroepsbevolking)	64,7%	2019
1	26. Werkloze jongeren (% 16 t/m 22 jarigen)	3%	2018
1	27. Personen met een bijstandsuitkering (aantal per 10.000 inwoners)	336,2	2019
1	28. Lopende re-integratievoorzieningen (aantal per 10.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar)	252,2	2019
2	29. Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar)	14,7%	2019
2	30. Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar)	1,4%	2019
2	31. Jongeren met jeugdreclassering (% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar)	0,5%	2019
2	32. Cliënten met een maatwerkarrangement WMO (aantal per 10.000 inwoners)	870	2019
Taakveld 7. Volksgezondheid en milieu			
4	33. Omvang huishoudelijk restafval (kg per inwoner)	154	2018
4	34. Hernieuwbare elektriciteit (%)	4,3%	2018
Taakveld 8. Volksgezondheid, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing			
3	35. Gemiddelde WOZ-waarde (in € 1.000)	219	2019
3	36. Nieuw gebouwde woningen (aantal per 1.000 woningen)	1,1	2019
3	37. Demografische druk (%)	84,2%	2020
6	38. Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (in €)	711	2020
6	39. Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (in €)	758	2020

Bijlage 2 Taakvelden

Taakvelden		(x € 1.000)							
Taakveld	Omschrijving taakveld	2021		2022		2023		2024	
		Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
0.1	Bestuur	2.338	0	2.338	0	2.338	0	2.338	0
0.10	Mutaties reserves	0	171	0	171	0	171	0	171
0.2	Burgerzaken	1.663	585	1.633	585	1.607	585	1.589	585
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	636	427	636	427	636	427	636	427
0.4	Overhead	14.764	314	13.860	175	13.688	175	13.614	175
0.5	Treasury	-219	725	-174	719	-174	719	-174	719
0.61	OZB woningen	730	6.202	730	6.319	730	6.407	730	6.503
0.62	OZB niet-woningen	0	2.299	0	2.299	0	2.331	0	2.366
0.63	Parkeerbelasting	0	54	0	54	0	54	0	54
0.64	Belastingen overig	0	227	0	230	0	234	0	234
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	0	77.736	0	78.271	0	79.292	0	80.171
0.8	Overige baten en lasten	632	0	2.015	0	3.173	0	4.294	0
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	2.917	6	2.840	6	2.840	6	2.840	6
1.2	Openbare orde en veiligheid	1.220	21	1.260	21	1.260	21	1.260	21
2.1	Verkeer en vervoer	5.287	206	5.264	206	5.287	206	5.295	206
2.2	Parkeren	62	25	62	25	62	25	62	25
2.5	Openbaar vervoer	125	97	115	97	115	97	115	97
3.1	Economische ontwikkeling	295	101	295	101	295	101	295	101
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	46	44	46	44	46	44	46	44
3.4	Economische promotie	251	328	251	330	251	333	251	333
4.2	Onderwijshuisvesting	2.440	430	2.440	430	2.440	430	2.440	430
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.507	940	2.525	940	2.544	940	2.562	940
5.1	Sportbeleid en activering	336	21	336	21	336	21	336	21
5.2	Sportaccommodaties	2.961	915	2.961	915	2.961	915	2.961	915
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	707	0	707	0	707	0	707	0
5.5	Cultureel erfgoed	215	0	215	0	215	0	215	0
5.6	Media	912	0	887	0	887	0	887	0
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.968	117	2.988	117	2.988	117	2.991	117
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	3.563	142	3.563	142	3.516	142	3.516	142
6.2	Wijkteams	660	0	660	0	660	0	660	0
6.3	Inkomensregelingen	19.493	14.343	19.493	14.343	19.493	14.343	19.493	14.343
6.4	Begeleide participatie	9.375	178	9.117	178	8.815	178	8.515	178
6.6	Maatwerkvoorziening (WMO)	2.249	474	2.299	474	2.330	474	2.386	474

6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	13.705	0	13.359	0	13.219	0	13.219	0
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	13.061	22	13.313	22	14.007	22	14.610	22
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	501	0	501	0	501	0	501	0
7.1	Volksgesondheid	1.671	0	1.663	0	1.663	0	1.663	0
7.2	Riolering	3.298	4.919	3.298	4.919	3.248	4.869	3.248	4.869
7.3	Afval	4.052	5.051	4.052	5.051	4.052	5.051	4.052	5.051
7.4	Milieubeheer	1.732	8	1.558	8	1.449	8	1.349	8
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	770	806	770	806	770	806	770	806
8.1	Ruimtelijke ordening	1.204	10	1.114	10	1.014	10	1.014	10
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	59	754	59	129	59	129	59	129
8.3	Wonen en bouwen	2.045	657	2.045	657	2.045	657	2.045	657
Totaal Begroting		121.234	119.354	121.096	119.241	122.075	120.339	123.392	121.349
Resultaat			-1.880		-1.854		-1.735		-2.043

Bijlage 3 Kerngegevens

Kerngegevens			
Categorie	Detail	Begroting 2020	Begroting 2021
Sociale structuur			
Inwoners	0-4 jaar	1.812	1.780
	5-19 jaar	6.857	6.804
	20-64 jaar	23.681	23.777
	> 65 jaar	11.397	11.421
	Totaal	43.747	43.782
Uitkeringsgerechtigden			
	Algemene bijstand	901	900
	IOAW	57	48
	IOAZ	5	5
	Bbz	9	10
Fysieke structuur			
Oppervlakte	Land (in ha)	8.173	8.173
	Binnenwater (in ha)	266	266
	Openbaar groen (in ha)	151	151
	Wegen: asfalt (in m2)	1.217.556	1.228.290
	Wegen: elementen (in m2)	1.329.508	1.340.421
Lengte	Riolering (in km)	243	243
Aantal	Woningen	20.855	20.861
	Lantaarnpalen	7.781	7.781
	Bomen	13.004	12.980
	Speelplaatsen	89	95
	Speeltoestellen	412	436
	Voorzieningen		
Openbaar basisonderwijs	Aantal scholen	10	10
	Aantal leerlingen	1.448	1.463
Bijzonder basisonderwijs	Aantal scholen	10	10
	Aantal leerlingen	1.839	1.746
Voortgezet onderwijs	Aantal scholen	3	3
	Aantal leerlingen	2.367	2.450

Bijlage 4 EMU-saldo

EMU-saldo	(x € 1.000)				
Omschrijving	GB 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-1.900	-2.051	-2.025	-1.906	-2.213
2. Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	4.568	4.491	4.370	4.216	3.934
3. Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	130	126	123	119	107
4. Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	-11.485	-2.491	-983	-1.833	-1.031
5. Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	0	0	0	0	0
6. Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa:	0	0	0	0	0
Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	0	0	0	0	0
7. Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	65	0	0	0	0
8. Baten bouwgrondexploitatie: Baten voor zover transacties niet op exploitatie verantwoord	1.163	625	0	0	0
9. Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	-486	-337	-337	-337	-337
10. Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	0	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo	-7.945	363	1.148	259	460

Bijlage 5 Sustainable Development Goals (SDG)

Deze bijlage bevat een beschrijving van de zogenaamde SDG als onderdeel van de Global Goals waaraan de verschillende thema's in de begroting bijdragen.

	<p style="text-align: center;">Global Goal (sub)doelen</p>
<p>1.1</p>	<p>Tegen 2030 extreme armoede uitroeien voor alle mensen wereldwijd, die met minder dan \$1,25 per dag moeten rondkomen.</p>
<p>1.2</p>	<p>Tegen 2030 het aandeel mannen, vrouwen en kinderen van alle leeftijden die volgens de nationale definities in armoede leven in al haar dimensies, minstens tot de helft terugbrengen.</p>
<p>1.3</p>	<p>Nationaal toepasbare sociale beschermingsystemen en maatregelen implementeren voor iedereen, met inbegrip van sociale beschermingsvloeren, en tegen 2030 een aanzienlijke dekkinggraad realiseren van de armen en de kwetsbaren.</p>
<p>1.4</p>	<p>Er tegen 2030 voor zorgen dat alle mannen en vrouwen, in het bijzonder de armen en de kwetsbaren, gelijke rechten hebben op economische middelen, alsook toegang tot basisdiensten, eigenaarschap en controle over land en andere vormen van eigendom, nalatenschap, natuurlijke hulpbronnen, gepaste nieuwe technologie en financiële diensten, met inbegrip van microfinanciering.</p>
<p>1.5</p>	<p>Tegen 2030 de weerbaarheid opbouwen van de armen en van zij die zich in kwetsbare situaties bevinden en hun blootstelling aan en kwetsbaarheid voor met klimaat-gerelateerde extreme gebeurtenissen en andere economische, sociale en ecologische schokken en rampen beperken.</p>
<p>1.a</p>	<p>Zorgen voor een aanzienlijke mobilisatie van middelen afkomstig uit verschillende bronnen, ook via versterkte ontwikkelingssamenwerking, om adequate en voorspelbare middelen te voorzien voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, om programma's en beleidslijnen te implementeren die een einde moeten maken aan armoede in al haar vormen.</p>
<p>1.b</p>	<p>Solide beleidskaders creëren op nationaal, regionaal en internationaal niveau, die zijn gebaseerd op ontwikkelingsstrategieën ten gunste van de armen en het genderbeleid, om de versnelde investering te ondersteunen in acties die gericht zijn op het uitroeien van de armoede.</p>

	Global Goal (sub)doelen
2.1	Tegen 2030 een einde maken aan honger en voor iedereen, in het bijzonder de armen en de mensen die leven in kwetsbare situaties, met inbegrip van kinderen, toegang garanderen tot veilig, voedzaam en voldoende voedsel en dit het hele jaar lang.
2.2	Tegen 2030 een einde maken aan alle vormen van malnutritie, waarbij ook tegen 2025 voldaan moet kunnen worden aan de internationaal overeengekomen doelstellingen met betrekking tot groeiachterstand en ondergewicht bij kinderen onder de 5 jaar; en eveneens tegemoetkomen aan de voedingsbehoeften van adolescente meisjes, zwangere vrouwen, vrouwen die borstvoeding geven en oudere personen.
2.3	Tegen 2030 de landbouwproductiviteit en de inkomens verdubbelen voor kleinschalige voedselproducenten, in het bijzonder vrouwen, inheemse bevolkingen, familieboeren, veefokkers en vissers, onder meer door een veilige en gelijke toegang tot land, andere productieve hulpbronnen en inputs, kennis, financiële diensten, markten en opportuniteiten die toegevoegde waarde bieden en ook buiten de landbouw tewerkstelling genereren.
2.4	Tegen 2030 duurzame voedselproductiesystemen garanderen en veerkrachtige landbouwpraktijken implementeren die de productiviteit en de productie kunnen verhogen, die helpen bij het in stand houden van ecosystemen, die de aanpassingscapaciteit verhogen in de strijd tegen klimaatverandering, extreme weersomstandigheden, droogte, overstromingen en andere rampen en die op een progressieve manier de kwaliteit van het land en de bodem verbeteren.
2.5	Tegen 2020 de genetische diversiteit in stand houden van zaden, cultuurgewassen en gefokte en gedomesticeerde dieren en hun in het wild levende verwanten, ook aan de hand van zaad- en plantenbanken die op een degelijke manier beheerd en gediversifieerd worden op nationaal, regionaal en internationaal niveau; en de toegang bevorderen tot het eerlijk en billijk delen van voordelen afkomstig van het gebruik van genetische hulpbronnen en daaraan gekoppelde traditionele kennis, zoals internationaal overeengekomen.
2.a	Verhogen van de investeringen, door versterkte internationale samenwerking, in landelijke infrastructuur, landbouwkundig onderzoek en uitgebreide diensten, technologische ontwikkeling en genetische databanken voor planten en vee om de landbouwkundige productiecapaciteit in ontwikkelingslanden, in het bijzonder in de minst ontwikkelde landen, te versterken.
2.b	Corrigeren en voorkomen van handelsbeperkingen en scheefgegroeide situaties op de wereldlandbouwmarkten, door onder andere tegelijk alle

	vormen van landbouwexportsubsidies en alle exportmaatregelen met een gelijkaardig effect af te schaffen, in overeenstemming met het mandaat van de Ontwikkelingsronde in Doha.
2.c	Maatregelen aannemen die de correcte werking moeten garanderen van de voedselgrondstoffenmarkten en hun afgeleiden en een snelle toegang tot marktinformatie bevorderen, met inbegrip van informatie over voedselreserves, om de extreme volatiliteit van de voedselprijzen te helpen beperken.

	Global Goal (sub)doelen
3.1	Tegen 2030 de globale moedersterfte terugdringen tot minder dan 70 per 100.000 levendgeborenen.
3.2	Tegen 2030 een einde maken aan vermijdbare overlijdens van pasgeborenen en kinderen onder de 5 jaar, waarbij alle landen er moeten naar streven om het sterftcijfer van baby's minstens tot 12 per 1000 levendgeborenen te beperken alsook het sterftcijfer van kinderen jonger dan 5 jaar eveneens in te perken tot maximum 25 per 1000 levendgeborenen.
3.3	Tegen 2030 een einde maken aan epidemieën zoals aids, tuberculose, malaria en verwaarloosde tropische ziekten, alsook hepatitis, door water overgebrachte ziekten en andere overdraagbare ziekten bestrijden.
3.4	Tegen 2030 de vroegtijdige sterfte gelinkt aan niet-overdraagbare ziekten met een derde inperken via preventie en behandeling, en mentale gezondheid en welzijn bevorderen.
3.5	3.5 De preventie en behandeling versterken van misbruik van verslavende middelen, met inbegrip van drugsgebruik en het schadelijk gebruik van alcohol.
3.6	Tegen 2020 het aantal doden en gewonden in het verkeer wereldwijd halveren.
3.7	Tegen 2030 universele toegang tot seksuele en reproductieve gezondheidszorgdiensten garanderen, met inbegrip van diensten voor gezinsplanning, informatie en opvoeding, en voor de integratie van reproductieve gezondheid in nationale strategieën en programma's
3.8	Zorgen voor een universele ziekteverzekering, met inbegrip van de bescherming tegen financiële risico's, toegang tot kwaliteitsvolle essentiële gezondheidszorgdiensten en toegang tot de veilige, doeltreffende, kwaliteitsvolle en betaalbare essentiële geneesmiddelen en vaccins voor iedereen

3.9	Tegen 2030 in aanzienlijke mate het aantal sterfgevallen en ziekten verminderen als gevolg van gevaarlijke chemicaliën en de vervuiling en besmetting van lucht, water en bodem.
3.a	Waar nodig de implementatie van de kaderovereenkomst van de Wereldgezondheidsorganisatie over tabakscontrole versterken.
3.b	<p>Het onderzoek en de ontwikkeling ondersteunen van vaccins en geneesmiddelen voor overdraagbare en niet-overdraagbare ziekten voor de overdraagbare en de niet-overdraagbare ziekten die in hoofdzaak ontwikkelingslanden treffen, toegang verschaffen tot betaalbare essentiële geneesmiddelen en vaccins, volgens de richtlijnen van de Verklaring van Doha aangaande het TRIPS-akkoord en Volksgezondheid.</p> <p>De Verklaring bevestigt het recht van ontwikkelingslanden om ten volle gebruik te maken van de bepalingen van de Overeenkomst aangaande de Handelsaspecten van de Intellectuele Eigendom (TRAIIPR) die ruimte laat voor de bescherming van de volksgezondheid; en, in het bijzonder, het verschaffen van toegang tot geneesmiddelen voor iedereen.</p>
3.c	De financiering van de gezondheidszorg aanzienlijk opvoeren, net als de aanwerving, de ontwikkeling, de opleiding en het lange tijd in dienst houden van gezondheidswerkers in ontwikkelingslanden, in het bijzonder in de minst ontwikkelde landen en de kleine eilandstaten.
3.d	De capaciteit van alle landen versterken, in het bijzonder die van de ontwikkelingslanden, met betrekking tot systemen voor vroegtijdige waarschuwing, risicovermindering en het beheer van nationale en globale gezondheidsrisico's.

	Global Goal (sub)doelen
4.1	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle meisjes en jongens op een vrije, billijke en kwalitatief hoogstaande manier lager en middelbaar onderwijs kunnen afwerken, wat moet kunnen leiden tot relevante en doeltreffende leerresultaten.
4.2	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle meisjes en jongens in hun vroege kindertijd toegang hebben tot een kwalitatieve ontwikkeling, zorg en opvoeding voorafgaand aan de lagere school zodat ze klaar zijn voor het basisonderwijs.
4.3	Tegen 2030 gelijke toegang garanderen voor alle vrouwen en mannen tot betaalbaar en kwaliteitsvol technisch, beroeps- en hoger onderwijs, met inbegrip van de universiteit.
4.4	Tegen 2030 het aantal jongeren en volwassenen met relevante vaardigheden, met inbegrip van technische en beroepsvaardigheden, voor tewerkstelling, degelijke jobs en ondernemerschap aanzienlijk opdrijven.

4.5	Tegen 2030 genderongelijkheden wegwerken in het onderwijs en zorgen voor gelijke toegang tot alle niveaus inzake onderwijs en beroepsopleiding voor de kwetsbaren, met inbegrip van mensen met een handicap, inheemse bevolkingen en kinderen in kwetsbare situaties.
4.6	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle jongeren en een groot aantal volwassenen, zowel mannen als vrouwen, geletterd en rekenvaardig zijn.
4.7	Er tegen 2030 voor zorgen dat alle leerlingen kennis en vaardigheden verwerven die nodig zijn om duurzame ontwikkeling te bevorderen, onder andere via vorming omtrent duurzame ontwikkeling en duurzame levenswijzen, mensenrechten, gendergelijkheid, de bevordering van een cultuur van vrede en geweldloosheid, wereldburgerschap en de waardering van culturele diversiteit en van de bijdrage van de cultuur tot de duurzame ontwikkeling.
4.a	Bouwen en verbeteren van onderwijsfaciliteiten die aandacht hebben voor kinderen, mensen met een beperking en gendergelijkheid en die een veilige, geweldloze, inclusieve en doeltreffende leeromgeving bieden voor iedereen.
4.b	Tegen 2020 het aantal studiebeurzen wereldwijd en substantieel verhogen dat beschikbaar is voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, de kleine eilandstaten en de Afrikaanse landen, voor toegang tot het hoger onderwijs, met inbegrip van beroepsopleiding en programma's omtrent informatie en communicatietechnologie, techniek, ingenieurswezen en wetenschappen, in ontwikkelde landen en andere ontwikkelingslanden.
4.c	Tegen 2030 op aanzienlijke wijze de toevloed verhogen van gekwalificeerde leraren, ook via internationale samenwerking voor lerarenopleidingen in ontwikkelingslanden, in het bijzonder in de minst ontwikkelde landen en de kleine eilandstaten.

 5 GENDER- GELIJKHEID	Global Goal (sub)doelen
5.1	Een einde maken aan alle vormen van discriminatie jegens vrouwen en meisjes, overal.
5.2	Alle vormen van geweld tegen vrouwen en meisjes in de openbare en de privésfeer uitroeien, ook inzake vrouwenhandel en seksuele en andere soorten uitbuiting.
5.3	Uit de wereld helpen van alle schadelijke praktijken, zoals kind-, vroege en gedwongen huwelijken en vrouwelijke genitale verminking.
5.4	Erkennen en naar waarde schatten van onbetaalde zorg en thuiswerk door het voorzien van openbare diensten, infrastructuur en een sociaal beschermingsbeleid en door de bevordering van gedeelde

	verantwoordelijkheden binnen het gezin en de familie, zoals dat nationaal van toepassing is.
5.5	Verzekeren van de volledige en doeltreffende deelname van vrouwen en voor gelijke kansen inzake leiderschap op alle niveaus van de besluitvorming in het politieke, economische en openbare leven.
5.6	Verzekeren van universele toegang tot seksuele en reproductieve gezondheidszorg en reproductieve rechten zoals overeengekomen in het kader van het Actieprogramma van de Internationale Conferentie over Bevolking en Ontwikkeling en het Peking-Actieplatform en de slotdocumenten van hun desbetreffende conferenties.

	Global Goal (sub)doelen
6.1	Tegen 2030 komen tot een universele en gelijke toegang tot veilig en betaalbaar drinkwater voor iedereen.
6.2	Tegen 2030 komen tot toegang tot gepaste en degelijke sanitaire voorzieningen en hygiëne voor iedereen en een einde maken aan openbare ontlasting, waarbij speciale aandacht wordt besteed aan de behoeften van vrouwen en meisjes en mensen in kwetsbare situaties.
6.3	Tegen 2030 de waterkwaliteit verbeteren door verontreiniging te beperken, de lozing van gevaarlijke chemicaliën en materialen een halt toe te roepen en de uitstoot ervan tot een minimum te beperken waarbij ook het aandeel van onbehandeld afvalwater wordt gehalveerd en recyclage en veilige hergebruik wereldwijd aanzienlijk worden verhoogd.
6.4	Tegen 2030 in aanzienlijke mate de efficiëntie van het watergebruik verhogen in alle sectoren en het duurzaam winnen en verschaffen van zoetwater garanderen om een antwoord te bieden op de waterschaarste en om het aantal mensen dat af te rekenen heeft met waterschaarste, aanzienlijk te verminderen.
6.5	Tegen 2030 het geïntegreerde beheer van de waterhulpbronnen implementeren op alle niveaus, ook via gerichte grensoverschrijdende samenwerking.
6.6	Tegen 2020 de op water gebaseerde ecosystemen beschermen en herstellen, met inbegrip van bergen, bossen, moerassen, rivieren, grondwaterlagen en meren.
6.a	Tegen 2030 de internationale samenwerking en de capaciteitsopbouwende ondersteuning uitbreiden voor de ontwikkelingslanden voor activiteiten die betrekking hebben op water en sanitaire voorzieningen en programma's,

	met inbegrip van technologieën voor waterwinning, ontzilting, waterefficiëntie, afvalwaterzuivering, recycling en hergebruik.
6.b	De deelname versterken en ondersteunen van plaatselijke gemeenschappen bij de verbetering van het waterbeheer en van de sanitaire voorzieningen.

	Global Goal (sub)doelen
7.1	Tegen 2030 universele toegang tot betaalbare, betrouwbare en moderne energie-diensten garanderen.
7.2	Tegen 2030 in aanzienlijke mate het aandeel hernieuwbare energie in de globale energiemix verhogen.
7.3	Tegen 2030 de globale snelheid van verbetering in energie-efficiëntie verdubbelen.
7.a	Tegen 2030 de internationale samenwerking verhogen om toegang te vergemakkelijken tot onderzoek en technologie inzake schone energie, met inbegrip van de hernieuwbare energie, de energiedoeltreffendheid en de geavanceerde en schonere fossiele brandstoffentechnologie, en de investering promoten in energie-infrastructuur en schone energietechnologie.
7.b	7.b Tegen 2030 de infrastructuur uitbreiden en de technologie upgraden om moderne en duurzame energiediensten te kunnen aanbieden aan alle ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, de kleine eilandstaten en door land ingesloten ontwikkelingslanden, in overeenstemming met hun respectieve steunprogramma's.

	Global Goal (sub)doelen
8.1	De economische groei per capita in stand houden in overeenstemming met de nationale omstandigheden en, in het bijzonder, minstens 7% aangroei van het bruto binnenlands product per jaar in de minst ontwikkelde landen.
8.2	Tot meer economische productiviteit komen door diversificatie, technologische modernisatie en innovatie, ook door de klemtoon te leggen op sectoren met hoge toegevoegde waarde en arbeidsintensieve sectoren.
8.3	Bevorderen van op ontwikkeling toegespitste beleidslijnen die productieve activiteiten ondersteunen, alsook de creatie van waardige jobs, ondernemerschap, creativiteit en innovatie, en de formalisering en de groei

	aanmoedigen van micro-, kleine en middelgrote ondernemingen, ook via toegang tot financiële diensten.
8.4	Tegen 2030 geleidelijk aan de wereldwijde efficiëntie, productie en consumptie van hulpbronnen verbeteren en streven naar de ontkoppeling van economische groei en achteruitgang van het milieu, volgens het 10-jarig Programmakader voor Duurzame Consumptie en Productie, waarbij de ontwikkelde landen de leiding nemen.
8.5	Tegen 2030 komen tot een volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor alle vrouwen en mannen, ook voor jonge mensen en personen met een handicap, alsook een gelijk loon voor werk van gelijke waarde.
8.6	Tegen 2020 het aandeel aanzienlijk terugschreeven van jongeren die niet aan het werk zijn, geen onderwijs volgen en niet met een opleiding bezig zijn.
8.7	Onmiddellijke en effectieve maatregelen nemen om gedwongen arbeid uit de wereld te helpen, een einde te maken aan moderne slavernij en mensensmokkel en het verbod en de afschaffing van de ergste vormen van kinderarbeid veiligstellen, met inbegrip van het rekruteren en inzetten van kindsoldaten, en tegen 2025 een einde stellen aan kinderarbeid in al haar vormen.
8.8	De arbeidsrechten beschermen en veilige en gezonde werkomgevingen bevorderen voor alle werknemers, met inbegrip van migrantenarbeiders, in het bijzonder vrouwelijke migranten, en zij die zich in preciaire werkomstandigheden bevinden.
8.9	Tegen 2030 beleidslijnen uitwerken en implementeren ter ondersteuning van het duurzaam toerisme dat jobs creëert en plaatselijke cultuur en producten bevordert.
8.10	Versterken van de mogelijkheden van de plaatselijke financiële instellingen om toegang tot het bankwezen, de verzekeringen en financiële diensten voor allen aan te moedigen.
8.a	Verhogen van de Aid for Trade voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, ook via het verbeterde geïntegreerde kader voor handelsgerelateerde bijstand aan de minst ontwikkelde landen.
8.b	Tegen 2020 een globale strategie voor jongerentewerkstelling ontwikkelen en die operationeel maken en het Globale Jobspace van de Internationale Arbeidsorganisatie implementeren.

	Global Goal (sub)doelen
9.1	Ontwikkelen van kwalitatieve, betrouwbare, duurzame en veerkrachtige infrastructuur, met inbegrip van regionale en grensoverschrijdende

	infrastructuur, ter ondersteuning van de economische ontwikkeling en het menselijk welzijn, met klemtoon op een betaalbare en billijke toegang voor iedereen.
9.2	Bevorderen van inclusieve en duurzame industrialisering en, tegen 2030, het aandeel in de werkgelegenheid en het bruto binnenlands product van de industrie aanzienlijk doen toenemen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden, en dat aandeel verdubbelen in de minst ontwikkelde landen.
9.3	De toegang vergroten van kleinschalige industriële en andere ondernemingen, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden, tot financiële diensten, inclusief betaalbare kredietverlening, alsook hun integratie in waarde-ketens en markten.
9.4	Tegen 2030 de infrastructuur moderniseren en industrieën aanpassen om hen duurzaam te maken, waarbij de focus ligt op een grotere doeltreffendheid bij het gebruik van hulpbronnen en van schonere en milieuvriendelijke technologieën en industriële processen, waarbij alle landen de nodige actie ondernemen volgens hun eigen respectieve mogelijkheden.
9.5	Verbeteren van het wetenschappelijk onderzoek, moderniseren van de technologische capaciteiten van industriële sectoren in alle landen, in het bijzonder in ontwikkelingslanden, waarbij ook tegen 2030 innovatie wordt aangemoedigd en op aanzienlijke wijze het aantal onderzoeks- en ontwikkelingswerkers per miljoen inwoners wordt verhoogd en waarbij ook meer wordt uitgegeven aan publiek en privaat onderzoek en ontwikkeling.
9.a	De duurzame en veerkrachtige ontwikkeling van infrastructuur mogelijk maken in ontwikkelingslanden aan de hand van extra financiële, technologische en technische steun aan Afrikaanse landen, de minst ontwikkelde landen, de door land ingesloten ontwikkelingslanden en de kleine eilandstaten.
9.b	Ondersteunen van de binnenlandse technologische ontwikkeling, onderzoek en innovatie in ontwikkelingslanden, ook door een gunstig beleidsklimaat te garanderen voor, onder andere, industriële diversificatie en waarde-toevoeging aan handelsproducten.
9.c	In aanzienlijke mate de toegang verhogen tot informatie- en communicatietechnologie en streven naar het verschaffen van universele en betaalbare toegang tot internet in de minst ontwikkelde landen tegen 2020.

	Global Goal (sub)doelen
10.1	Tegen 2030 geleidelijk tot een inkomenstoename van de onderste 40% van de bevolking komen tegen een ritme dat hoger ligt dan het nationale gemiddelde, en die toename ook in stand houden.

10.2	Tegen 2030 de sociale, economische en politieke inclusie van iedereen mogelijk maken en bevorderen, ongeacht leeftijd, geslacht, handicap, ras, etniciteit, herkomst, godsdienst of economische of andere status.
10.3	Gelijke kansen verzekeren en ongelijkheden wegwerken, ook door het afvoeren van discriminerende wetten, beleidslijnen en praktijken en door het bevorderen van de geschikte wetgeving, beleidslijnen en acties in dit opzicht.
10.4	Beleid voeren dat geleidelijk tot een grotere gelijkheid leidt, in het bijzonder inzake fiscaliteit, lonen en sociale bescherming.
10.5	De regulering en monitoring verbeteren van de globale financiële markten en instellingen en de implementatie versterken van dergelijke reguleringen.
10.6	Een verbeterde vertegenwoordiging verzekeren en een beter gehoor geven aan de ontwikkelingslanden bij de besluitvorming in mondiale, internationale economische en financiële instellingen om te komen tot meer doeltreffende, geloofwaardige, verantwoordelijke en legitieme instellingen.
10.7	Een ordelijke, veilige, regelmatige en verantwoordelijke migratie en mobiliteit van mensen mogelijk maken, ook via de implementatie van geplande en degelijk beheerde migratiebeleidslijnen.
10.a	Het beginsel implementeren van speciale en gedifferentieerde behandeling voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, in overeenstemming met de overeenkomsten van de Wereldhandelsorganisatie.
10.b	Officiële ontwikkelingsbijstand en financiële stromen aanmoedigen, met inbegrip van directe buitenlandse investeringen, voor staten waar de behoefte het grootst is, in het bijzonder in de minst ontwikkelde landen, de Afrikaanse landen, de kleine eilandstaten en de door land ingesloten ontwikkelingslanden, in overeenstemming met hun nationale plannen en programma's.
10.c	Tegen 2030 de transactiekosten van overschrijvingen van migranten reduceren tot minder dan 3% en transfer vanuit landen met kosten hoger dan 5% elimineren.

 11 DUURZAME STEDEN EN GEMEENSCHAPPEN	Global Goal (sub)doelen
11.1	Tegen 2030 voor iedereen toegang voorzien tot adequate, veilige en betaalbare huisvesting en basisdiensten, en sloppenwijken verbeteren.
11.2	Tegen 2030 toegang bieden tot veilige, betaalbare, toegankelijke en duurzame vervoerssystemen voor iedereen, verbetering van de verkeersveiligheid, met name door uitbreiding van het openbaar vervoer, met

	speciale aandacht voor de behoeften van mensen in kwetsbare situaties, vrouwen, kinderen, personen met handicaps en ouderen
11.3	Tegen 2030 inclusieve en duurzame stadsontwikkeling en capaciteit opbouwen voor participatieve, geïntegreerde en duurzame planning en beheer van menselijke nederzettingen in alle landen.
11.4	De inspanningen verhogen om het culturele en natuurlijke erfgoed van de wereld te beschermen en veilig te stellen.
11.5	Tegen 2030 het aantal doden en getroffen personen aanzienlijk verminderen en in aanzienlijke mate de rechtstreekse economische impact op het bruto binnenlands product terugschroeven dat veroorzaakt wordt door rampen, met inbegrip van rampen die met water verband houden, waarbij de klemtoon ligt op het beschermen van de armen en van mensen in kwetsbare situaties.
11.6	Tegen 2030 de nadelige milieu-impact van steden per capita reduceren, ook door bijzondere aandacht te besteden aan de luchtkwaliteit en aan het gemeentelijk en ander afvalbeheer.
11.7	Tegen 2030 universele toegang voorzien tot veilige, inclusieve en toegankelijke, groene en openbare ruimtes, in het bijzonder voor vrouwen en kinderen, ouderen en personen met een handicap.
11.a	Positieve economische, sociale en ecologische verbanden ondersteunen tussen stedelijke, voorstedelijke en landelijke gebieden door de nationale en regionale ontwikkelingsplanning te versterken.
11.b	Tegen 2020 het aantal steden en menselijke nederzettingen aanzienlijk verhogen die geïntegreerde beleidslijnen en plannen goedkeuren en implementeren inzake inclusie, doeltreffendheid van hulpbronnengebruik, mitigatie en adaptatie aan klimaatverandering, weerbaarheid tegen rampen, en in overeenstemming met het kader van Sendai voor rampenrisicovermindering 2015-2030 een holistisch rampriscobeheer ontwikkelen en implementeren op alle niveaus.
11.c	De minst ontwikkelde landen steunen, ook via financiële en technische bijstand, in het opbouwen van duurzame en veerkrachtige gebouwen waarbij gebruik wordt gemaakt van lokale materialen.

	Global Goal (sub)doelen
12.1	Het 10-jarig Programmakader inzake Duurzame Consumptie- en Productiepatronen implementeren, waarbij alle landen actie ondernemen, en waarbij de ontwikkelde landen de leiding nemen, rekening houdend met de ontwikkeling en de mogelijkheden van de ontwikkelingslanden.

12.2	Tegen 2030 het duurzame beheer en het efficiënte gebruik van natuurlijke hulpbronnen realiseren.
12.3	Tegen 2030 de voedselverspilling in winkels en bij consumenten per capita halveren en voedselverlies reduceren in de productie- en bevoorradingsketens, met inbegrip van verliezen na de oogst.
12.4	Tegen 2020 komen tot een vanuit milieuvriendelijk beheer van chemicaliën en van alle afval gedurende hun hele levenscyclus, in overeenstemming met afgesproken nationale kaderovereenkomsten, en de uitstoot aanzienlijk beperken in lucht, water en bodem om hun negatieve invloeden op de menselijke gezondheid en het milieu zoveel mogelijk te beperken.
12.5	Tegen 2030 de afvalproductie aanzienlijk beperken via preventie, vermindering, recyclage en hergebruik.
12.6	Bedrijven aanmoedigen, in het bijzonder grote en transnationale bedrijven, om duurzame praktijken aan te nemen en duurzaamheidsinformatie te integreren in hun rapporteringscyclus.
12.7	Duurzame praktijken bij overheidsopdrachten bevorderen in overeenstemming met nationale beleidslijnen en prioriteiten.
12.8	Tegen 2030 garanderen dat mensen overal beschikken over relevantie informatie over en zich bewust zijn van duurzame ontwikkeling en levensstijlen die in harmonie zijn met de natuur.
12.a	Ondersteunen van ontwikkelingslanden ter versterking van hun wetenschappelijke en technologische mogelijkheden om de richting uit te gaan van meer duurzame consumptie- en productiepatronen.
12.b	Ontwikkelen en implementeren van instrumenten om de impact te monitoren van duurzame ontwikkeling op duurzaam toerisme dat werkgelegenheid creëert en de plaatselijke cultuur en producten promoot.
12.c	Inefficiënte subsidies voor fossiele brandstoffen die afval producerende consumptie aanmoedigen rationaliseren, door storende marktvloeden uit de wereld te helpen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden, ook door het belastingsysteem te herstructureren en deze schadelijke subsidies te laten uitdoven, waar deze bestaan, waarbij rekening wordt gehouden met de specifieke noden en omstandigheden in de ontwikkelingslanden en waarbij de mogelijke negatieve invloeden worden geminimaliseerd op hun ontwikkeling op een manier die de armen en de getroffen gemeenschappen beschermt.

	Global Goal (sub)doelen
---	--------------------------------

13.1	De veerkracht en het aanpassingsvermogen versterken van met klimaat in verband te brengen gevaren en natuurrampen in alle landen.
13.2	Maatregelen inzake klimaatverandering integreren in nationale beleidslijnen, strategieën en planning.
13.3	De opvoeding, bewustwording en de menselijke en institutionele capaciteit verbeteren met betrekking tot mitigatie, adaptatie, impactvermindering en vroegtijdige waarschuwing inzake klimaatverandering.
13.a	De verbintenis uitvoeren die door de ontwikkelde landen in het kader van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering genomen werd omtrent de doelstelling om tegen 2020 gezamenlijk jaarlijks \$ 100 miljard bijeen te brengen uit allerlei bronnen, om tegemoet te komen aan de behoeften van de ontwikkelingslanden in de context van aanzienlijke mitigatieacties en van transparantie inzake implementatie, en om door deze kapitalisatie het Groene Klimaatfonds zo snel mogelijk volledig operationeel te maken.
13.b	Mechanismen promoten om de capaciteit te vergroten in het kader van doeltreffende aan klimaatverandering gekoppelde planning en beheer in de minst ontwikkelde landen en de kleine eilandstaten, waarbij ook wordt gefocust op vrouwen, jongeren en lokale en gemarginaliseerde gemeenschappen.

	Global Goal (sub)doelen
14.1	Tegen 2025 de vervuiling van de zee voorkomen en in aanzienlijke mate verminderen, in het bijzonder als gevolg van activiteiten op het land, met inbegrip van vervuiling door rondrijvend afval en voedingsstoffen.
14.2	Tegen 2020 op een duurzame manier zee- en kustecosystemen beheren en beschermen om aanzienlijke negatieve gevolgen te vermijden, ook door het versterken van hun veerkracht, en actie ondernemen om deze te herstellen en om te komen tot gezonde en productieve oceanen.
14.3	De impact van de verzuring van de oceanen minimaliseren en aanpakken, ook via verhoogde wetenschappelijke samenwerking op alle niveaus.
14.4	Tegen 2020 op een doeltreffende manier de visvangst reguleren en een einde maken aan overbevissing, aan illegale, niet-aangegeven en ongereguleerde visserij en aan destructieve visserijpraktijken, en op wetenschap gebaseerde beheerplannen implementeren, om de visvoorraden zo snel mogelijk te herstellen, op zijn minst op niveaus die een maximale duurzame opbrengst kunnen garanderen zoals bepaald door hun biologische kenmerken.

14.5	Tegen 2020 minstens 10% van de kust- en zeegebieden behouden, in overeenstemming met het nationale en internationale recht en gebaseerd op de beste beschikbare wetenschappelijke informatie.
14.6	Tegen 2020 bepaalde vormen van visserijsubsidies afschaffen die bijdragen tot overcapaciteit en overbevissing, komaf maken met subsidies die bijdragen tot illegale, niet-aangegeven en ongereguleerde visserij en geen nieuwe vergelijkbare subsidies invoeren, erkennen dat een passende en doeltreffende speciale en gedifferentieerde behandeling van de ontwikkelingslanden en van de minst ontwikkelde landen integraal deel zou moeten uitmaken van de onderhandelingen inzake visserijsubsidies van de Wereldhandelsorganisatie.
14.7	Tegen 2030 de economische voordelen vergroten voor kleine eilandstaten en voor de minst ontwikkelde landen van het duurzaam gebruik van mariene rijkdommen, ook via het duurzaam beheer van visserij, aquacultuur en toerisme.
14.a	De wetenschappelijke kennis vergroten, onderzoekscapaciteit ontwikkelen en mariene technologie overdragen, waarbij rekening wordt gehouden met de criteria en richtlijnen van de Intergouvernementele Oceanografische Commissie inzake de overdracht van mariene technologie, om de gezondheid van de oceaan te verbeteren en de bijdrage te verruimen van de mariene biodiversiteit tot de ontwikkeling van ontwikkelingslanden, in het bijzonder kleine eilandstaten en de minst ontwikkelde landen.
14.b	Toegang verschaffen aan kleinschalige ambachtelijke vissers tot mariene hulpbronnen en markten.
14.c	Het behoud en het duurzaam gebruik van oceanen en hulpbronnen versterken door het implementeren van internationaal recht zoals dat wordt weerspiegeld in het VN-Zeerechtverdrag, dat een wettelijk kader voorziet voor het behoud en het duurzaam gebruik van oceanen en hun hulpbronnen, zoals ook wordt vermeld in paragraaf 158 van 'De toekomst die wij willen'.

	Global Goal (sub)doelen
15.1	Tegen 2020 het behoud, herstel en het duurzaam gebruik van terrestrische en inlandse zoetwaterecosystemen en hun diensten waarborgen, in het bijzonder bossen, moeraslanden, bergen en droge gebieden, in lijn met de verplichtingen van de internationale overeenkomsten.
15.2	Tegen 2020 de implementatie bevorderen van het duurzaam beheer van alle soorten bossen, de ontbossing een halt toeroepen, verloederde bossen herstellen en op duurzame manier bebossing en herbebossing mondiaal opvoeren.

15.3	Tegen 2030 de woestijnvorming tegengaan, aangetast land en gedegradeerde bodem herstellen, ook land dat wordt aangetast door woestijnvorming, droogte en overstromingen, en streven naar een wereld die qua landdegradatie neutraal is.
15.4	Tegen 2030 het behoud garanderen van de ecosystemen in de bergen, met inbegrip van hun biodiversiteit, om hun vermogen te versterken voordelen te genereren die essentieel zijn voor duurzame ontwikkeling.
15.5	Dringende en doortastende actie ondernemen om de aftakeling in te perken van natuurlijke leefgebieden, het verlies van biodiversiteit een halt toe te roepen en, tegen 2020, de met uitsterven bedreigde soorten te beschermen en hun uitsterven te voorkomen.
15.6	Bevorderen van het eerlijk en billijk verdelen van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische hulpbronnen en bevorderen van gepaste toegang tot dergelijke hulpbronnen, zoals internationaal overeengekomen.
15.7	Dringende maatregelen nemen om een einde te maken aan stroperij en handel in beschermde flora- en faunasoorten en zowel de vraag als het aanbod van illegale wilde dieren aan te pakken
15.8	Tegen 2020 maatregelen nemen om de introductie te voorkomen en de impact van invasieve uitheemse soorten op land- en waterecosystemen aanzienlijk te verminderen en de prioritaire soorten te bestrijden of uit te roeien
15.9	Integreer tegen 2020 de waarde van ecosystemen en biodiversiteit in nationale en lokale planning, ontwikkelingsprocessen, armoedebestrijdingsstrategieën en -rekeningen
15.a	Mobiliseer en verhoog de financiële middelen uit alle bronnen om biodiversiteit en ecosystemen te behouden en duurzaam te gebruiken
15.b	Aanzienlijke middelen uit alle bronnen en op alle niveaus mobiliseren om duurzaam bosbeheer te financieren en ontwikkelingslanden voldoende stimulansen te bieden om dit beheer te bevorderen, ook voor instandhouding en herbebossing
15.c	Wereldwijde steun voor de bestrijding van stroperij en de handel in beschermde soorten te vergroten, onder meer door het vermogen van lokale gemeenschappen om duurzame mogelijkheden voor levensonderhoud na te streven

	Global Goal (sub)doelen
---	--------------------------------

16.1	Alle vormen van geweld en de daaraan gekoppelde sterftcijfers wereldwijd aanzienlijk terugschroeven.
16.2	Een einde maken aan het misbruik, de exploitatie, de handel en van alle vormen van geweld tegen en het martelen van kinderen.
16.3	De rechtsregels bevorderen op nationaal en internationaal niveau en gelijke toegang tot het rechtssysteem voor iedereen garanderen.
16.4	Tegen 2030 ongewettigde financiële en wapenstromen aanzienlijk indijken, het herstel en de teruggave van gestolen goederen versterken en alle vormen van georganiseerde misdaad bestrijden.
16.5	Op duurzame wijze komaf maken met corruptie en omkoperij in al hun vormen.
16.6	Doeltreffende, verantwoordelijke en transparante instellingen ontwikkelen op alle niveaus.
16.7	Ontvankelijke, inclusieve, participatieve en representatieve besluitvorming op alle niveaus garanderen.
16.8	Verruimen en versterken van de participatie van de ontwikkelingslanden in de instellingen van mondiaal bestuur.
16.9	Tegen 2030 een wettelijke identiteit voorzien voor iedereen, met inbegrip van geboorteregistratie.
16.10	Publieke toegang tot informatie en beschermen van fundamentele vrijheden, volgens de nationale wetgeving en internationale overeenkomsten garanderen.
16.a	Versterken van de relevante nationale instellingen, ook via internationale samenwerking, voor het opbouwen van capaciteit op alle niveaus, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden, om geweld te voorkomen en terrorisme en misdaad te bestrijden.
16.b	Bevorderen en afdwingen van niet-discriminerende wetten en beleidslijnen voor duurzame ontwikkeling.

	Global Goal (sub)doelen
17.1	Versterken van de binnenlandse middelenmobilisatie (DRM), ook via internationale steun aan ontwikkelingslanden, om de binnenlandse capaciteit te verbeteren voor het innen van belastingen en andere inkomsten.

17.2	Ontwikkelde landen dienen ten volle hun verbintenissen aangaande officiële ontwikkelingshulp te implementeren, waaronder ook de verbintenis van vele ontwikkelde landen om 0,7% van het bruto nationaal inkomen te besteden aan officiële ontwikkelingshulp voor ontwikkelingslanden (ODA/GNI) en 0,15% tot 0,20% ontwikkelingshulp aan de minst ontwikkelde landen; ODA-donoren worden aangemoedigd om voor zichzelf een doelstelling te bepalen om minstens 0,2% van de ODA te besteden aan de minst ontwikkelde landen.
17.3	Bijkomende financiële middelen voor ontwikkelingslanden mobiliseren vanuit verschillende bronnen.
17.4	Ontwikkelingslanden bijstaan in hun streven naar schuldhoudbaarheid op lange termijn via gecoördineerde beleidslijnen waarbij aandacht wordt besteed aan het aanmoedigen van de schuldfinanciering, de schuldverlichting en de schuldherstructurering, indien van toepassing, en de externe schuld aanpakken van arme landen met een grote schuldenlast om hun schulden crisis in te perken.
17.5	Regelingen goedkeuren en uitvoeren die investeringen in de minst ontwikkelde landen moeten bevorderen.
17.6	Versterken van de Noord-Zuid-, de Zuid-Zuid- en de regionale en internationale trilaterale samenwerking inzake wetenschap, technologie en innovatie en vergemakkelijken van de toegang daartoe; en het delen van kennis uitbreiden volgens voorwaarden die wederzijds worden bepaald, ook via de verbeterde coördinatie tussen bestaande mechanismen, in het bijzonder op het niveau van de Verenigde Naties, en via een mondiaal mechanisme voor de facilitering van technologie.
17.7	De ontwikkeling, overdracht, verspreiding en verdeling van ecologische technologieën aan ontwikkelingslanden volgens gunstige voorwaarden, ook inzake gunstige en preferentiële bepalingen, zoals wederzijds overeengekomen.
17.8	De technologiebank en het mechanisme voor het opbouwen van wetenschappelijke, technologische en innoverende capaciteit voor de minst ontwikkelde landen volledig operationeel maken tegen 2017 en het gebruik opdrijven van de technologie die dit mogelijk moet maken, in het bijzonder de informatie- en communicatietechnologie.
17.9	De internationale steun verhogen voor het implementeren van doeltreffende en doelgerichte capaciteitsopbouw in ontwikkelingslanden ter ondersteuning van nationale plannen die erop gericht zijn om alle Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen te implementeren, ook via de Noord-Zuid-, Zuid-Zuid- en trilaterale samenwerking.
17.10	Een universeel, op regels gebaseerd, open, niet-discriminerend en billijk multilateraal handelssysteem bevorderen onder de Wereldhandelsorganisatie, ook via het volbrengen van de

	onderhandelingen onder de Ontwikkelingsagenda van Doha van deze organisatie.
17.11	De export van ontwikkelingslanden aanzienlijk doen toenemen, in het bijzonder met de bedoeling om het aandeel van de minst ontwikkelde landen in de mondiale export tegen 2020 te verdubbelen.
17.12	Tijdige uitvoering van belastingvrije en quotavrije markttoegang op duurzame basis voor alle minst ontwikkelde landen, in overeenstemming met besluiten van de Wereldhandelsorganisatie, onder meer door ervoor te zorgen dat preferentiële oorsprong regels die van toepassing zijn op invoer uit de minst ontwikkelde landen transparant en eenvoudig zijn en bijdragen tot het vergemakkelijken van de markttoegang.
17.13	De globale macro-economische stabiliteit versterken, ook via beleidscoördinatie en beleidscoherentie.
17.14	Beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling versterken.
17.15	De beleidsruimte en het leiderschap van elke land respecteren om beleidslijnen uit te werken en om duurzame ontwikkeling te implementeren om een einde te maken aan armoede.
17.16	Het Globaal Partnerschap voor duurzame ontwikkeling versterken, aangevuld door partnerschappen met meerdere belanghebbenden (multi-stakeholder-partnerschappen) en kennis, expertise, technologie en financiële hulpmiddelen mobiliseren en delen met het oog op het bereiken van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen in alle landen, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden.
17.17	Doeltreffende openbare, publiek-private en maatschappelijke partnerschappen aanmoedigen en bevorderen, voortbouwend op de ervaring en het netwerk van partnerschappen.
17.18	Tegen 2020 de steun voor capaciteitsopbouw verhogen aan ontwikkelingslanden, inclusief de minst ontwikkelde landen en de kleine eilandstaten, om de beschikbaarheid van hoogwaardige, actuele en betrouwbare gegevens opgedeeld naar inkomen, gender, leeftijd, ras, etnische afkomst, migratiestatus, handicap, geografische locatie en andere kenmerken relevant in een nationale context, aanzienlijk op te drijven.
17.19	Tegen 2030 voortbouwen op bestaande initiatieven om metingen te ontwikkelen met betrekking tot de vooruitgang van duurzame ontwikkeling die kunnen dienen als aanvulling op het bruto binnenlands product, en de statistische capaciteitsopbouw ondersteunen in ontwikkelingslanden.

	Global Goal (sub)doelen
18.1	Werken vanuit rollen
18.2	Toegevoegde waarde is leidend
18.3	Gelijkwaardigheid in samenwerking
18.4	Regionale samenwerking
18.5	Werken vanuit eigen verantwoordelijkheid
18.6	Formeel en informeel handelen